

პირველი ნაწილი

პიროვნება და თემი

თავი 1.

სტერეოტიპები და ცრურწმენები: რა არის თვითმყოფადობა?

როგორ აღვიქვამ სხვებს და როგორ აღმიქვამენ ისინი?

თავი 2.

თანასწორობა: თქვენ ჩემზე მეტი უფლებები გაქვთ?

თავი 3.

მრავალფეროვნება და პლურალიზმი. როგორ შეიძლება ადამიანებმა ერთად, მშვიდობიანად
იცხოვრონ?

თავი 4.

კონფლიქტი. როგორ ვიქცევით, როცა არ ვეთანხმებით?

თავი 1. სტერეოტიპები და ცრურწმენები

რა არის თვითმყოფადობა?

როგორ აღვიქვამ სხვებს და როგორ აღმიქვამენ ისინი?

1.1 როგორ ხედავენ პიროვნებას სხვები...

პიროვნება უფრო მრავალმხრივია, ვიდრე ერთი შეხედვით ჩანს

1.2 როგორ შეიძლება დავახასიათოთ პიროვნება განსხვავებულად...

როგორ შევქმნათ პიროვნების უკეთესი პორტრეტი

1.3 სტერეოტიპები და ცრურწმენები

ჩვენი მოსაზრებები სხვა ადამიანების, ჯგუფებისა და ქვეყნების შესახებ

1.4 სტერეოტიპები ჩემ შესახებ!

როგორ ვხედავ ჩემს თავს და როგორ აღმიქვამენ სხვები?

თავი 1. სტერეოტიპები და ცრურწმენები

რა არის თვითმყოფადობა? როგორ აღვიქვამ სხვებს და როგორ აღმიქვამენ ისინი?

ვინ ვარ სინამდვილეში? მოსწავლეები ყოველდღიურად იღებენ ინფორმაციას სხვადასხვა ღირებულებისა და ცხოვრების წესის შესახებ. იმისათვის, რომ საკუთარი ადგილი იპოვონ, მათ სჭირდებათ არჩევანის გაკეთების უნარის განვითარება. რა შემთხვევაში გავაკეთო? რისი გაკეთება არ შეიძლება? რა არის სწორი და რა არის არასწორი? ბავშვები და მოზარდები მალე ხვდებიან, რომ ამ შეკითხვებზე პასუხების გაცემა ხშირად რთულია. რაც, ერთ შემთხვევაში, შეიძლება სწორი იყოს, სხვა შემთხვევაში არასწორი აღმოჩნდება. როგორ შეიძლება მივიღო გადაწყვეტილება? რა სახელმძღვანელო პრინციპებს უნდა გავყვე?

ადამიანის დაკვალიანების საუკეთესო საშუალებებია ქვეყნის კონსტიტუცია და მიდგომები ადამიანის უფლებებისადმი; ორივე გამოხატავს, თუ რამდენად პლურალისტულია საზოგადოების ღირებულებები. ყველაზე მნიშვნელოვანი პრინციპი პირადი თავისუფლებაა, რაც თითოეულ ადამიანს აძლევს პიროვნული განვითარების შესაძლებლობას. პირადი თავისუფლების ურთიერთშემწყნარებლობისა და პასუხისმგებლობის პრინციპებზე დაფუძნება სასარგებლოა როგორც თემისათვის, რომელშიც ეს ადამიანი ცხოვრობს, ისე, ზოგადად, კაცობრიობისათვის. შეიძლება განსხვავებული მოსაზრებები და მიდგომები გვქონდეს. მთავარია, უთანხმოებების მშვიდობიანი განხილვის წესებზე ვთანხმდებოდეთ.

ბავშვებსა და მოზარდებს უნდა ესმოდათ, რომ ზრდასრულებსაც უწევთ პრობლემებთან ჭიდილი. ასევე, უნდა იაზრებდნენ, რომ მასწავლებელი არ არის აბსოლუტური ჭეშმარიტების განსახიერება, ისიც უშვებს შეცდომებს და ისიც სწავლობს მიღებული გამოცდილებიდან.

ამ თავში პიროვნების ჩამოყალიბებაზე იქნება მსჯელობა. ასევე, შევხებით საკითხებს, რომლებიც უკავშირდება იმას, თუ როგორ ხდება საკუთარი თავისა და საზოგადოების სხვა წევრების აღქმა. მოსწავლეებმა უნდა გაიაზრონ, რომ მათი პიროვნება მხოლოდ მათ მიერ არ ყალიბდება; პიროვნების ჩამოყალიბებაში დიდი წვლილი შეაქვს ადამიანის ურთიერთობებს საზოგადოების სხვა წევრებთან. პიროვნულობას განსაზღვრავს ადამიანებს შორის განმასხვავებელი ნიშნები და ადამიანის სურვილი, რომ მიეკუთვნებოდეს გარკვეულ თანამოაზრეთა/თანატოლთა ჯგუფს. ახალგაზრდები უკეთესად ჩასწვდებიან საკუთარ პიროვნებას, თუ გააანალიზებენ იმ გრძნობებსა და საჭიროებებს, რომელიც მათ ამოძრავებთ; დაფიქრდებიან პიროვნული განვითარების გზებსა და სამომავლო მიზნებზე. ახალგაზრდებმა ყოველთვის აქტიური, კონსტრუქციული მონაწილეობა უნდა მიიღონ სოციალურ ინტერაქციაში.

იმ ქვეყნის სოციალური და პოლიტიკური ისტორია, რომელშიც ადამიანი ცხოვრობს, დიდ ზეგავლენას ახდენს ადამიანის ყოფაზე. იმისათვის, რომ მოსწავლეებს ამ გავლენის არსი ესმოდათ, ისინი მუდმივად უნდა აგროვებდნენ ინფორმაციას მიმდინარე მოვლენებზე და განიხილავდნენ მას. ასეთი განხილვების შედეგად, მათ საკუთარი აზრი ჩამოუყალიბდებათ და სხვისი მოსმენის კულტურას შეიძენენ. მოსწავლეებმა ყურადღება უნდა მიაქციონ შეხედულებებს, ცრურწმენებსა და სტერეოტიპებს, რაც საზოგადოებრივი აზრის ნაწილს წარმოადგენს. თუ ადამიანი ასეთ დეტალებს ვერ ცნობს, მას გაუჭირდება საზოგადოებრივი

აზრის კრიტიკულად გააზრება, საკუთარი შეხედულებების ჩამოყალიბება და, საჭიროებისამებრ, შეცვლა.

სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ

გაკვეთილთა ეს სერია დაეხმარება მოსწავლეებს იმის გააზრებაში, რომ:

-არსებობს სტერეოტიპებთან და ცრურწმენების ჩამოყალიბებასთან დაკავშირებული ცნებები;

-ჩვენ ადამიანებსა და ადამიანთა ჯგუფებს ყოველთვის გარკვეულ თვისებებს მივაწერთ;

-ადამიანებისათვის გარკვეული თვისებების მიწერით ვცდილობთ, ყოველდღიური ცხოვრების სირთულეებს გავუმკლავდეთ;

-თვისებების მიწერა შეიძლება მავნე და არასამართლიანი იყოს;

-თვისებების მიწერა ხელს უწყობს ინდივიდუალური და ჯგუფური თვითმყოფადობის ჩამოყალიბებას;

-თვითმყოფადობა რთული ფენომენია და იმას ნიშნავს, რომ თითოეულ ადამიანს უნდა მივუდგეთ, გავიცნოთ და აღვწეროთ განსხვავებულად.

თავი 1. სტერეოტიპები და ცრურწმენები

რა არის თვითმყოფადობა? როგორ აღვიქვამ სხვებს და როგორ აღმიქვამენ ისინი?

გაკვეთილის სახელწოდება	სწავლის მიზანი	მოსწავლის დავალება	საჭირო მასალა	მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა
გაკვეთილი 1: როგორ აღიქვამენ ადამიანს სხვები	მოსწავლეებს გააზრებული აქვთ, რომ მიდგომები შეიძლება სხვადასხვაგვარი იყოს; მათ შეუძლიათ არჩევის გაკეთება.	მოსწავლეებს როლებს ვუნაწილებთ და ვთხოვთ, როლიდან გამომდინარე, საკუთარი შეხედულებები ჩამოაყალიბონ. ისინი ვარჯიშობენ სხვადასხვა მიდგომის შემუშავებაზე.	როლების აღწერები, მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 1.1 (ჯგუფები 1-3), დიდი ზომის ფურცლები, მარკერები.	ჯგუფური მუშაობა
გაკვეთილი 2: როგორი განსხვავებული შეიძლება იყოს ერთი და იგივე ადამიანის სხვადასხვა აღწერა	მოსწავლეებს ესმით, რომ შეიძლება სხვადასხვა დახასიათება ერთ პიროვნებას უკავშირდებოდეს	მოსწავლეები სცენებს გაითამაშებენ და წერილობით ნაშრომს წარმოადგენენ. განიხილავენ დადგმებს, რომლებიც ნახეს.	პირველი გაკვეთილის შედეგები მეორე გაკვეთილის ძირითად მასალას წარმოადგენს. მოსწავლეებს ესმით, რომ მათი მონაწილეობისა და წვლილის გარეშე მეცადინეობა ვერ გაგრძელდება.	როლების გათამაშება, პრეზენტაციები და დისკუსია
გაკვეთილი 3: სტერეოტიპები და ცრურწმენები	მოსწავლეებს ესმით, როგორ უკავშირდება ცრურწმენები და სტერეოტიპები ერთმანეთს. ასევე, მათ გააზრებული აქვთ, რომ სტერეოტიპებისა და ცრურწმენების გამოყენებამ შეიძლება არასწორი, ზედმეტად გამარტივებული შეხედულებები შეგვიქმნას ადამიანებზე, ადამიანთა ჯგუფებსა და ქვეყნებზე.	მოსწავლეები აანალიზებენ საკუთარ შეხედულებებს სხვა ადამიანებზე და ამ შეხედულებებს ჯგუფებში განიხილავენ.	ფურცლები და მარკერები.	ჯგუფური მუშაობა, დისკუსია
გაკვეთილი 4: სტერეოტიპები ჩემ შესახებ!	მოსწავლეები აანალიზებენ იმას, თუ როგორ აღიქვამენ მათ სხვები და ამას იღებენ,	მოსწავლეები აღწერენ საკუთარ თავს და დანარჩენ მოსწავლეებს.	მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 1.2	წყვილებში მუშაობა, დისკუსია

	როგორც რეალობას. მოსწავლეები უკეთ იაზრებენ, როგორ აღიქვამენ მათ და ამ აღქმაზე უჩნდებათ რეაქცია.	აღწერის შედეგებს ისინი ერთმანეთს უზიარებენ, ადარებენ სხვადასხვა მიდგომას.		
--	--	---	--	--

გაკვეთილი 1

როგორ ხედავენ პიროვნებას სხვები

პიროვნება უფრო მრავალმხრივია, ვიდრე ერთი შეხედვით ჩანს

სწავლის მიზანი - მოსწავლეებს გააზრებული აქვთ, რომ შეიძლება მიდგომები სხვადასხვაგვარი იყოს; მათ შეუძლიათ არჩევის გაკეთება

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეებს როლებს ვუნაწილებთ და ვთხოვთ, როლიდან გამომდინარე, საკუთარი შეხედულებები ჩამოაყალიბონ. ისინი ვარჯიშობენ სხვადასხვა მიდგომის შემუშავებაზე.

საჭირო მასალა - როლების აღწერები, მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 1.1 (ჯგუფები 1-3), დიდი ზომის ფურცლები, მარკერები.

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - ჯგუფური მუშაობა.

გაკვეთილი

მოსწავლეები სამ ჯგუფად ნაწილდებიან. მათ ურიგებენ მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 1.1-ს (სამი სხვადასხვა ვერსია სამი ჯგუფისათვის), დიდი ზომის ფურცლებსა და მარკერებს. თუ კლასში ბევრი მოსწავლეა, შეიძლება მეტი ჯგუფი შექმნათ. ასეთ შემთხვევაში მასწავლებელს მოუწევს სამუშაო ფურცლების დამატებითი ვერსიების მომზადება, ან რამდენიმე ჯგუფისათვის ერთი და იგივე სცენარის მიცემა.

მასწავლებელი მოსწავლეებს უყვება ბიჭის შესახებ, რომელმაც საცხოვრებელი ადგილი შეიცვალა და ცდილობს, ახალ გარემოს მოერგოს. ბიჭი ყოველდღიური ჩანაწერების დღიურს აწარმოებს. მოსწავლეთა თითოეულ ჯგუფს დღიურში გაკეთებული ჩანაწერების სხვადასხვა ამონარიდი შეხვდა.

საჭირო ინფორმაცია მასწავლებლებისათვის

მთლიანი ტექსტი:

„ეს ჩემი პირველი დღეა ახალ კლასში. ჩემი ოჯახი სხვა რეგიონიდან ჩამოვიდა და ჯერ კიდევ უცხოდ ვგრძნობ თავს. ბოლო რამდენიმე დღის განმავლობაში ბევრი რამ გადამხდა და შენ, ჩემო დღიურო, ამ ამბებს გაგიზიარებ.“

ჩვენი ახალი ბინა მდინარის პირასაა. ერთ-ერთი ჩემი კლასელი ბიჭი ჩემს მეზობლად ცხოვრობს. სამი დღის გადმოსულები ვიყავით ბინაში, როცა ამ ბიჭმა სათევზაოდ წასვლა შემომთავაზა. მე უარი ვუთხარი, რადგან ჩემი ანკესი ჯერ კიდევ რომელიღაც ყუთში დევს. ჯერ ხომ ნივთების ამოლაგება არ დაგვისრულებია.

ჩვენი სკოლის წინ დიდი საფეხბურთო მოედანია. ძალიან მიხარია, რადგან ფეხბურთის თამაში მიყვარს. მოვიტანე ჩემი ბურთი და თამაშს ვაპირებდი. დავიწყე თუ არა თამაში, სკოლის დარაჯმა შემაჩერა. ის გაბრაზებული ჩანდა და მკითხა, შემძლო თუ არა კითხვა - წარწერა ყოფილა გაკეთებული, რომ მოედანი დროებით დაკეტილი იყო წვიმის შემდეგ, რათა ბაღახი არ დაზიანებულიყო. ისე შევწუხდი, რომ უსიტყვოდ სახლისაკენ წავედი.

ჩვენი ბინის თავზე ერთი მოხუცებული კაცი მარტო ცხოვრობს. გუშინ სახლში რომ მოვედი, სადარბაზოში შემოსასვლელ კართან შეხვდი, საყიდლებიდან სურსათით დატვირთული მოსულიყო. მძიმედ სუნთქავდა. მომინდა დავხმარებოდი. გამოვართვი მძიმე ჩანთა და ბინამდე ავატანინე“.

სხვადასხვა ჯგუფისათვის განკუთვნილი სამუშაო ფურცელი დღიურიდან სხვადასხვა ამონარიდს შეიცავს. ჯგუფები ბიჭზე იმ ამონარიდის მიხედვით შეიქმნიან წარმოდგენას, რომელიც მათ შეხვდებოდათ. თითოეული ჯგუფი ბიჭს განსხვავებული კუთხიდან აღიქვამს და სწორედ ამ დამოკიდებულებას გაითამაშებს. ჯგუფები, პირველ რიგში, ბიჭის მახასიათებელ ზედსართავეებს წარმოადგენენ. დისკუსიის შედეგებს ჯგუფიდან ერთი მოსწავლე დიდ ფურცელზე ინიშნავს შემდეგი გაკვეთილისათვის.

ჯგუფები მოკლე გათამაშებისათვის ემზადებიან, რომელმაც ბიჭისადმი მათ დამოკიდებულება უნდა წარმოადგინოს. როლების გასათამაშებლად, მოსწავლეებისათვის მოსახერხებელი იქნება გარკვეული სივრცის არსებობა - საკონფერენციო ოთახი, დარბაზის სხვადასხვა კუთხე ან ღია ცის ქვეშ მოწყობილი სათამაშო მოედანი (თუ ამინდი ამის საშუალებას იძლევა). გათამაშების მოსაწყობად მოსწავლეებს გარკვეული დრო დასჭირდებათ. ზოგს გაცილებით უადვილდება სათქმელის გამოხატვა გათამაშების ფორმით, ვიდრე სიტყვებით.

გაკვეთილის ბოლოს ყველა ჯგუფს უნდა ჰქონდეს ბიჭის მახასიათებელი ზედსართავეების ნუსხა და უნდა დაასრულონ გათამაშებაზე ვარჯიში.

მასწავლებელი აგროვებს პოსტერებს, რომლებსაც შემდეგი გაკვეთილის დასაწყისში კვლავ დაურიგებს მოსწავლეებს და, მოსწავლეებთან ერთად, მოკლედ განიხილავს შედეგებს. მასწავლებელი დადებითად აფასებს მოსწავლეების მუშაობას და მომავალი გაკვეთილის თემას აცნობს კლასს.

გაკვეთილი 2

როგორ შეიძლება განსხვავებულად დავახასიათოთ პიროვნება...

როგორ შევქმნათ პიროვნების უკეთესი პორტრეტი

სწავლის მიზანი - მოსწავლეებს ესმით, რომ სხვადასხვა დახასიათება შეიძლება ერთ პიროვნებას უკავშირდებოდეს.

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები სცენებს გაითამაშებენ და წერილობით ნაშრომს წარმოადგენენ. განიხილავენ დადგმებს, რომლებიც ნახეს.

საჭირო მასალა - პირველი გაკვეთილის შედეგები მეორე გაკვეთილის ძირითად მასალას წარმოადგენს. მოსწავლეებს ესმით, რომ მათი მონაწილეობისა და წვლილის გარეშე მეცადინეობა ვერ გაგრძელდება.

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - როლების გათამაშება, პრეზენტაციები და დისკუსია.

გაკვეთილი

ნაწილი 1

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, თუ რისი გაკეთება მოუწევთ გაკვეთილზე; ის კლასს 5 წუთს აძლევს, რათა მოსწავლეებმა გასათამაშებელი სცენები გაიმეორონ. შემდეგ იმართება სხვადასხვა ჯგუფის წარმოდგენები.

სცენის გათამაშების თანმიმდევრობა შემდეგია: ჯგუფის ერთ-ერთი წარმომადგენელი კითხულობს ნაწყვეტს დღიურიდან, რომელიც მის ჯგუფს შეხვდა და წარმოადგენს მათ მიერ ჩამოთვლილ ზედსართავებს. ამას მოჰყვება უშუალოდ გათამაშება. სასურველია, ყველა ჯგუფის გათამაშება ერთმანეთს დამატებითი შუალედური კომენტარების გარეშე მოსდევდეს. იმ შემთხვევაში, თუ რამდენიმე ჯგუფს დღიურის ერთი და იგივე ამონარიდი აქვს, მათ უშუალოდ ერთმანეთის შემდეგ უნდა გაითამაშონ სცენები.

როცა ჯგუფები წარმოდგენებს დაამთავრებენ, მასწავლებელი დადებითად აფასებს მოსწავლეთა მუშაობას და აჯამებს ამ წარმოდგენების მიზანს. თუ ბავშვები ასეთი სტილით მუშაობას მიჩვეულები არიან, შეიძლება გაკვეთილის შემდეგ ეტაპზე გადასვლა. თუ მოსწავლეთათვის ასეთი ტიპის მუშაობა სიახლეს წარმოადგენს, მასწავლებელმა უნდა მისცეს მათ შესაძლებლობა, განიხილონ წარმოდგენილი სცენები ფორმისა და შინაარსის მიხედვით.

მოსწავლეებმა აზრების გამოხატვის პროცესი შეიძლება შემდეგ შეკითხვებზე პასუხების მიხედვით წარმართონ:

-როგორი იყო ჯგუფში მუშაობა?

-რაიმე ახალი გავიგე საკუთარ თავზე?

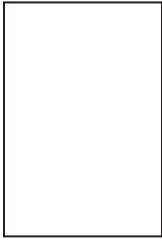
-როგორ შევძელით პერსონაჟების რეალისტურად წარმოდგენა?

ნაწილი 2

გაკვეთილის მეორე ნაწილში მოსწავლეები სკამებს დაფის გარშემო ნახევარწრედ, ერთ ან ორ რიგად ალაგებენ. დაფაზე მასწავლებელი ერთმანეთის გვერდით კიდებს პოსტერებს.

ასე ხედავენ ბიჭს სხვები:

კლასელები

მასწავლებლები

მეზობლები

დისკუსიის დროს მოსწავლეებმა უნდა გაიაზრონ, რომ სავსებით ბუნებრივია, როცა ადამიანს ადამიანები ან ადამიანთა ჯგუფები სხვადასხვაგვარად აღიქვამენ. მათ უნდა გაიგონ, რომ შეხედულებები არ შეიძლება იყოს „სწორი“ ან „არასწორი“. თუ ბიჭის სრულყოფილად აღწერა გვსურს, არ შეიძლება მხოლოდ ერთი კუთხით აღწერით შემოვიფარგლოთ.

შემდეგი შეკითხვები მოსწავლეებს კრიტიკული აზროვნების განვითარებაში დაეხმარება:

-ამდენი სხვადასხვა მიდგომა დაბნეულობას ხომ არ იწვევს?

-რომელი აღწერა შეესაბამება სინამდვილეს?

-რეალურად ვინ არის მაქსი?

მასწავლებელი იცდის, სანამ მოსწავლეთა გარკვეული რაოდენობა ხელს ასწევს და შემდეგ საშუალებას აძლევს მათ, გასცენ ამ შეკითხვებს პასუხები. მასწავლებელი პასუხებს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე⁶ ინიშნავს.

რა შეიძლება ვთქვათ ბიჭზე?

-როგორ შეიძლება ის სათანადოდ დავახასიათოთ?

-წინადადება 1

-წინადადება 2

-წინადადება 3

-წინადადება 4

-წინადადება 5

გაკვეთილის ბოლოს მასწავლებელი აჯამებს მოსწავლეთა შეხედულებებს, რომლებიც ორი გაკვეთილის მანძილზე იქნა გამოთქმული. ფლიპჩარტზე ძირითადი მოსაზრებების ჩანიშვნა სასარგებლოა, რადგან შესაძლებელი იქნება ამ მასალის გამოყენება შემდეგ გაკვეთილზე.

გასათვალისწინებელია შემდეგი ინფორმაცია:

⁶ საკანცელარიო ნივთი, რომელიც შედგება სპეციალურ მობილურ სტენდზე ჩამოკიდებული ქაღალდებისაგან. გამოიყენება პრეზენტაციისა და/ან დისკუსიის დროს ლექციაზე, გაკვეთილზე, ტრენინგზე და ა.შ. (მთარგმნელის შენიშვნა).

თვითმყოფადობა

- პიროვნების თვითმყოფადობას მრავალი მხარე აქვს;
- სხვადასხვა ადამიანს (მეზობლებს, მეგობრებს, მასწავლებლებსა და უცნობებს) ერთსა და იმავე ადამიანზე შესაძლოა განსხვავებული შეხედულებები ჰქონდეთ;
- თუ გვინდა, რომ ადამიანი გავიცნოთ, სხვადასხვა შეხედულებას უნდა მოვისმუროთ;,
-.....
-.....

გაკვეთილის ბოლოს მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, გამოხატონ მოსაზრებები; მასწავლებელი თავს იკავებს მოსწავლეთა შენიშვნების კომენტირებაზე.

გასათვალისწინებელია, რომ მთელი კლასისათვის შეკითხვების დასმა არ არის საუკეთესო მეთოდი, რადგან, როგორც წესი, კითხვებს ერთი და იგივე მოსწავლეები პასუხობენ ხოლმე . უმჯობესია სამიზნე დაფის მეთოდის გამოყენება, რაც სწრაფი და კონკრეტული კომენტარების გაკეთების საშუალებას იძლევა. დანართში ეს მეთოდი კარგადაა აღწერილი.

მასწავლებელი მოკლედ მიმოიხილავს შემდეგ ორ გაკვეთილს, როცა მოსწავლეები კონკრეტულ ადამიანებზე კი არ იმსჯელებენ, არამედ ადამიანთა ჯგუფებზე და ქვეყნებზე.

გაკვეთილი 3

სტერეოტიპები და ცრურწმენები

ჩვენი მოსაზრებები სხვა ადამიანების, ჯგუფებისა და ქვეყნების შესახებ

სწავლის მიზანი - მოსწავლეებს ესმით, როგორ უკავშირდება ცრურწმენები და სტერეოტიპები ერთმანეთს. ასევე, მათ გააზრებული აქვთ, რომ სტერეოტიპებისა და ცრურწმენების გამოყენებამ შეიძლება არასწორი, ზედმეტად გამარტივებული შეხედულებები შეგვიქმნას ადამიანებზე, ადამიანთა ჯგუფებზე და მთელ ქვეყნებზეც კი.

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები ანალიზებენ საკუთარ შეხედულებებს სხვა ადამიანებზე და ამ შეხედულებებს ჯგუფებში განიხილავენ.

საჭირო მასალა - ფურცლები და მარკერები.

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - ჯგუფური მუშაობა, დისკუსია

ძირითადი ცნებები:

სტერეოტიპები: შეხედულებები, რომლებიც ადამიანთა დაჯგუფებებს საკუთარი ჯგუფის, ან ადამიანთა სხვა ჯგუფების მიმართ აქვთ.

ცრურწმენები: ემოციით დატვირთული შეხედულებები ადამიანთა დაჯგუფებების (ძირითადად, უმცირესობების) ან ადამიანთა (უმცირესობის წარმომადგენელთა) შესახებ.

გაკვეთილი

ამ გაკვეთილის მიზანია მოსწავლეებისათვის იმის ჩვენება, რომ კონკრეტულ პიროვნებას განსხვავებულად აღვიქვამთ, ვიდრე პიროვნებათა ჯგუფს, ან ქვეყანას.

გაკვეთილის დასაწყისში მასწავლებელი მოკლედ, ლექციის ფორმით, ესაუბრება მოსწავლეებს სტერეოტიპებსა და ცრურწმენებს შორის არსებულ განსხვავებებზე. წინა ორი გაკვეთილის გამოცდილების მოშველიებით, მასწავლებელი ეხმარება მოსწავლეებს, სტერეოტიპებსა და ცრურწმენებს შორის განსხვავებების აღმოჩენაში. მასწავლებელს ეს ორი ცნება შემოაქვს წინა გაკვეთილებზე განხილული მაგალითის გათვალისწინებით, რომელიც ახალ საზოგადოებაში ბიჭის დამკვიდრებას უკავშირდება. მასწავლებელი მოსწავლეებს ახსენებს, რომ სხვადასხვა ადამიანი განსხვავებულად აღიქვამს ამ ბიჭს. ამ შეხედულებებს მასწავლებელი განიხილავს, როგორც ცრურწმენებს ან სტერეოტიპებს (იხილეთ *დამხმარე მასალა მასწავლებლისათვის* ამ თავის ბოლოს, სადაც მოცემულია ინფორმაცია ასეთი მოკლე ლექციისათვის). შემდეგ მოსწავლეები მცირე ზომის ჯგუფებს ქმნიან და მუშაობენ ისეთი სოციალური ჯგუფების აღწერებზე, როგორებიცაა:

-გოგონები და ბიჭები;

-პროფესიები;

-ეთნიკური ჯგუფები;

-ქვეყნები;

-კონტინენტები.

მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეებს არ მოვთხოვთ სხვებისადმი მათი პირადი დამოკიდებულების ჩამოყალიბება. უმჯობესია, მათ იმსჯელონ იმაზე, თუ როგორ აღიქვამდნენ, მათი აზრით, მეზობლები, საზოგადოება, საინფორმაციო საშუალებები იმ ჯგუფებს, რომლებიც მათ აღსაწერად ერგოთ.

მასწავლებლის მიერ გაკვეთილის დასაწყისში მიწოდებული ინფორმაციის გათვალისწინებით, მოსწავლეები ცდილობენ, ცრურწმენები სტერეოტიპებისაგან გაარჩიონ.

მასწავლებელს შეუძლია დაფაზე გარკვეული მინიშნებები მისცეს მოსწავლეებს, რომლებიც პრევენტაციას საკითხების ისეთი ნუსხის ფორმით ამზადებენ, როგორც ქვემოთაა წარმოდგენილი.

მოსწავლეები დავალებას, დაახლოებით, 15 წუთს უთმობენ. 3-4 მოსწავლისაგან შემდგარ ჯგუფებში მათი მუშაობა მასწავლებლის ლექციის დასრულებისთანავე იწყება. მასწავლებელმა უნდა გადაწყვიტოს, რომელ მაგალითზე მუშაობას დაავალებს მოსწავლეებს. ქვეყანაში არსებული პოლიტიკური მდგომარეობის გათვალისწინებით, რომელიმე ვარიანტი შეიძლება უფრო ახლოს იყოს მოსწავლეების ყოველდღიურ გამოცდილებასთან. მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს, რომ ეთნიკური უმცირესობების შესახებ დისკუსიის/პრევენტაციის მოწყობა მხოლოდ მაშინაა მიზანშეწონილი, თუ დანამდვილებითაა ცნობილი, რომ ამ საკითხზე მსჯელობა არცერთ მოსწავლეს გულს არ ატკენს, ან არ შეეძმის კონფლიქტურ სიტუაციას.

თითოეული ჯგუფი დისკუსიის შედეგების წარმოსადგენად ერთ ადამიანს ირჩევს, რომელიც პრევენტაციის დროს ყურადღებას შემდეგ საკითხებზე ამახვილებს:

- ჩვენი ქვეყანა, ჩვენი ჯგუფი, ჩვენი ეთნიკური კუთვნილება, ჩვენი პროფესია;
- სტერეოტიპები, რომლებიც ჯგუფში დისკუსიის დროს გამოიკვეთა;
- ცრურწმენები, რომლებიც ჯგუფში დისკუსიის დროს გამოიკვეთა;
- ჩვენი ვარაუდები იმის შესახებ, თუ რატომ აქვთ ჯგუფის წევრებს ეს შეხედულებები;
- ჩვენი აზრები, მსგავსებები და განსხვავებები ჩვენს მიდგომებში.

პრევენტაციების დროს მასწავლებელი თითოეული ჯგუფის გამოსვლიდან ძირითად საკითხებს ფლიპჩარტზე ინიშნავს. ქვემოთ მოცემული დიაგრამა დაეხმარება მასწავლებელს ასეთი ჩანაწერების გაკეთებაში:

ჯგუფი	ქვეყანა/პროფესია/ეთნ. ჯგუფი	სტერეოტიპები	ცრურწმენები	შენიშვნები
1				
2				
3				
4				
5				

ბოლოს, მასწავლებელი აჯამებს გაკვეთილს და აფასებს როგორც პროცედურულ საკითხებს, ისე შედეგებს. მასწავლებელი მოსწავლეებს მოკლედ აცნობს შემდეგი გაკვეთილის თემას.

გაკვეთილი 4

სტერეოტიპები ჩემ შესახებ!

როგორ ვხედავ საკუთარ თავს და როგორ აღმიქვამენ სხვები?

სწავლის მიზანი - მოსწავლეები აანალიზებენ იმას, თუ როგორ აღიქვამენ მათ სხვები და იღებენ ამას, როგორც რეალობას.

მოსწავლეები უკეთ იაზრებენ, როგორ აღიქვამენ მათ და ამ აღქმაზე უჩნდებათ რეაქცია.

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები აღწერენ საკუთარ თავს და დანარჩენ მოსწავლეებს. აღწერის შედეგებს ისინი ერთმანეთს უზიარებენ, ადარებენ სხვადასხვა მიდგომას.

საჭირო მასალა – მოსწავლი სამუშაო ფურცელი 1.2

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - წყვილებში მუშაობა, დისკუსია

გაკვეთილი

მასწავლებელი გაკვეთილს წინა ორი გაკვეთილის შეჯამებით და მოსწავლეთათვის დღევანდელი გაკვეთილის გეგმის გაცნობით იწყებს.

მასწავლებელი ახსენებს მოსწავლეებს, რომ მათ ერთი კონკრეტული ბიჭის სიტუაციის განხილვით დაიწყეს მსჯელობა და შემდეგ ადამიანთა ჯგუფების ანალიზზე გადავიდნენ. ახლა ისინი კვლავ ინდივიდუალურ მიდგომას დაუბრუნდებიან და ამჯერად განხილვის საგანს თავად მოსწავლეები წარმოადგენენ. ისინი შემდეგ შეკითხვებს გასცემენ პასუხს:

ვინ ვარ მე?

როგორ დავახასიათებდი ჩემს თავს? - საკუთარი თავის აღქმა

როგორ დამახასიათებდა ჩემი თანაკლასელი? - სხვის მიერ ჩემი პიროვნების აღქმა

თვალსაჩინოებისათვის, მასწავლებელს შეუძლია, ეს შეკითხვები დაფაზე ან ფლიპჩარტზე დაწეროს. ასევე, მასწავლებელს შეუძლია, მოკლედ გამოკითხოს მოსწავლეებს წინა გაკვეთილებზე ათვისებული მასალა იმის შესახებ, თუ როგორ აღიქმება ადამიანი სხვებისა და საკუთარი თავის მიერ. ასევე, მას შეუძლია, შეახსენოს მოსწავლეებს (ან გამოჰკითხოს) ძირითადი ცნებები სტერეოტიპებისა და ცრურწმენების შესახებ.

შემდეგ მასწავლებელი უჩვენებს მოსწავლეებს მათ მიერვე მომზადებულ სამუშაო ფურცლებს, რომლებზეც მაქსის დახასიათებაა მოცემული. ეს სამუშაო ფურცლები მოსწავლეებს დაეხმარება, ზოგადად ჩამოაყალიბონ ადამიანის მახასიათებლები. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, ჩამოწერონ ზედსართავი სახელები, რომლებიც ადამიანთა დახასიათებლად შეიძლება გამოიყენებოდეს. ამ ეტაპზე მასწავლებელს შეუძლია, გარკვეული იდეების მიწოდებით დაეხმაროს მოსწავლეებს. მაგალითად, მასწავლებელს შეუძლია, გარკვეული კატეგორიები წარმოუდგინოს მათ:

როგორ დაახასიათებდით ადამიანს, თუ:

-ის კარგ ხასიათზეა?

-ის ცუდ ხასიათზეა, ან განრისხებულია?

-ის შენი კარგი მეგობარია?

-მისი გარეგნობის აღწერა გვსურს?

-მისი, როგორც მოსწავლის, დახასიათება გვჭირდება?

ამ შეკითხვებზე პასუხების გაცემის პროცესში მთელი კლასი უნდა ჩავრთოთ და არა მხოლოდ რამდენიმე მოსწავლე. ამის მისაღწევად შეიძლება შემდეგი სავარჯიშო⁷ გამოყენება, რაც მოსწავლეებს ინდივიდუალური მუშაობის საშუალებას მისცემს: ოთახის სხვადასხვა კუთხეში უნდა ეკიდოს და მაგიდებზე უნდა ეწყოს დიდი ზომის პოსტერები. თითოეულ პოსტერზე ერთ-ერთი კატეგორია უნდა იყოს მოცემული და იქვე იდოს მარკერი. მოსწავლეები სხვადასხვა პოსტერთან მიდიან და ამ კატეგორიასთან დაკავშირებულ ზედსართავეებს პოსტერზე წერენ. მოსწავლეები უნდა გავაფრთხილოთ, რომ დაწერამდე აუცილებელია, წაიკითხოთ პოსტერზე უკვე დატანილი ზედსართავეები და არ გაიმეორონ ისინი. თუმცა მოსწავლეებს შეუძლიათ, უკვე დაწერილ ზედსართავეებს შენიშვნები ან ახალი იდეები მიუწერონ.

სავარჯიშოს შედეგი, დაახლოებით, ასე გამოიყურება:

როგორ გამოიყურება ადამიანი,
რომელიც კარგ ხასიათზეა?

-მხიარული

-ხუმარა

-განტვირთული

-კომუნიკაბელური

-მომხიბვლელი

სავარჯიშოს შეჯამება არ სჭირდება, რადგან ეს არის მასალა შემდეგი საფეხურისათვის. ამ დროისათვის მასწავლებელს უკვე გააზრებული უნდა ჰქონდეს, თუ რომელი მოსწავლეების დაჯგუფება შეიძლება წყვილებად. შემდეგი ეტაპის თემა დელიკატურია და მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა მოსწავლეები ყურადღებით დააჯგუფოს - აუცილებელია, მასწავლებელი დარწმუნებული იყოს, რომ მოსწავლეებს, რომელთაც აწყვილებს, ერთმანეთისადმი ანტიპათია არ აქვთ.

წყვილები შემდეგ დავალებას იღებენ:

⁷ ეს სავარჯიშო „დუმლიის კედლის“ ვარიანტია (იხ. სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ, წიგნი IV, ახალი იდეების განვითარება დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლებასა და ადამიანის უფლებების შესახებ სწავლებაში).

ახლა ვიმსჯელებთ იმაზე, თუ როგორ აღიქვამთ საკუთარ თავს და ერთმანეთს. მიყევით შემდეგ თანმიმდევრობას:

- ჯერ მარტო იმუშავეთ;
- წაიკითხეთ პოსტერები და ამოარჩიეთ ის ზედსართავები, რომლებიც თქვენ საუკეთესოდ გახასიათებთ. ჩამოწერეთ ეს ზედსართავები სამუშაო ფურცელზე;
- ნუსხას დაუმატეთ ის ზედსართავები, რომლებიც თქვენ გახასიათებთ, მაგრამ კლასში წარმოდგენილ პოსტერებზე არ იყო დატანილი;
- ახლა ამავე მეთოდით დაახასიათეთ თქვენი მეწყვილე;
- როცა ორივე დაასრულებთ მუშაობას, ნამუშევარი მეწყვილეს გაუზიარეთ. დააკვირდით, რა ემთხვევა და რა ეწინააღმდეგება ერთმანეთს თქვენს აღწერებში; გამოხატეთ თქვენი აზრები და გრძნობები ამ აღწერებთან დაკავშირებით:
 - რა იწვევს ჩემს გაკვირვებას?
 - რა მომწონს?
 - რა არ მომწონს?
 - რა მტკენს გულს?
 - შეგიძლიათ კონკრეტული მაგალითებით ისაუბროთ თქვენს დამოკიდებულებებზე?
 - რომელი აღწერა არის (დადებითი ან უარყოფითი) სტერეოტიპი?

მასწავლებლის გადასაწყვეტია, თავად შეაჯამებს ამ ოთხ გაკვეთილს, თუ გარკვეულ დროს დაუთმობს შემაჯამებელ დისკუსიას. ორივე შემთხვევაში მასწავლებელი აღმოაჩენს, რომ კლასში სამუშაო გარემო საგრძნობლად გაუმჯობესდა. მოსწავლეებს განუვითარდათ საინტერესო ურთიერთობები, უფრო ახლოს გაიცნეს ერთმანეთი, ერთმანეთის შესახებ ბევრი რამ აღმოაჩინეს და ერთმანეთს გაუზიარეს განცდები. ახლა მათ შეუძლიათ:

-განასხვავონ სტერეოტიპები და ცრურწმენები;

-განასხვავონ საკუთარი თავის აღქმა სხვების მიერ მათი პიროვნების აღქმისაგან.

მოსწავლეებმა სოციალური კომპეტენციები განივითარეს, რაც მათ ყოველდღიურ ცხოვრებაში დაეხმარება, სკოლაში და სკოლის გარეთ.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 1.1

(ჯგუფი 1)

როლების გათამაშება

შეთანხმდით, ვინ წაიკითხავს ხმამაღლა დღიურიდან ამონარიდს და დავალებას თქვენი ჯგუფისათვის.

შეარჩიეთ ჯგუფის მეორე წევრი, რომელიც დისკუსიის დროს ჩანაწერებს გააკეთებს და ჯგუფური მუშაობის ბოლოს მსჯელობის შედეგებს კლასის წინაშე წარმოადგენს.

ამონარიდი მაქსის დღიურიდან:

„ეს ჩემი პირველი დღეა ახალ კლასში. ჩემი ოჯახი სხვა რეგიონიდან ჩამოვიდა და ჯერ კიდევ უცხოვ ვგრძნობ თავს. ბოლო რამდენიმე დღის განმავლობაში ბევრი რამ გადამხდა და შენ, ჩემო დღიურო, ამ ამბებს გაგიზიარებ.“

ჩვენი ახალი ბინა მდინარის პირასაა. ერთ-ერთი ჩემი კლასელი ბიჭი ჩემს მეზობლად ცხოვრობს. სამი დღის გადმოსულები ვიყავით ბინაში, როცა ამ ბიჭმა სათევზაოდ წასვლა შემომთავაზა. მე უარი ვუთხარი, რადგან ჩემი ანკესი ჯერ კიდევ რომელიღაც ყუთში დევს. ჯერ ხომ ნივთების ამოლაგება არ დაგვისრულებია.“

დავალებები:

1. ჩამოწერეთ ზედსართავები, რომლებსაც მაქსის თანაკლასელები მის დასახასიათებლად გამოიყენებდნენ;
2. როგორ ფიქრობთ, რას ეტყოდა მაქსის შესახებ მისი ერთ-ერთი კლასელი მეორეს? გაითამაშეთ ეს სცენა.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 1.1

(ჯგუფი 2)

როლების გათამაშება

შეთანხმდით, ვინ წაიკითხავს ხმამაღლა დღიურიდან ამონარიდს და დავალებას თქვენი ჯგუფისათვის.

შეარჩიეთ ჯგუფის მეორე წევრი, რომელიც დისკუსიის დროს ჩანაწერებს გააკეთებს და ჯგუფური მუშაობის ბოლოს მსჯელობის შედეგებს კლასის წინაშე წარმოადგენს.

ამონარიდი მაქსის დღიურიდან:

„ჩვენი სკოლის წინ დიდი საფეხბურთო მოედანია. ძალიან მიხარია, რადგან ფეხბურთის თამაში მიყვარს. მოვიტანე ჩემი ბურთი და თამაშს ვაპირებდი. დავიწყე თუ არა თამაში, სკოლის დარაჯმა შემაჩერა. ის გაბრაზებული ჩანდა და მკითხა, შემეძლო თუ არა კითხვა - წარწერა ყოფილა გაკეთებული, რომ მოედანი დროებით დაკეტილი იყო წვიმის შემდეგ, რათა ბაღახი არ დაზიანებულიყო. ისე შევწყუბდი, რომ უსიტყვოდ წავედი სახლისაკენ.“

დავალებები:

1. ჩამოწერეთ ზედსართავეები, რომლებსაც მაქსის თანაკლასელები მის დასახასიათებლად გამოიყენებდნენ;
2. როგორ ფიქრობთ, რას ეტყოდა მაქსის შესახებ მისი ერთ-ერთი კლასელი მეორეს? გაითამაშეთ ეს სცენა.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 1.1

(ჯგუფი 3)

როლების გათამაშება

შეთანხმდით, ვინ წაიკითხავს ხმამაღლა დღიურიდან ამონარიდს და დავალებას თქვენი ჯგუფისათვის.

შეარჩიეთ ჯგუფის მეორე წევრი, რომელიც დისკუსიის დროს ჩანაწერებს გააკეთებს და ჯგუფური მუშაობის ბოლოს მსჯელობის შედეგებს კლასის წინაშე წარმოადგენს.

ამონარიდი მაქსის დღიურიდან:

„ჩვენი ბინის თავზე ერთი მოხუცებული კაცი მარტო ცხოვრობს. გუშინ სახლში რომ მოვედი, სადარბაზოში შემოსასვლელ კართან შევხვდი, საყიდლებიდან სურსათით დატვირთული მოსულიყო. მძიმედ სუნთქავდა. მომინდა, დავხმარებოდი. გამოვართვი მძიმე ჩანთა და ბინამდე ავატანინე“.

დავალებები:

1. ჩამოწერეთ ზედსართავეები, რომლებსაც მაქსის თანაკლასელები მის დასახასიათებლად გამოიყენებდნენ;
2. როგორ ფიქრობთ, რას ეტყოდა მაქსის შესახებ მისი ერთ-ერთი კლასელი მეორეს? გაითამაშეთ ეს სცენა.

დამხმარე მასალა მასწავლებლისათვის სტერეოტიპები და ცრურწმენები

რა არის სტერეოტიპი?

ადამიანებს ხშირად მიაკუთვნებენ ამა თუ იმ ჯგუფს, მათი კულტურის, რელიგიური წარმოდგენების, კანის ფერის, თმის ვარცხნილობის ან ჩაცმულობის მიხედვით.

ჯგუფური კუთვნილების განსაზღვრას ხშირად თან სდევს ადამიანისათვის გარკვეული მახასიათებლების მიწერაც. შედეგად, კონკრეტული წარმოდგენები უკავშირდება ადამიანების კონკრეტულ ჯგუფს. როცა ეს წარმოდგენები იმდენად გაზვიადებულია, რომ რეალობას აღარ შეესატყვისება, მათ სტერეოტიპებს ვუწოდებთ.

სტერეოტიპები გვხვდება წიგნებში (სასკოლო სახელმძღვანელოებშიც კი), რეკლამებში, ფილმებში. სტერეოტიპია, მაგალითად, აფრიკელი ქალის გამოსახვა დიდი ტუჩებით, პალმის რტოებისაგან გაკეთებულ კაბაში.

სტერეოტიპიდან ცრურწმენამდე

როცა ადამიანს ან ადამიანთა ჯგუფს აფასებენ მხოლოდ სტერეოტიპების მიხედვით და არა, როგორც პიროვნებას ან პიროვნებათა ჯგუფს, საქმე გვაქვს ცრურწმენასთან. სხვა სიტყვებით, ადამიანზე ან ადამიანთა ჯგუფზე მათი გაცნობის გარეშე ვიქმნით წარმოდგენას. როგორც წესი, ასეთ დამოკიდებულებებს არაფერი აქვთ საერთო რეალობასთან, ხშირად მტრული და უარყოფითია.

„დადებითი“ სტერეოტიპები

არსებობს დადებითი სტერეოტიპებიც. მაგალითად, როცა ამბობენ, რომ შავკანიანები კარგად დარბიან, საქმე გვაქვს დადებით სტერეოტიპთან. თქვენ შეიძლება იფიქროთ, რომ არაფერი ცუდი არ არის, თუ სტერეოტიპი დადებით წარმოდგენას ამკვიდრებს. ეს დამოკიდებულება მცდარი იქნებოდა. არ შეიძლება ადამიანთა მთელი ჯგუფი გავაერთიანოთ და მათ ყველას ერთი თვისება მივაწეროთ, თუნდაც დადებითი თვისება. მიზეზი? ეს სიმართლე ვერ იქნება. განა მართალია, რომ ყველა შავკანიანი სწრაფად დარბის?

რითაა სასარგებლო სტერეოტიპები?

ცრურწმენები ადამიანთა ცხოვრებას ამარტივებს. თუ უცნაურ ადამიანს ვხვდებით, თავს არც თუ ისე კომფორტულად ვგრძნობთ. ცრურწმენები ამგვარი დისკომფორტის მიჩქმალვაში გვეხმარება - შეგვიძლია თავი მოვაჩვენოთ, რომ ყველაფერი ვიცით სხვების შესახებ და კითხვების დასმა არ გვჭირდება. შედეგად, თავიდანვე აზრს ვუკარგავთ ადამიანთან შინაარსიან ურთიერთობას.

რა შედეგებამდე მივყავართ ცრურწმენებს?

ცრურწმენები შეურაცხყოფელია, უპირველეს ყოვლისა იმიტომ, რომ ადამიანისადმი უსამართლო მოპყრობას გულისხმობენ. ცრურწმენები ადამიანს უკარგავენ შესაძლებლობას, აჩვენოს, ვინაა ის სინამდვილეში და რისი გაკეთება შეუძლია. მაგალითად, დამსაქმებელმა

შეიძლება სამსახურში არ აიყვანოს წარმოშობით თურქი, რადგან გაუგონია, რომ თურქები სამსახურში იგვიანებენ. ზოგიერთი ავრცელებს ცრურწმენებს იმისდა მიუხედავად, რომ ცხოვრებაში არასოდეს შეხვედრია ადამიანი, რომელიც ამ შეხედულებას თავისი ცხოვრებისეული მაგალითით დაადასტურებდა.

რა შეიძლება გავაკეთოთ ცრურწმენების წინააღმდეგ?

ცრურწმენების აღმოფხვრა რთულია. იმედის დაკარგვა კი მაინც არ ღირს, რადგან ადამიანები ცრურწმენებით არ იზადებიან. ცრურწმენებს ადამიანები ითვისებენ, სწავლობენ. შესაბამისად, შეიძლება მათი დავიწყებაც. სანამ ადამიანს განსჯი, ჰკითხე, თუ რატომ მოიქცა ასე და არა - სხვაგვარად. გაითვალისწინე, რომ არ გესიამოვნებოდა, თუ შენს საქციელს ისე განსჯიდნენ, რომ სიტყვის თქმის უფლებაც არ მოეცათ.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 1.2

როგორ აღვიქვამთ საკუთარ თავს? როგორ აღვიქვამენ სხვები?

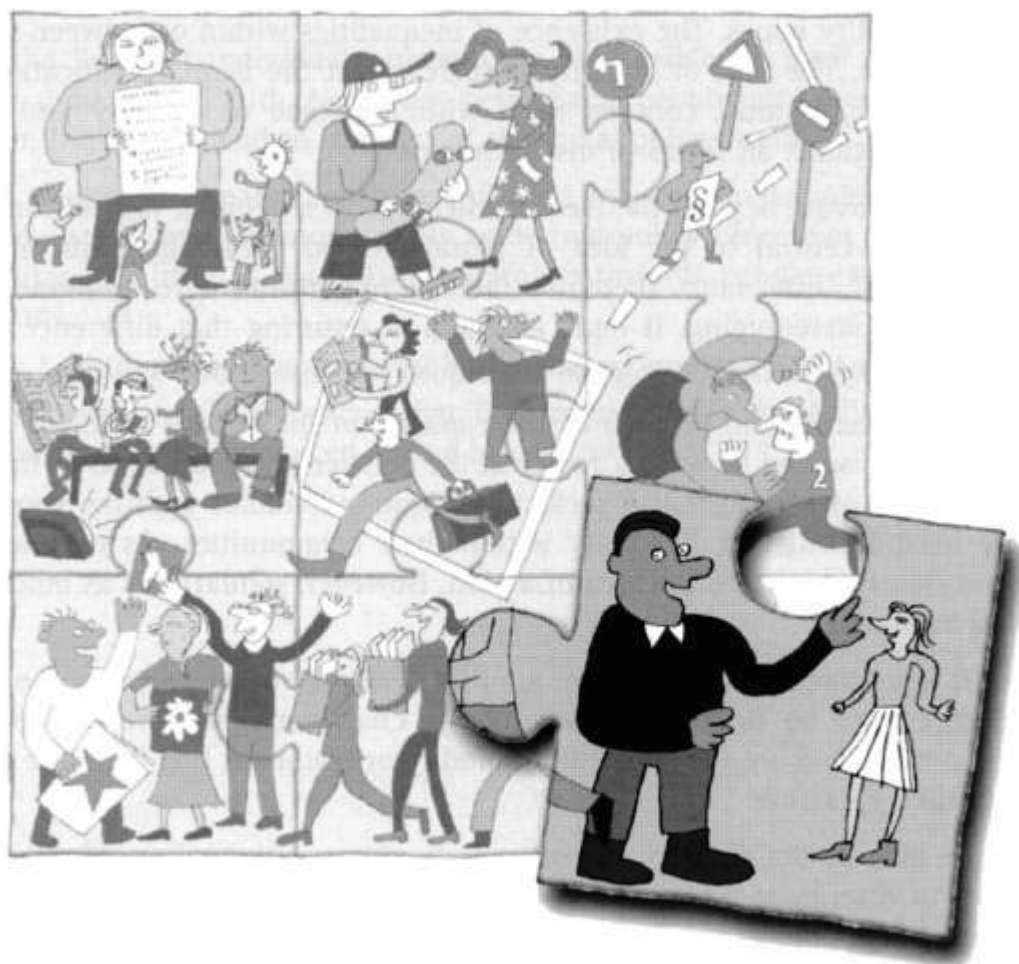
წყვილებში მუშაობა

კომენტარები დისკუსიის შემდეგ: -რაზე ვეთანხმებით ერთმანეთს; -რაზე ვერ ვთანხმდებით; -შენიშვნები.	როგორ აღვწერ ჩემს თავს (საკუთარი თავის აღქმა)	როგორ აღვწერ ჩემს თანაკლასელს (ჩემს მიერ სხვა ადამიანის აღქმა, მისი წერილობითი დახასიათება)	კომენტარები დისკუსიის შემდეგ: -რაში ვეთანხმებით ერთმანეთს; -რაზე ვერ ვთანხმდებით; -შენიშვნები.

თავი 2

თანასწორობა

თქვენ ჩემზე მეტი უფლებები გაქვთ?

2.1 მსგავსებები და განსხვავებები
თანასწორი ვარ? განსხვავებული ვარ?

2.2 ვესნას ამბავი
ჩვენ რომ ეს მოგვსვლოდა, როგორ მოვიქცეოდით?

2.3 ქალისა და მამაკაცის თანასწორობა
როგორ უნდა მოვეპყროთ ქალებსა და მამაკაცებს?

2.4 სოციალური სამართლიანობა
როგორ უნდა გავართვათ თავი უთანასწორობას?

თავი 2. თანასწორობა

თქვენ ჩემზე მეტი უფლებები გაქვთ?

თანასწორობა ყველა ადამიანისთვის თანაბარ უფლებებს გულისხმობს, მიუხედავად მათი სქესის, ასაკის, რელიგიის, ეთნიკური წარმომავლობის და ა.შ.

ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის პრეამბულა იწყება შემდეგი სიტყვებით: „ადამიანთა ოჯახის ყველა წევრისათვის დამახასიათებელი ღირსების და თანასწორი და განუყოფელი უფლებების აღიარება წარმოადგენს თავისუფლების, სამართლიანობისა და საყოველთაო მშვიდობის საფუძველს“. მოქალაქეობის ცნება მჭიდროდაა დაკავშირებული თანასწორობის საკითხებთან. უთანასწორობა საზოგადოებაში ხელს უშლის ეფექტურ მოქალაქეობას. შესაბამისად, თანასწორობის იდეა სამოქალაქო განათლების ფუნდამენტური პრინციპია. სამოქალაქო განათლება სწავლობს თანასწორობის საკითხებს და სასიცოცხლო ძალას აძლევს ადამიანებს, რათა ეს უკანასკნელნი დისკრიმინაციის სხვადასხვა ფორმის წინააღმდეგ გამოვიდნენ.⁸

მრავალფეროვნება გულისხმობს თანაგრძნობის ჩარჩოებს მიღმა გასვლას და განსხვავებების რეალურ დაფასებას. მრავალფეროვნების იდეა მნიშვნელოვანია პლურალიზმისა და მულტიკულტურალიზმისათვის. მრავალფეროვნება დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლების ქვაკუთხედი, რაც იმას გულისხმობს, რომ დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლება უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ყოველგვარ სტერეოტიპს. საზოგადოება მზად უნდა იყოს, აღიაროს და ხელი შეუწყოს მრავალფეროვნების ყოველგვარ გამოხატულებას ადგილობრივ, ეროვნულ, რეგიონულ და საერთაშორისო დონეებზე.⁹

სოლიდარობა ადამიანთა უნარია, გასცდნენ საკუთარ სივრცეს და აღიარონ/დაიცვან სხვათა უფლებები. ეს არის დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლების ძირითადი მიზანი, რამდენადაც ის აძლევს ადამიანებს ცოდნას, უნარებსა და ღირებულებებს, რომლებიც აუცილებელია საზოგადოებაში ცხოვრებისათვის. სოლიდარობა უკავშირდება ქმედებას, თუმცა ქმედებასთან ერთად გარკვეულ დამოკიდებულებებსაც გულისხმობს.¹⁰

ცრურწმენასთან გვაქვს საქმე, როცა ადამიანს ან ადამიანთა ჯგუფს ვაფასებთ ზედაპირულად, არასრული ინფორმაციის საფუძველზე. ცრურწმენები შეიძლება იყოს დადებითი ან უარყოფითი; მათ სოციალიზაციის პროცესში ვითვისებთ. რთულია ცრურწმენების შეცვლა ან აღმოფხვრა. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია ცრურწმენების იდენტიფიკაციის უნარის განვითარება.

დისკრიმინაცია შეიძლება იყოს პირდაპირი და ირიბი. პირდაპირი დისკრიმინაციაა, როცა, მაგალითად, დასაქმების სამსახური ბოშის განაცხადს არ იბარებს, ან როცა ბინას არ აქირავებენ იმიგრანტებზე. ირიბი დისკრიმინაცია უკავშირდება გარკვეულ პოლიტიკას, კრიტერიუმებს ან ზომებს, რომლებიც, ერთი შეხედვით, ნეიტრალურია, თუმცა

⁸ წიგნიდან „სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის: სიტყვათა განმარტება~, კარენ ოშეა, ევროსაბჭო (2003), გვ. 29

⁹ იგივე

¹⁰ იგივე

ამოქმედებისთანავე დე ფაქტო ბარიერებს უქმნის ადამიანთა გარკვეულ ჯგუფებს. მაგალითად, სიმაღლის მინიმალური მოთხოვნები მათთვის, ვისაც მეხანძრეობა სურს (ასეთ კრიტერიუმს შეიძლება ემსხვერპლოს არაერთი ქალის განაცხადი). სხვა მაგალითი იქნებოდა თავსაფრიანი ქალბატონების არდაშვება სამთავრობო სტრუქტურებსა და სკოლებში.¹¹

ტერმინი „გენდერი“ აღნიშნავს ქალებისა და მამაკაცების სოციალურად კონსტრუირებულ როლებს, რომელიც მათ სქესობრივი ნიშნის მიხედვით მიეწერებათ. ამდენად, გენდერული როლები დამოკიდებულია კონკრეტულ სოციოეკონომიკურ, პოლიტიკურ და კულტუროლოგიურ კონტექსტზე და განიცდის სხვადასხვა ფაქტორის გავლენას რასის, ეთნიკურობის, კლასის, სექსუალური ორიენტაციისა და ასაკის მიხედვით. გენდერული როლები ფართოდ განსხვავდება თითოეული კულტურის ფარგლებში და კულტურებს შორის. პიროვნების ბიოლოგიური სქესისგან განსხვავებით, გენდერული როლები შეიძლება შეიცვალოს.¹²

ადამიანის სოციალური და ეკონომიკური უფლებები უკავშირდება იმ პირობებს, რაც აუცილებელია პიროვნების სრული განვითარებისა და სათანადო სტანდარტის საცხოვრებელი პირობების მისაღწევად და შესანარჩუნებლად. ამ უფლებებს ადამიანის უფლებათა „მეორე თაობის“ სახელით მოიხსენიებენ; მათი ცხოვრებაში გატარება საკმაოდ რთულია, რადგან მათი დაცვა არსებული რესურსების ოდენობას უკავშირდება. „მეორე თაობის“ უფლებები ასევე მოიცავს: მუშაობის უფლებას, განათლების უფლებას, დასვენების უფლებას, სათანადო სტანდარტის მიხედვით ცხოვრების უფლებას. ეს უფლებები ჩამოყალიბებულია ეკონომიკური და სოციალური უფლებების საერთაშორისო კონვენციაში, რომელიც გაეროს ასამბლეამ 1966 წელს მიიღო.¹³

როცა სოციალურ სამართლიანობაზე ვსაუბრობთ, განსხვავებულ მოსაზრებებსა და დამოკიდებულებებს ვაწყდებით. ეს მოსაზრებები და დამოკიდებულებები სამ ფართო კატეგორიად შეიძლება დავაჯგუფოთ:

- *დარვინისტები* თვლიან, რომ ადამიანი პასუხისმგებელია საკუთარ პრობლემებზე და თავად უნდა ეძებოს გამოსავალი; ისინი მიიჩნევენ, რომ ადამიანებს წამახალისებელი სჭირდებათ, რათა უფრო გულმოდგინედ მიუდგნენ პრობლემების გამოსავლის ძიებას. დარვინისტები სოციალური პოლიტიკის საკითხებს არც განიხილავენ.
- *თანაგრძნობით გამსჭვალულნი* სიბრაღულის გრძნობას ამჟღავნებენ გაჭირვებულთა და ტანჯულთა მიმართ და სურთ მათი ტკივილის შემსუბუქება; მათთვის სოციალური და პოლიტიკური უფლებები უფრო პოლიტიკის სასურველი მიმართულებებია, ვიდრე ადამიანის უფლებათა ნაწილი. ასეთი დამოკიდებულება მეურვეობის შემთხვევებს უკავშირდება - როცა შეძლებული ფენის წარმომადგენელი მეურვეობს გაჭირვებულს.
- *სამართლიანობის მაძიებელნი* ადამიანთა არასამართლიანი მოპყრობის საკითხით ინტერესდებიან, რაც მათთვის მთავრობის არასწორ პოლიტიკას უკავშირდება; ისინი

¹¹ იგივე.

¹² იგივე.

¹³ იგივე.

თვლიან, რომ გამოსავალი პოლიტიკური და ეკონომიკური სისტემის ცვლილებათა, რაც ადამიანებს სიღარიბისაგან იხსნიდა.¹⁴

¹⁴ „მოვალეობები და საზღვრები. ადამიანის უფლებები და გლობალური სოციალური სამართლიანობა“, ადამიანის უფლებათა პოლიტიკის საერთაშორისო საბჭო.

თავი 2. თანასწორობა

თქვენ ჩემზე მეტი უფლებები გაქვთ?

გაკვეთილის სახელწოდება	სწავლის მიზანი	მოსწავლის დავალება	საჭირო მასალა	მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა
გაკვეთილი 1: მსგავსებები და განსხვავებები	მოსწავლეებს შეუძლიათ ადამიანთა თანასწორობისა და მათი განსხვავებულობის პრინციპების ახსნა. მოსწავლეები აანალიზებენ თანასწორობასა და განსხვავებულობას.	მოსწავლეები ხედავენ მსგავსებებსა და განსხვავებებს ადამიანებს შორის. მოსწავლეები განიხილავენ, თუ რა შედეგები მოჰყვება განსხვავებულობას.	ინდივიდუალური მუშაობისათვის განკუთვნილი რვეულები ან ფურცლები, კალმები. თუ მასწავლებელი ჯგუფურ მუშაობას აირჩევს, საჭირო იქნება დიდი ზომის ფურცლები და მარკერები.	ინდივიდუალური ან მცირე ჯგუფებში მუშაობა.
გაკვეთილი 2: ვესნას ამბავი	მოსწავლეები იაზრებენ, რომ საზოგადოებაში არსებობს ცრურწმენები და დისკრიმინაცია. მოსწავლეებს ესმით დისკრიმინაციის მსხვერპლთა მდგომარეობა და მათი შეხედულებები.	მოსწავლეები განიხილავენ დისკრიმინაციის კონკრეტულ შემთხვევას და ადარებენ მას საკუთარ ქვეყანაში არსებულ მდგომარეობას.	მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 2.1 (აუცილებელი არ არის)	ჯგუფური მუშაობა ტექსტზე.
გაკვეთილი 3: ქალისა და მამაკაცის თანასწორობა	მოსწავლეებს შეუძლიათ დისკრიმინაციის შემთხვევებზე რეაგირება.	მოსწავლეები იაზრებენ ქალებისადმი მოპყრობის საკითხებს, პირადი და საზოგადოების მხრიდან	მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 2.2-დან ერთი ამბის ამონარიდი თითოეული ჯგუფისათვის. ჯგუფი შეიძლება შედგებოდეს 4-5 მოსწავლისაგან.	პატარა ჯგუფებში მუშაობა.
გაკვეთილი 4: სოციალური სამართლიანობა	მოსწავლეები იაზრებენ, რომ საზოგადოებაში გვხვდება გენდერულ საკითხებთან დაკავშირებული დისკრიმინაციის შემთხვევები.	მოსწავლეები განიხილავენ დისტრიბუციული სამართლიანობის საკითხებს. მოსწავლეები მთელ თავს აჯამებენ.	მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 2.3-ის ასლები, რომელიც ნაწილებად იქნება დაყოფილი მოსწავლეთა თითოეული წყვილისათვის (აუცილებელი არ არის).	წყვილებში მუშაობა, კრიტიკული აზროვნება.

გაკვეთილი 1

მსგავსებები და განსხვავებები

თანასწორი ვარ? განსხვავებული ვარ?

მსგავსების მიზანი - მოსწავლეებს შეუძლიათ ადამიანთა თანასწორობისა და მათი განსხვავებულობის პრინციპების ახსნა. მოსწავლეები აანალიზებენ თანასწორობასა და განსხვავებულობას.
მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები ხედავენ მსგავსებებსა და განსხვავებებს ადამიანებს შორის. მოსწავლეები განიხილავენ, თუ რა შედეგები მოჰყვება განსხვავებულობას.
საჭირო მასალა - ინდივიდუალური მუშაობისათვის განკუთვნილი რვეულები ან ფურცლები, კალმები. თუ მასწავლებელი ჯგუფურ მუშაობას აირჩევს, საჭირო იქნება დიდი ზომის ფურცლები და მარკერები.
მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - ინდივიდუალური ან მცირე ჯგუფებში მუშაობა. დისკუსია.

გაკვეთილი

მოსწავლეები 4-5 კაციან ჯგუფებს ქმნიან. თითოეულ ჯგუფს სჭირდება ფურცელი და კალამი.

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ დასვამს შეკითხვებს, რომლებზეც მათ უნდა უპასუხოთ „კი“ ან „არა“. მოსწავლეებმა ფურცელზე ჰორიზონტალურად უნდა დაწერონ ასოები ანიდან სანის ჩათვლით და ასოების ქვეშ საკმარისი ადგილი დატოვონ.

მასწავლებელს შეუძლია იგივე გააკეთოს დაფაზე.

მაგალითი

კითხვები: ა, ბ, გ, დ, ე, ვ, ზ, თ, ი ...

პასუხები: 10101 ...

მასწავლებელი იწყებს იმ შეკითხვების დასმას ანიდან სანამდე, რომლებიც შეკითხვების პირველ ნუსხაშია წარმოდგენილი. მოსწავლეები თითოეულ შეკითხვას დადებით (1) ან უარყოფით (0) პასუხს სცემენ. მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მათ ეეჭვებათ პასუხის სისწორე, აუცილებელია ერთ-ერთი (უფრო სავარაუდო პასუხი) შემოხაზონ.

შეკითხვების ნუსხა 1	შეკითხვების ნუსხა 2
ა. ქალი ხართ?	ა. ყოველთვის ბედნიერად გრძნობთ თავს?
ბ. ნამყოფი ხართ ერთზე მეტ უცხო ქვეყანაში?	ბ. თითქმის ყოველთვის გაქვთ?
გ. გიყვართ სპორტი?	გ. შეგიძლიათ თუნდაც მცირეოდენი აზროვნება?
დ. უკრავთ მუსიკალურ ინსტრუმენტზე?	

ე. ყავისფერი თვალები გაქვთ? ვ. თქვენი ორივე ბეზია ცოცხალია? ზ. ატარებთ სათვალეებს? თ. გიყვართ ქალაქგარეთ გასვლა? ი. წყნარი ადამიანი ხართ? კ. საშუალოზე მაღალი ხართ? ლ. ნაღვლიანი ადამიანი ხართ? მ. ადვილად ცივდებით? ნ. გიყვართ მოგზაურობა? ო. გიყვართ სილამაზის სალონში სიარული? პ. გიყვართ კომპიუტერთან მუშაობა? ჟ. გეშინიათ სიმაღლის? რ. ყავისფერი გირჩევნიათ თუ ლურჯი? ს. გიყვართ ხატვა?	დ. დედამ გშობათ? ე. შეგიძლიათ ფრენა, როგორც ჩიტს, დამატებითი მოწყობილობის გარეშე? ვ. შეგიძლიათ არსებობა სითხის მიღების გარეშე? ზ. სუნთქავთ? თ. მუდმივად წყლის ქვეშ ცხოვრობთ? ი. გაქვთ გრძნობები? კ. თქვენი სისხლი მწვანეა? ლ. ოდესმე წაქცეულხართ? მ. კედელში გახედვა შეგიძლიათ? ნ. სხვებთან კომუნიკაცია შეგიძლიათ? ო. გიყვართ კარგი ამინდი? პ. ამჯობინებდით, რომ ადამიანებთან არ გქონდეთ საქმე? ჟ. ენა გაქვთ? რ. შეგიძლიათ წყლის ზედაპირზე სიარული (როგორც ზოგიერთ მწერს)? ს. იღლებით ხანდახან?
--	--

მასწავლებელი თითოეული ჯგუფიდან ერთ მოსწავლეს სთხოვს, დაფაზე ჩამოწეროს პასუხები პირველ ნუსხაში მოცემულ შეკითხვებზე. დანარჩენმა მოსწავლეებმა უნდა შეადარონ თავიანთი პასუხები დაფაზე დაწერილ პასუხებს. არის განსხვავებები? შეიძლება ამ განსხვავებების შეჯამება?

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, გასცენ პასუხები შეკითხვებს მეორე ნუსხიდან. ყოველი ჯგუფიდან ერთი მოსწავლე პასუხებს დაფაზე წერს და დანარჩენები ადარებენ თავიანთ პასუხებს დაფაზე დაწერილს. ამ შემთხვევაში განსხვავებები პასუხებს შორის თითქმის არ ფიქსირდება. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, ჩამოთვალონ კიდეც რამდენიმე შეკითხვა, რომლებზეც მოსწავლეებს, მასწავლებლის მოლოდინით, მსგავსი პასუხები ექნებათ.

ამ სავარჯიშოს განვრცობის მიზნით, მასწავლებელს შეუძლია, დაურიგოს ჯგუფებს დიდი ზომის ფურცლები, მარკერები და სთხოვოს, ჩამოწერონ:

1. სამი ისეთი მაგალითი, როცა სხვა ადამიანებთან მსგავსება მისასალმებელია.
2. სამი ისეთი მაგალითი, როცა სხვა ადამიანებისაგან განსხვავებულობა მისასალმებელია.

ამოცანის გაადვილების მიზნით, მასწავლებელს შეუძლია, მოსწავლეებს წარმოუდგინოს აზროვნების შემდეგი ჩარჩო:

სიტუაცია, როცა მსგავსება მისასალმებელია	რატომ?
ა.	ა.
ბ.	ბ.
გ.	გ.

სიტუაცია, როცა განსხვავება მისასაღმებელია	რატომ?
ა.	ა.
ბ.	ბ.
გ.	გ.

შემდეგ მასწავლებელი სთხოვს ჯგუფებს, მოიფიქრონ სამი ისეთი სიტუაცია, როცა განსხვავებულობა არასასიამოვნოა. ამ შემთხვევაშიც მოსწავლეებს უწევთ არგუმენტების მოშველიება.

სიტუაცია, როცა განსხვავებულობა არასასიამოვნოა	რატომ?
ა.	ა.
ბ.	ბ.
გ.	გ.

მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს, თუ რომელი ჯგუფის „განსხვავებულ“ ადამიანებს ექცევიათ ხოლმე ცუდად და ვინ ექცევა მათ ცუდად.

ადამიანთა ჯგუფები, ვისაც ცუდად ექცევიათ	ვინ ექცევა მათ ცუდად?
ა.	ა.
ბ.	ბ.
გ.	გ.

მასწავლებელი სთხოვს თითოეულ ჯგუფს, წარმოადგინონ პასუხები. კლასი განიხილავს, თუ ადამიანის უფლებათა რა დარღვევებთან გვაქვს საქმე თითოეულ შემთხვევაში. ამ მიზნით ჯგუფებს ეურიგებთ მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 5.2-ს: ადამიანის უფლებათა ნუსხა.

გაკვეთილი 2

ვესნას ამბავი

ჩვენ რომ ეს მოგვსვლოდა, როგორ მოვიქცეოდით?

სწავლის მიზანი - მოსწავლეები იაზრებენ, რომ საზოგადოებაში არსებობს ცრურწმენები და დისკრიმინაცია.

მოსწავლეებს ესმით დისკრიმინაციის მსხვერპლთა მდგომარეობა და მათი შეხედულებები. მოსწავლეებს შეუძლიათ დისკრიმინაციის შემთხვევებზე რეაგირება.

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები განიხილავენ დისკრიმინაციის კონკრეტულ შემთხვევას და ადარებენ მას საკუთარ ქვეყანაში არსებულ მდგომარეობას.

საჭირო მასალა – მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 2.1 (შეკითხვებით) თითოეული მოსწავლისათვის.

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - ჯგუფური მუშაობა ტექსტზე.

ძირითადი ცნებები

დისკრიმინაცია საზოგადოებრივი ქცევის ფართოდ გავრცელებული ფორმაა. დისკრიმინაციას მხოლოდ მმართველი ორგანოები არ ახორციელებენ; ბევრი სხვა სტრუქტურა და ადამიანია ჩართული დისკრიმინაციაში. გაკვეთილის რეალობაში მომხდარი ამბით დაწყება საშუალებას მისცემს მოსწავლეებს, გააანალიზონ თავიანთი ქცევა.

გაკვეთილი

მასწავლებელს შეუძლია, ხმამაღლა წაუკითხოს მოსწავლეებს სამუშაო ფურცელ 2.1-ში მოცემული ამბავი, ან დაურიგოს მათ სამუშაო ფურცლები და სთხოვოს, თავად წაიკითხონ.

ვესნას ამბავი

ვესნა ბოშა ქალია, რომელიც თავის ამბავს ჰყვება:

„ტანსაცმლის მაღაზიის ვიტრინაში შევნიშნე განცხადება იმის თაობაზე, რომ მაღაზიაში გამყიდველი სჭირდება. ისინი 18-დან 23 წლამდე ახალგაზრდას ეძებდნენ. მე შევედი მაღაზიაში და მენეჯერს გამყიდველის პოზიციასთან დაკავშირებით დაველაპარაკე; მან მთხოვა, ორ დღეში მივსულიყავი, რადგან განაცხადებების შემოსვლას კიდევ ელოდებოდნენ.

მე ორჯერ მივბრუნდი და ორივეჯერ ანალოგიური პასუხით გამომისტუმრეს. ერთი კვირა გავიდა. კვლავ მივედი მაღაზიაში. ფანჯარაზე კვლავ გამოკრული იყო განცხადება. მენეჯერი ძალიან დაკავებული იყო და ვერ დამელაპარაკა. მაღაზიაში მითხრეს, რომ გამყიდველი უკვე აეყვანათ.

ძალიან გულდაწყვეტილი გამოვედი მაღაზიიდან. ჩემს მეგობარს, რომელიც არ არის ბოშა, ვთხოვე, შესულიყო მაღაზიაში და ვაკანსიის შესახებ ეკითხა. მან ჩემი თხოვნა შეასრულა. ჩემი მეგობარი ორშაბათს გასაუბრებაზე დაიბარეს.

მას შემდეგ, რაც ყველა მოსწავლე მოისმენს/წაიკითხავს ვესნას ამბავს, მასწავლებელი სთხოვს მათ, 4-5 კაციან ჯგუფებად დაიყონ და განიხილონ შემდეგი შეკითხვები (სამუშაო ფურცელ 2.1-ზე ეს შეკითხვები მოცემულია. თუ მასწავლებელმა მოსწავლეებს ვესნას ამბავი წაუკითხა, მაშინ ამ შეკითხვების ჩამოწერა მოუწევს დაფაზე ან ფლიპჩარტზე).

1. როგორ იგრძნობდით თავს ვესნას ამბავი თქვენ რომ გადაგხდენოდათ? რა რეაქცია გექნებოდათ, როცა თქვენი მეგობარი გეტყოდათ, რომ ის ინტერვიუზე მიიწვიეს?
2. როგორ ფიქრობთ, რატომ მოიქცა მაღაზიის მენეჯერი ასე? თვლით, რომ დისკრიმინაციასთან გვაქვს საქმე? დაასაბუთეთ თქვენი მოსაზრება.
3. რა შეეძლო მოემოქმედა ვესნას? ხელეწიფებოდა სიტუაციის შეცვლა? სხვებს როგორ უნდა აღმოეჩინათ დახმარება ვესნასთვის?
4. თვლით, რომ კანონის მოშველიება სიტუაციას მოაგვარებდა? რა უნდა ეწეროს კანონში, რომელიც ასეთ სიტუაციას შეიძლება მიესადაგოს?
5. ასეთი შემთხვევა თქვენს ქვეყანაშიც შეიძლება მოხდეს? რომელი საზოგადოებრივი ჯგუფი იქნება საფრთხეში?

მასწავლებელი მოსწავლეებისაგან პირველად პასუხებს ითხოვს. მასწავლებელს შეუძლია, თითო ან რამდენიმე შეკითხვა დაუსვას ყველა ჯგუფს ცალ-ცალკე.

შემდეგ მასწავლებელი ეუბნება მოსწავლეებს, რომ ვესნას ამბავი სიმართლეა და ეს შემთხვევა, დაახლოებით, ათი წლის წინ მოხდა. როდესაც მაღაზიის მენეჯერს ახსნა-განმარტება მოსთხოვეს, მისი პასუხი შემდეგში მდგომარეობდა:

მენეჯერის პასუხი:

„მე ჩავთვალე, რომ ვესნას ამ მაღაზიაში მუშაობა გაუჭირდებოდა, რადგან მაღაზიისაგან შორს ცხოვრობს და ყოველდღიურად დიდი მანძილის გავლა დასჭირდებოდა.. ყოველ დღე 8 მილის გამოვლა და ორი ავტობუსის შეცვლა მოუწევდა. რთულია მაღაზიის გაძღოლა, როცა თანამშრომლები იგვიანებენ. შესაბამისად, უპირატესობას მივანიჭებდი აპლიკანტს, რომელიც ახლოს ცხოვრობს. პიროვნება, ვინც გამყიდველის თანამდებობაზე ავიყვანე, ამ კრიტერიუმს აკმაყოფილებდა.“

მასწავლებელი მოსწავლეებს უკითხავს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლს: „ამ კონვენციაში მოცემულ უფლებათა და თავისუფლებათა გამოყენება უზრუნველყოფილი იქნება ყველასათვის, ნებისმიერ საფუძველზე დისკრიმინაციის გარეშე, ისეთზე, როგორიცაა სქესი, რასა, კანის ფერი, ენა, რელიგია, პოლიტიკა თუ რწმენა, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობა, კავშირი ეროვნულ უმცირესობასთან, ქონება, დაბადების ადგილი თუ სხვა სტატუსი“. შემდეგ კი უკითხავს ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის მე-2 მუხლს: „ამ დეკლარაციით გამოცხადებული ყველა უფლება და ყველა თავისუფლება მინიჭებული უნდა ჰქონდეს ყოველ ადამიანს, განურჩევლად რაიმე განსხვავების, სახელდობრ, რასის, კანის ფერის, სქესის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა რწმენის, ეროვნული თუ სოციალური წარმომავლობის, ქონებრივი, წოდებრივი თუ სხვა მდგომარეობისა.“

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, ეს ამონარიდები ვესნას ამბავთან დააკავშირონ. გაკვეთილის ბოლოს მასწავლებელი მოსწავლეებს ვესნას ამბის რეალურ დასასრულს უმხელს:

ვესნას ამბის დასასრული

„ვესნამ იჩივლა სპეციალურ ევროპულ სასამართლოში, რომელიც დისკრიმინაციის შემთხვევებს განიხილავს. სასამართლომ დაასკვნა, რომ ეს იყო დისკრიმინაციის შემთხვევა, რადგან აპლიკანტები, რომლებიც მაღაზიიდან მოშორებით ცხოვრობდნენ, ინტერვიუზე დაიბარეს, ვესნა კი - არა. გოგონა, რომელიც გამყიდველად აიყვანეს, იყო 16 წლის, თეთრკანიანი და მაღაზიიდან იმავე მანძილით იყო დაშორებული მისი საცხოვრებელი, როგორც ვესნასი. სასამართლოს განჩინების საფუძველზე, მაღაზიას ვესნასთვის მატერიალური კომპენსაციის გადახდა მოუწია.“

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, მოამზადონ წერილი მაღაზიის მენეჯერის, ან ქალაქის მერის სახელზე. ეს წერილი მოსწავლეების პიროვნულ დამოკიდებულებასაც უნდა ასახავდეს და ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პოზიციასაც. წერილების განხილვა შეიძლება მოეწყოს საკლასო მეცადინეობების შემდეგ.

გაკვეთილი 3

ქალისა და მამაკაცის თანასწორობა

როგორ უნდა მოვეპყროთ ქალებსა და მამაკაცებს?

სწავლის მიზანი - მოსწავლეები აცნობიერებენ გენდერული დისკრიმინაციის ფენომენს. მოსწავლეებს ესმით გენდერული დისკრიმინაციის მსხვერპლთა მდგომარეობა. მოსწავლეებს შეუძლიათ დისკრიმინაციის შემთხვევებზე რეაგირება.
მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები იაზრებენ ქალებისადმი მოპყრობის საკითხებს, მათი პირადი და საზოგადოების მხრიდან.
საჭირო მასალა – მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 2.2-დან ერთი ამბის ამონარიდი თითოეული ჯგუფისათვის. დიდი ზომის ფურცელი და მარკერი თითოეული ჯგუფისათვის.
მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - პატარა ჯგუფებში მუშაობა. დიკუსია და პრეზენტაციები.

ინფორმაცია

დიდი გზაა გასავლელი იმ დღემდე, როცა ქალებსა და მამაკაცებს კანონი და ცხოვრება თანასწორად მოეპყრობა. გენდერული უთანასწორობის შემთხვევებს ყოველდღიურად ვხედავთ სკოლაში, სახლსა და სამსახურში, რაც ზრდის ჩვენს სურვილს, უკეთესად გავიაზროთ ეს საკითხი. წინამდებარე გაკვეთილი გვთავაზობს, შემოვიტანოთ ცვლილებები ჩვენს ყოველდღიურ სასკოლო და საკლასო ცხოვრებაში.

გაკვეთილი

მოსწავლეებს ვყოფთ 4-5 კაციან ჯგუფებად; მათ ვურიგებთ თითო ამბავს მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 2.2-დან. როცა მოსწავლეები წაიკითხავენ ამბავს, მათ უნდა განიხილონ შეკითხვები, რომლებიც ტექსტს თან ერთვის.

შემდეგ მასწავლებელი თითოეულ ამბავთან დაკავშირებულ დისკუსიას უძღვება. დისკუსია იწყება იმით, რომ ჯგუფიდან ერთი მოსწავლე მოკლედ ჰყვება ამბავს და აყალიბებს ჯგუფის პასუხებს შეკითხვებზე.

როცა თითოეული ჯგუფი პასუხებს წარმოადგენს, მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, წაიკითხოთ, რაც დაფაზეა დაწერილი და მოიყვანონ ორ-ორი მაგალითი სქესობრივ და გენდერულ განსხვავებებთან დაკავშირებით. მაგალითების მოყვანა აუცილებელია, რათა ყველა მოსწავლემ კარგად გაიაზროს ეს განსხვავებები.

სქესი	გენდერი
ბიოლოგიურად განსაზღვრული	სოციალურად განსაზღვრული
სტატიკური, არ იცვლება	დინამიკური, ცვლას ექვემდებარება
„სქესი უკავშირდება ქალისა და მამაკაცის ბუნებრივად განმასხვავებელ ბიოლოგიურ მახასიათებლებს“.	„გენდერი ქალსა და მამაკაცს შორის არსებულ სოციალურ, და არა ბიოლოგიურ, განსხვავებებთან დაკავშირებული ცნებაა. გენდერის გაგება იცვლება და განსხვავდება ისტორიული, კულტურული, ტრადიციული, გეოგრაფიული, რელიგიური, სოციალური და ეკონომიკური ფაქტორების მიხედვით“.

მოსწავლეებს ჯგუფებში ვურიგებთ დიდი ზომის ფურცლებსა და მარკერებს. ისინი იწყებენ იმის განხილვას, თუ რამდენად უწყობს მათი სკოლა ხელს გენდერულ თანასწორობას. თუ მოსწავლეები დაასკვიან, რომ სკოლა გენდერულ თანასწორობას ხელს უწყობს, მოუწევთ 5 მაგალითის მოყვანა ამ მოსაზრების დასადასტურებლად. თუ პასუხი უარყოფითია, მოსწავლეებმა უნდა ჩამოაყალიბონ 5 შესაძლო ნაბიჯი, რაც სკოლაში გენდერული თანასწორობის დამკვირდებლად შეუწყობდა ხელს.

თითოეული ჯგუფი კლასის წინაშე წარმოადგენს თავის შედეგებს.

თუ მასწავლებელს სურვილი აქვს, ეს სამუშაო პროექტად აქციოს, მას შეუძლია, სთხოვოს მოსწავლეებს, შეარჩიონ რამდენიმე იდეა, რომელიც სკოლაში გენდერული თანასწორობის დამკვიდრებას შეუწყობდა ხელს. მოსწავლეებმა ამ იდეების სისრულეში მოყვანის გეგმა უნდა შეიმუშაონ. გეგმა უნდა მოიცავდეს საბოლოო მიზანს, ნაბიჯებს საბოლოო მიზნისაკენ, პასუხისმგებელ პირებსა და დროის ჩარჩოებს.

გეგმის ნიმუში

საბოლოო მიზანი:		
რა უნდა გაკეთდეს?	ვინ გააკეთებს?	როდისთვის?

გაკვეთილი 4

სოციალური სამართლიანობა

როგორ უნდა გავართვათ თავი უთანასწორობას?

სწავლის მიზანი - მოსწავლეები იაზრებენ, რომ საზოგადოებაში გვხვდება გენდერულ საკითხებთან დაკავშირებული დისკრიმინაციის შემთხვევები.

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები განიხილავენ დისტრიბუციული სამართლიანობის საკითხებს. მოსწავლეები იმეორებენ ბოლო გაკვეთილებზე განხილულ მასალას.

საჭირო მასალა – მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 2.3-ის ასლები, რომელიც ნაწილებად იქნება დაყოფილი მოსწავლეთა თითოეული წყვილისათვის (აუცილებელი არ არის).

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - მუშაობა ტექსტზე, წყვილებში მუშაობა, კრიტიკული აზროვნება.

ინფორმაცია:

ჩვენს საზოგადოებაში არ არსებობს თანხმობა იმაზე, თუ რა არის სოციალური სამართლიანობა. ამ გაკვეთილში წარმოდგენილი ამბავი დაეხმარება მოსწავლეებს, გაიაზრონ, რამდენად რთული და მრავალმხრივია ეს საკითხი და რა უნდა იყოს სოციალური სამართლიანობის ძირითადი პრინციპები.

გაკვეთილი

მასწავლებელი მოსწავლეებს გაკვეთილის გეგმას აცნობს: მოსწავლეებისათვის მოთხოვნის დარიგების შემდეგ, ისინი მის კითხვას იწყებენ. თითოეული ნაწილის წაკითხვის შემდეგ მოსწავლეები დისკუსიას გამართავენ. მასწავლებელს შეუძლია მოსწავლეებს ტექსტი თავად წაუკითხოს.

მასწავლებელი მოსწავლეებს წყვილებად ჰყოფს და თითოეულ წყვილს ურიგებს მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 2.3-ის პირველ ნაწილს. მასწავლებელს შეუძლია, წაუკითხოს ის მოსწავლეებს, რომელიმე მოსწავლეს სთხოვოს წაკითხვა, ან მოსწავლეებს მისცეს რამდენიმე წუთი, რათა ისინი თავად გაეცნონ ტექსტს.

მოთხოვნა: I ნაწილი

„დაახლოებით ერთი საათი გავიდა განგაშის პირველ ზარსა და გემ „დედოფალ მედის“ ჩაძირვას შორის. შესაბამისად, მე ზავრებს ჰქონდათ გარკვეული დრო, რათა ორგანიზებულად ჩამსხდარიყვნენ სამაშველო ნავებში. ძლიერი ქარის გამო, გემი შეეჯახა ნავთობტანკერს, რამაც გემის ჩაძირვა გამოიწვია.

დაახლოებით 12 საათის შემდეგ სამაშველო ნავები პატარა კუნძულს მიუახლოვდნენ. ამ კუნძულს ოვალური ფორმა ჰქონდა - 1.5 კმ სიგრძის და 700 მეტრამდე სიგანის; ნაწილობრივ დაფარული იყო ტყით. ახლომახლოს სხვა კუნძული არ ჩანდა. ამ მზიან კუნძულზე არავინ ცხოვრობდა, რიშალონების ოჯახის გარდა, რომლებიც შემალელებულ ადგილას, ძვირფას ვილაში სახლობდნენ და მთელ კუნძულს ფლობდნენ.

ეს ოჯახი კუნძულზე რამდენიმე წლის წინ დასახლდა და თითქმის არ ეკონტაქტებოდა დანარჩენ სამყაროს; მათ ისე ჰქონდათ აწყობილი ცხოვრება, რომ ყოველთვის იღებდნენ საჭირო საკვებს, საწვავს და სხვა ნივთებს ეს ყველაფერი მათთან, კუნძულზე შეკვეთით მოჰქონდათ. რიშალონებს ძალიან კარგად ჰქონდათ ორგანიზებული ყველაფერი: ისინი თავად აწარმოებდნენ ელექტროენერგიას, შეედოთ საკმარისი საკვები და სასმელი შეეკვეთათ და კომფორტული ცხოვრებისათვის ყველა აუცილებელი პირობა ჰქონდათ შექმნილი. ამ კუნძულის მეპატრონე წარსულში ძალიან წარმატებული ბიზნესმენი იყო; საგადასახადო პრობლემების გამო, მას იმედი გაუცრუვდა ამქვეყნიურ ცხოვრებაზე და გადაწყვიტა, გარიდებოდა ყოველდღიურობას.

კუნძულის მეპატრონემ შენიშნა, რომ ხალხით სავსე სამაშველო ნავები მის კუნძულს მიუახლოვდნენ და გამოვიდა ხალხთან.

მასწავლებელი მოსწავლეებს პირველ შეკითხვას უსვამს: აქვს თუ არა ამ კუნძულის პატრონს მორალური ვალდებულება, რომ გადარჩენილი ხალხი თავის კუნძულზე დაუშვას? დასახმარებლად მასწავლებელი მათ უკითხავს სხვადასხვა ვარიანტს და თითოეულ წყვილს სთხოვს, დაეთანხმონ, ან უარყონ ეს ვარიანტები. მოსწავლეები წყვილებში მუშაობენ და, თითოეულ ვარიანტთან დაკავშირებით, საკუთარ დამოკიდებულებას ინიშნავენ. ეს ვარიანტებია:

ა. კუნძულის მეპატრონეს შეუძლია, არ დაუშვას ეს ადამიანები თავის კუნძულზე;

ბ. კუნძულის მეპატრონეს შეუძლია, არ დაუშვას ეს ადამიანები თავის კუნძულზე, რადგან მას მოუწევს ამ ხალხის გამოკვება;

გ. კუნძულის მეპატრონეს შეუძლია, არ დაუშვას თავის კუნძულზე ისინი, ვინც ვერაფერს გადაუხდის მას (ფულით, ძვირფასეულობით, ან საკუთარი შრომით);

დ. კუნძულის მეპატრონემ უნდა მისცეს ამ ხალხს საშუალება, რომ კუნძულზე დარჩნენ, რამდენ ხანსაც საჭირო იქნება. გადარჩენილი ხალხი კი მორალურად ვალდებულია, პატივი სცეს კუნძულის მეპატრონის საკუთრებასა და პირად ცხოვრებას;

ე. კუნძულის მეპატრონემ გადარჩენილი ხალხი კუნძულზე უპირობოდ უნდა დაუშვას და კუნძულის თანამესაკუთრებად ჩათვალოს.

მასწავლებელს შეუძლია, დასვას შემდეგი ტიპის შეკითხვები, რათა მოსწავლეების დამოკიდებულება განსაზღვროს: „რამდენმა თქვენგანმა ჩათვალა, რომ არჩევანი ა არის ყველაზე მისაღები?“ „რამდენმა აირჩია ვარიანტი ბ?“ „რატომ?“

შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს მოთხრობის მეორე ნაწილს ურიგებს.

მოთხრობა: II ნაწილი

„კუნძულის მეპატრონემ ნება დართო დაზარალებულებს, ცოტა ხნით დარჩენილიყვნენ კუნძულზე; ის მოელოდა, რომ გადარჩენილი ხალხი საკუთარი საჭმლისა და მათი მომსახურების ფულს გადაიხდიდა. მანამ, სანამ ხალხს გემიდან წამოღებული საჭმელი ჰქონდა, კუნძულის მეპატრონე საკუთარ საჭმელს არ ჰყიდდა.

სულ 13 ადამიანი გადარჩა; მათ შორის იყვნენ: ვიქტორი და მისი ორსული მეუღლე ორი ბავშვით (7 და 3 წლის); ჯონი, ქეთი, ლეო და ალფრედი - 4 ახალგაზრდა მეგობარი - ძლიერნი, ჯანმრთელები და მოხერხებულები, რომლებიც მანამდე მათ მიერვე მოწყობილ სახლში ერთად ცხოვრობდნენ; 64 წლის აბრამოვიჩი, მდიდარი ძვირფასეულობით მოვაჭრე; ეს უკანასკნელი გახლდათ ჯგუფის ყველაზე მხცოვანი წევრი, მას არ ჰყავდა ნათესავები და მეგობრები. აბრამოვიჩს თან ჰქონდა ოქროს ბეჭდების, ბრილიანტების და სხვა ძვირფასი თვლების მთელი კოლექცია; მარიას, იურისტს, რომელიც უნივერსიტეტში ნახევარ განაკვეთზე მუშაობდა, აწუხებდა მარცხენა ფეხი და წვივი და ძლივს დადიოდა; მარიას თან ახლდა მაქსი, მისი ასისტენტი უნივერსიტეტში. მარია და მაქსი, პენიტენციალური სამართლის სპეციალისტები, ერთად მიემგზავრებოდნენ აშშ-ში, რათა კონფერენციაზე ერთობლივი პრეზენტაცია გაეკეთებინათ; მარკო და მისი მეგობარი გოგონა ვიკი კი გემის ეკიპაჟის გადარჩენილი წევრები იყვნენ, რომლებმაც გემიდან წამოიღეს სხვადასხვა საკვები, ცხიმი და ჭურჭელი.

ყველა გადარჩენილს ცოტაოდენი ფული ჰქონდა თან. განსაკუთრებით ბევრი ფული ჰქონდა მარკოს, რომელმაც ეს ფული ერთ-ერთი ბინიდან მოიპარა იმ ბოლო პორტში, სადაც გემი ჩადირვამდე შეჩერდა.

კუნძულზე, ზღვისპირას, პატარა ზომის ნაგებობაში, ერთადერთი ოთახი იყო, რომელშიც 2-3 ადამიანი თუ დაეტეოდა.”

მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, გადაწყვიტონ, თუ ვინ უნდა გამოიყენოს ეს თავშესაფარი. დასახმარებლად მასწავლებელი უკითხავს სხვადასხვა ვარიანტს და სთხოვს თითოეულ წევრს, დაეთანხმონ, ან უარყონ ეს ვარიანტები. მოსწავლეები წევრებში მუშაობენ და, თითოეულ ვარიანტთან დაკავშირებით, საკუთარ დამოკიდებულებას ინიშნავენ. ეს ვარიანტებია:

ა. ორსული ქალი და მისი ბავშვები;

ბ. ოთხი ახალგაზრდა მეგობარი, რადგან მხოლოდ მათ შეუძლიათ ამ თავშესაფრის საცხოვრებლად მოწყობა;

გ. ძვირფასეულობის გამყიდველი, რომელსაც შეუძლია საფასურის გადახდა;

დ. მარკო და მისი მეგობარი გოგონა, იმ პირობით, რომ საკვებს სხვებსაც გაუზიარებენ;

ე. იურისტი, რომელსაც ამ ხალხს შორის მედიატორის ფუნქციის შესრულება შეუძლია.

მას შემდეგ, რაც მოსწავლეები თავიანთ პასუხებს ჩამოაყალიბებენ, მასწავლებელი მოთხრობის შემდეგ ნაწილზე გადადის.

მოთხრობა: III ნაწილი

„გადარჩენილ ხალხს უნდა მოეფიქრებინა, რა შეიძლება მოემოქმედათ, რათა მარკო საკვების გაზიარებაზე დათანხმებოდა. გასათვალისწინებელია, რომ საკვების გაზიარებით მარკო საკუთარი და მისი მეგობარი გოგონის გადარჩენის შესაძლებლობას შეამცირებდა“.

ახლა კი წევრებმა უნდა გადაწყვიტონ, თუ ვინ უნდა მიიღოს საკვები მარკოს მიერ გემიდან წამოღებული მარაგიდან. მოსწავლეთა დასახმარებლად მასწავლებელი კითხულობს სხვადასხვა ვარიანტს და თითოეულ წევრს სთხოვს, დაეთანხმონ, ან უარყონ ეს ვარიანტები. მოსწავლეები წევრებში მუშაობენ და, თითოეულ ვარიანტთან დაკავშირებით, საკუთარ დამოკიდებულებას ინიშნავენ. ეს ვარიანტებია:

ა. მარკოს უნდა მიეცეს საშუალება, რომ საკვები თავისთვის და ვიკისთვის შეინახოს;

ბ. გემიდან წამოღებული საკვები თანაბრად უნდა განაწილდეს გადარჩენილ ადამიანებზე;

გ. საკვები უნდა დარჩეს მას, ვინც ყველაზე დიდ ფულს გადაიხდის (გადახდის საშუალება, ასევე, შეიძლება იყოს საქონელი, ან მომსახურება).

მას შემდეგ, რაც მოსწავლეები თავიანთ პასუხებს ჩამოაყალიბებენ, მასწავლებელი მოთხრობის ბოლო ნაწილზე გადადის.

მოთხრობა: IV ნაწილი

მოსწავლეები წყვილებში განიხილავენ, თუ ვინ შეიძლება მოსთხოვოს საკვები კუნძულის მეპატრონეს და როგორ შეიძლება გაკეთდეს ეს.

„გადარჩენილებმა გადაწყვიტეს, რომ საკვები უნდა გაიზიარონ ყოველგვარი კომპენსაციის გარეშე; მათ მორალურ ვალდებულებაზე მითითებით აიძულეს მარკო, დაეთმო მთელი საკვები. დაახლოებით, ერთ კვირაში აღარ დარჩა არანაირი საკვები. ვილის მეპატრონისაგან საკვების მოთხოვნა გადარჩენის ერთადერთ გზას წარმოადგენდა.“

მოსწავლეთა დასახმარებლად მასწავლებელი კითხულობს სხვადასხვა ვარიანტს და თითოეულ წყვილს სთხოვს, დაეთანხმონ, ან უარყონ ეს ვარიანტები. მოსწავლეები წყვილებში მუშაობენ და, თითოეულ ვარიანტთან დაკავშირებით, საკუთარ დამოკიდებულებას ინიშნავენ. ეს ვარიანტებია:

ა. თითოეული ადამიანი ინდივიდუალურ მოლაპარაკებაზე მიდის კუნძულის მეპატრონესთან (საკვების კომპენსაციას გადაიხდიან ფულით, საქონლით ან მომსახურებით). ასეთ შემთხვევაში ქალბატონი, ორი ბავშვით და იურისტი, ასისტენტით უკიდურესად მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდებიან;

ბ. ყველა არსებული რესურსი (ფული და ძვირფასეულობა) თანაბრად უნდა გადანაწილდეს გადარჩენილებზე, თავდაპირველი მესაკუთრის გათვალისწინების გარეშე. შესაბამისად, ყველა მოიპოვებს თანაბარი რაოდენობის საკვებს. დამატებითი საკვების მოსაპოვებლად კი ადამიანს კუნძულის მეპატრონისათვის გარკვეული სამუშაოების შესრულება დასჭირდება;

გ. ვარიანტი ბ შემდეგი დამატებით: ყველა მუშაობს შესაძლებლობების მიხედვით და სხვებს უნაწილებს საკუთარი შრომით მოპოვებულ საკვებს;

დ. ძვირფასეულობით მოვაჭრეს შეუძლია, იყიდოს ყველაფერი, რასაც კუნძულის მეპატრონე მიჰყიდის მას და დანარჩენებს საკვებით „დაეხმაროს“.

პასუხების მოსმენის შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს ამ მოთხრობის რეალურ ცხოვრებასთან მისადაგებაში ეხმარება.

მსგავსი სიტუაციები რეალობაში თუ შეგხვედრიათ/გაგიგონიათ მათ შესახებ?

ა. თქვენს სამეზობლოში ან ოჯახში?

ბ. თქვენს ქვეყანაში?

გ. მსოფლიოში?

იმ რეალურ ფაქტებზე დაყრდნობით, რაც საჭმლის, წყლის, საცხოვრებლის და ა. შ. განაწილებაზე გსმენიათ, რას თვლით უსამართლობად?

ა. თქვენს სამეზობლოში ან ოჯახში?

ბ. თქვენს ქვეყანაში?

გ. მსოფლიოში?

რატომ?

გაკვეთილის ბოლოს განხილულ უნდა იქნეს ამ თავის მთავარი ცნება. მასწავლებელმა ამ თემას შეიძლება კიდევ ერთი გაკვეთილი დაუთმოს. მასწავლებელი იწყებს მოკლე ლექციით და მოსწავლეებს თანასწორობასთან და მრავალფეროვნებასთან დაკავშირებით აწვდის ინფორმაციას; მას შეუძლია, მოამზადოს მოსწავლის სამუშაო ფურცელი, რომელიც სხვადასხვა განმარტებას მოიცავს. შემდეგ მოსწავლეები მცირე ზომის ჯგუფებში მიმოიხილავენ განვლილ ოთხ გაკვეთილს: რა განიხილეს? რა ისწავლეს? რომელ ახალ შეკითხვებზე ჩაფიქრდნენ? ამ დროისათვის, მოსწავლეებს, სასურველია, ჰქონდეთ წინადადებები იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ უნდა აღმოფხვრან უთანასწორობის შემთხვევები თავიანთ რეალურ ცხოვრებაში.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 2.1

ვესნას ამბავი

ვესნა ბოშა ქალია, რომელიც თავის ამბავს ჰყვება:

„ტანსაცმლის მაღაზიის ვიტრინაში შევნიშნე განცხადება იმის თაობაზე, რომ მაღაზიაში გამყიდველი სჭირდებოდათ. ისინი 18-დან 23 წლამდე ახალგაზრდას ეძებდნენ. მე შევედი მაღაზიაში და მენეჯერს გამყიდველის პოზიციასთან დაკავშირებით დაველაპარაკე; მან მთხოვა, ორ დღეში მივსულიყავი, რადგან განაცხადების შემოსვლას კიდევ ელოდებოდნენ.

მე ორჯერ მივბრუნდი და ორივეჯერ ანალოგიური პასუხით გამომისტუმრეს. ერთი კვირა გავიდა. კვლავ მივედი მაღაზიაში. ფანჯარაზე კვლავ გამოკრული იყო განცხადება. მენეჯერი ძალიან დაკავებული იყო და ვერ დამელაპარაკა. მაღაზიაში მითხრეს, რომ გამყიდველი უკვე აეყვანათ.

ძალიან გულდაწყვეტილი გამოვედი მაღაზიიდან. ჩემს მეგობარს, რომელიც არ არის ბოშა, ვთხოვე, შესულიყო მაღაზიაში და ვაკანსიის შესახებ ეკითხა. მან ჩემი თხოვნა შეასრულა. ჩემი მეგობარი ორშაბათს გასაუბრებაზე დაიბარეს.

შეკითხვები:

1. როგორ იგრძნობდით თავს ვესნას ამბავი რომ თქვენ გადაგხდენოდათ? რა რეაქცია გექნებოდათ, როცა თქვენი მეგობარი გეტყოდათ, რომ ის ინტერვიუზე მიიწვიეს?
2. როგორ ფიქრობთ, რატომ მოიქცა მაღაზიის მენეჯერი ასე? თვლით, რომ დისკრიმინაციასთან გვაქვს საქმე? დაასაბუთეთ თქვენი მოსაზრება.
3. რა შეეძლო ვესნას მოემოქმედა? ხელეწიფებოდა მას სიტუაციის შეცვლა? როგორ უნდა აღმოეჩინათ სხვებს დახმარება ვესნასთვის?
4. თვლით, რომ კანონის მოშველიება სიტუაციას მოაგვარებდა? რა უნდა ეწეროს კანონში, რომელიც ასეთ სიტუაციას შეიძლება მიესადაგოს?
5. ასეთი შემთხვევა თქვენს ქვეყანაშიც მოხდებოდა? თუ მოხდებოდა, რომელი საზოდაგოებრივი ჯგუფი იქნებოდა საფრთხეში?

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 2.2

მამაკაცები და ქალები: მოთხრობა

ამბავი 1

„ეს არაერთხელ მომსვლია. დედაჩემი თვლის, რომ სადილის შემდეგ ბავშვებმა უნდა აალაგონ მაგიდა, ჭურჭელი სამზარეულოში გაიტანონ, ყველაფერი დარეცხონ, გაამშრალონ და კარადაში დააბინაონ. ჩემმა ძმებმა, რომლებიც ჩემზე დიდები იყვნენ, მითხრეს, რომ ეს მათი საქმე არ იყო და მაგიდა მე უნდა ამელაგებინა ხოლმე, რადგან მე გოგონა ვიყავი. მე იძულებული ვიყავი, მათ დავმორჩილებოდი. საღამოს მამას შევჩვილე ეს ამბავი. მამამ მითხრა, რომ კარგია, თუ საოჯახო საქმის კეთებას მივეჩვევი, რადგან ეს დიასახლისობისათვის მომამზადებს.“

შეკითხვები

1. თქვენს ოჯახში ასეთი რამ მოხდებოდა?
2. წარმოიდგინეთ, რომ ეს გოგონა თქვენ ხართ. რას ეტყოდით თქვენს ძმებს? რას ეტყოდით მამას?
3. ეთანხმებით თუ არა ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციის პირველ მუხლს? როგორ შეიძლება მივუსადაგოთ დეკლარაციის ეს მუხლი ზემოთ მოყვანილ ამბავს?

„ყველა ადამიანი იზადება თავისუფალი და თანასწორი თავისი ღირსებითა და უფლებებით“.

ამბავი 2

„სკოლის სათამაშო მოედანზე ჩემ გარშემო ექვსი ბიჭი იდგა. ისინი ერთმანეთს ეუბნებოდნენ: „ბიჭებო, ეს მართლა გოგონა? ხომ არ შეგვემოწმებინა?“ ერთ-ერთი მათგანი ამ სიტყვების შემდეგ მომიახლოვდა და ჩემი შეხება სცადა. სწორედ ამ დროს სათამაშო მოედანზე დირექტორი შემოვიდა. ბიჭები მაშინვე გაიქცნენ.“

შეკითხვები

1. შეიძლება თუ არა, რომ ანალოგიური შემთხვევა თქვენი სკოლის სათამაშო მოედანზე მოხდეს? მოიყვანეთ მაგალითები.
2. წარმოიდგინეთ, რომ ეს გოგონა თქვენ ხართ. რას ეტყოდით ამ ბიჭებს?
3. წარმოიდგინეთ, რომ ამ სცენას შორიდან სხვა ბიჭი ხედავს. უნდა ჩაერიოს ის? განმარტეთ თქვენი მოსაზრება. თუ ჩარევის მომხრე ხართ, როგორ შეძლებდა ეს ბიჭი ჩარევას?
4. შემდეგი განმარტების მიხედვით, ეს შემთხვევა „სექსუალურ შეურაცხყოფად“ შეიძლება ჩაითვალოს?

„სექსუალური შეურაცხყოფა არის სექსუალური ხასიათის სიტყვიერი, მოქმედებით გამოხატული, ან ფსიქოლოგიური ქმედება, რომელიც ადამიანის თავმოყვარეობას ლახავს, იწვევს შიშს, მტრულ დამოკიდებულებას. სექსუალური შეურაცხყოფა უკავშირდება

საწინაარმდეგო სქესს, ან სხვა სექსუალურ ორიენტაციას და მსხვერპლისათვის მიუღებელ ფიზიკურ თუ სიტყვიერ მინიშნებებს ან საქციელს მოიცავს“.

ამბავი 3

„მე, როგორც ინჟინერმა, სამშენებლო კომპანიაში ტექნიკური მენეჯერის თანამდებობაზე შევიტანე განაცხადი. მიმიწვიეს ტესტირებაზე, 24 სხვა კანდიდატთან ერთად. ყველა მამაკაცი იყო, ჩემ გარდა. ტესტირების შემდეგ შეირჩა 5 ადამიანი, რომელსაც გენერალურ მენეჯერთან ინტერვიუ უნდა ჰქონოდა. მიუხედავად იმისა, რომ ტესტირების შედეგებით მე-3 ადგილზე მოვხვდი, ინტერვიუზე არ მიმიწვიეს (ჩემი ტესტირების ქულები კონფიდენციალურად გავიგე მეგობრისაგან, რომელიც ამ კომპანიის ადმინისტრაციაში მუშაობდა). შევეცადე, გენერალურ მენეჯერს ტელეფონით დაგკავშირებოდი. საუბრის დროს ვკითხე, ინტერვიუს კანდიდატების შერჩევისას თუ გაითვალისწინეს სქესი. მან მითხრა, რომ სქესი არ გაუთვალისწინებიათ, თუმცა დასძინა, რომ ზოგიერთ თანამდებობაზე ქალების აყვანა არასასურველია, რადგან, ორსულობის შემთხვევაში, მათ სამსახურის დროებით დატოვება უწევთ, ეს კი პრობლემებს ქმნის ხოლმე. გენერალურმა მენეჯერმა ისიც მითხრა, რომ ქალს ამ თანამდებობაზე მუშაობა გაუჭირდებოდა, რადგან გუნდში მხოლოდ მამაკაცები მუშაობდნენ. შესაბამისად, მისი თქმით, ბედმა გამიღიმა, რომ არ შემარჩიეს.“

შეკითხვები

1. შეიძლება ასეთი რაღაც თქვენს რეგიონში არსებულ კომპანიაშიც მოხდეს?
2. წარმოიდგინეთ, რომ თქვენ ეს ქალი ხართ. რას ეტყოდით გენერალურ მენეჯერს?
3. გენერალური მენეჯერის ასეთი საქციელი შეესაბამება თქვენი ქვეყნის კანონმდებლობას? თუ არ შეესაბამება, როგორ დაადასტურებდით ამას?

„სამსახურში აყვანისას ადამიანის ნებისმიერი გენდერული დისკრიმინაცია - ვაკანსიის განაცხადში, შერჩევის პროცესში, დაქირავებისა და გათავისუფლების დროს - ეწინააღმდეგება ამ კანონს“.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 2.3

გემის ჩადირვა

ნაწილი I

„დაახლოებით ერთი საათი გავიდა განგაშის პირველ ზარსა და გემ „დედოფალ მედის“ ჩადირვას შორის. შესაბამისად, მგზავრებს ჰქონდათ გარკვეული დრო, რათა ორგანიზებულად ჩამსხდარიყვნენ სამაშველო ნავეებში. ძლიერი ქარის გამო, გემი შეეჯახა ნავთობტანკერს, რამაც გემის ჩადირვა გამოიწვია.

დაახლოებით 12 საათის შემდეგ, სამაშველო ნავეები პატარა კუნძულს მიუახლოვდნენ. ამ კუნძულს ოვალური ფორმა ჰქონდა - 1.5 კმ სიგრძის და 700 მეტრამდე სიგანის; ნაწილობრივ დაფარული იყო ტყით. ახლომახლოს სხვა კუნძული არ ჩანდა. ამ მზიან კუნძულზე არავინ ცხოვრობდა, რიშალონების ოჯახის გარდა, რომლებიც შემადღებულ ადგილას, ძვირფას ვილაში სახლობდნენ და მთელ კუნძულს ფლობდნენ.

ეს ოჯახი კუნძულზე რამდენიმე წლის წინ დასახლდა და თითქმის არ ეკონტაქტებოდა დანარჩენ სამყაროს; მათ ისე ჰქონდათ აწყობილი ცხოვრება, რომ ყოველთვის იღებდნენ საჭირო საკვებს, საწვავს და სხვა ნივთებს, ეს ყველაფერი კუნძულზე შეკვეთით მოჰქონდათ. რიშალონებს ძალიან კარგად ჰქონდათ ორგანიზებული ყველაფერი: ისინი თავად აწარმოებდნენ ელექტროენერგიას, შეეძლოთ საკმარისი საკვები და სასმელი შეეკვეთათ და კომფორტული ცხოვრებისათვის ყველა აუცილებელი პირობა ჰქონდათ შექმნილი. წარსულში ამ კუნძულის მეპატრონე ძალიან წარმატებული ბიზნესმენი იყო; საგადასახადო პრობლემების გამო, მას იმედი გაუცრუვდა ამქვეყნიურ ცხოვრებაზე და გადაწყვიტა, გარიდებოდა ყოველდღიურობას.

კუნძულის მეპატრონემ შენიშნა, რომ ხალხით სავსე სამაშველო ნავეები მის კუნძულს მიუახლოვდნენ და გამოვიდა ხალხთან.“

ნაწილი II

„კუნძულის მეპატრონემ ნება დართო დაზარალებულებს, ცოტა ხნით დარჩენილიყვნენ კუნძულზე; ის მოელოდა, რომ გადარჩენილი ხალხი საკუთარი საჭმლისა და მათი მომსახურების ფულს გადაიხდიდა. მანამ, სანამ ხალხს გემიდან წამოღებული საჭმელი ჰქონდა, კუნძულის მეპატრონე საკუთარ საჭმელს არ ჰყიდდა.

სულ 13 ადამიანი გადარჩა; მათ შორის იყვნენ: ვიქტორი და მისი ორსული მეუღლე ორი ბავშვით (7 და 3 წლის); ჯონი, ქეითი, ლეო და ალფრედი - 4 ახალგაზრდა მეგობარი - ძლიერნი, ჯანმრთელები და მოხერხებულები, რომლებიც მანამდე მათ მიერვე მოწყობილ სახლში ერთდ ცხოვრობდნენ; 64 წლის აბრამოვიჩი, მდიდარი ძვირფასეულობით მოვაჭრე; ეს უკანასკნელი გახლდათ ჯგუფის ყველაზე მხცოვანი წევრი, მას არ ჰყავდა ნათესავები და მეგობრები. აბრამოვიჩს თან ჰქონდა ოქროს ბეჭდების, ბრილიანტების და სხვა ძვირფასი თვლების მთელი კოლექცია; მარიას, იურისტს, რომელიც უნივერსიტეტში ნახევარ განაკვეთზე მუშაობდა, აწუხებდა მარცხენა ფეხი და წვივი და ძლივს დადიოდა; მარიას თან ახლდა მაქსი, მისი ასისტენტი უნივერსიტეტში. მარია და მაქსი, პენიტენციალური

სამართლის სპეციალისტები, ერთად მიემგზავრებოდნენ აშშ-ში, რათა კონფერენციაზე ერთობლივი პრეზენტაცია გაეკეთებინათ; მარკო და მისი მეგობარი გოგონა ვიკი კი გემის ეკიპაჟის გადარჩენილი წევრები იყვნენ, რომლებმაც გემიდან სხვადასხვა საკვები, ცხიმი და ჭურჭელი წამოიღეს.

ყველა გადარჩენილს ცოტაოდენი ფული ჰქონდა თან. განსაკუთრებით ბევრი ფული ჰქონდა მარკოს, რომელმაც ეს ფული ერთ-ერთი ბინიდან მოიპარა იმ ბოლო პორტში, სადაც გემი ჩაძირვამდე შეჩერდა.

კუნძულზე, ზღვისპირას, პატარა ზომის ნაგებობაში ერთადერთი ოთახი იყო, რომელშიც 2-3 ადამიანი თუ დაეტეოდა.”

ნაწილი III

„გადარჩენილ ხალხს უნდა მოეფიქრებინა, რა შეიძლება მოემოქმედებინათ, რათა მარკო საკვების გაზიარებაზე დაეყოლიებინათ. გასათვალისწინებელია, რომ საკვების გაზიარებით მარკო საკუთარი და მისი მეგობარი გოგონას გადარჩენის შესაძლებლობას შეამცირებდა.”

ნაწილი IV

„გადარჩენილებმა გადაწყვიტეს, რომ საკვები უნდა გაიზიარონ ყოველგვარი კომპენსაციის გარეშე; მათ მორალურ ვალდებულებაზე მითითებით აიძულეს მარკო, დაეთმო მთელი საკვები. დაახლოებით ერთ კვირაში აღარ დარჩა არანაირი საკვები. ვილის მეპატრონისაგან საკვების მოთხოვნა გადარჩენის ერთადერთ გზას წარმოადგენდა.”

თავი 3.

მრავალფეროვნება და პლურალიზმი

როგორ შეიძლება ადამიანებმა ერთად, მშვიდობიანად იცხოვრონ?

3.1 როგორ შეიძლება ადამიანებმა ერთად იცხოვრონ?

როგორ ავითარებს განათლება შემოქმედებლობასა და ურთიერთგაგებას?

3.2 რატომ არსებობს ადამიანებს შორის უთანხმოება?

რას ეფუძნება ადამიანთა შორის განსხვავებები?

3.3 რითი განსხვავდებიან ადამიანები ერთმანეთისაგან?

რამდენად განსხვავებულია ადამიანთა საჭიროებები?

3.4 რატომაა მნიშვნელოვანი ადამიანის უფლებები?

რატომ გვჭირდება ადამიანის უფლებათა ამსახველი კანონმდებლობა დაუცველთა დასაცავად?

თავი 3: მრავალფეროვნება და პლურალიზმი

როგორ შეიძლება ადამიანებმა ერთად, მშვიდობიანად იცხოვრონ?

ეს თავი სამ ძირითად ცნებაზეა ორიენტირებული, ესენია: მრავალფეროვნება, პლურალიზმი და დემოკრატია. შემდეგი ოთხი გაკვეთილი მოსწავლეებს დაეხმარება, დაინახონ ამ სამ ცნებას შორის კავშირი და განუვითარებს მათ მიდგომებსა და უნარებს, რომლებიც აუცილებელია პლურალისტულ, დემოკრატიულად მართულ ქვეყანაში ცხოვრებისათვის.

პლურალიზმი თანამედროვე საზოგადოებების ერთ-ერთი ძირითადი მახასიათებელია. პლურალისტულ საზოგადოებაში მისაღებია რელიგიური და პოლიტიკური რწმენის მრავალფეროვნება ისევე, როგორც სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიის მიერ დანახული იდეალური საზოგადოებების ურთიერთთავსებადობის არარსებობა. მაგალითად, პლურალისტურ საზოგადოებაში შეეხვდებით რადიკალურ სოციალისტებსაც და მემარჯვენე კაპიტალისტებსაც; ადამიანებს შეუძლიათ, აირჩიონ ის რწმენა და მიდგომები, რომლებიც მათთვის ყველაზე მისაღებია. შესაბამისად, პლურალისტური საზოგადოება ყოველთვის გამოწვევის წინაშეა: ერთი მხრივ, ადამიანებს აქვთ პიროვნული თავისუფლება, მაგრამ, მეორე მხრივ, მათ უწევთ უფრო აქტიური ურთიერთთანამშრომლობა შეთანხმების მისაღწევად. შეთანხმებისა და დათმობების გარეშე პლურალისტური საზოგადოება ვერ გადარჩება. ისმება კითხვა: რომელი პოლიტიკური სისტემა უზრუნველყოფს ღია, პლურალისტურ საზოგადოებაში გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის ყველაზე ეფექტურ ორგანიზაციას?

ავტორიტარულ სისტემაში (ერთპარტიული მმართველობა, თეოკრატია, ან დიქტატურა) ერთ მოთამაშეს (პარტიას ან ლიდერს) შეუძლია გადაწყვეტილებების მიღება, ყველა ადამიანის საერთო ინტერესის გათვალისწინებით. შედეგად, ავტორიტარიზმს მსხვერპლად ეწირება ადამიანების თავისუფლება. ასეთ საზოგადოებაში ადამიანების პრობლემების არტიკულაცია ბარიერებთანაა დაკავშირებული. შესაბამისად, გადაწყვეტილებები არ არის სამართლიანი.

დემოკრატიულ სისტემაში მოქალაქეები თანხმდებიან ძირითად პრინციპებზე, პროცედურებსა და უფლებებზე, რომლებიც საკამათო საკითხებზე მშვიდობიანი შეთანხმების მიღწევის საშუალებას იძლევიან. დემოკრატია ხელს უწყობს მშვიდობას პლურალისტურ საზოგადოებაში, რადგან ცივილურ ფორმაში აქცევს ყველა უთანხმოებას. საერთო ინტერესს ერთი პიროვნება ან პარტია არ განსაზღვრავს. საერთო ინტერესი განისაზღვრება მოლაპარაკებისა და შეთანხმების საფუძველზე. დემოკრატიული მმართველობის პირობებში მოქალაქეებს აქვთ ცნობიერების, რწმენისა და გამოხატვის თავისუფლება. ამ უფლებათა გამოყენებისას, ბუნებრივია, რომ იქმნება უთანხმოება და კონფლიქტი. შესაბამისად, მოლაპარაკება, დათმობა და გამოსავლის ძებნა დემოკრატიისათვის დამახასიათებელი პროცესებია. პლურალისტურ დემოკრატიაში მოქალაქეები სოციალურ საერთო წესებზე თანხმდებიან, რაც კონფლიქტების გადაჭრის საერთო რეგულაციებს, სოციალურ და პოლიტიკურ ნორმებზე შეთანხმებას გულისხმობს.

სოციალური კონტრაქტის ნაწილია უმრავლესობის პრინციპი. უმცირესობების წარმომადგენელთათვის ეს იმას ნიშნავს, რომ კენჭისყრის საშუალებით მათი რადიკალური მოსაზრებები ვერ იმარჯვებს. მიუხედავად ამისა, დემოკრატია ქმნის ინსტრუმენტებს, რომელთა დახმარებითაც უმცირესობების ინტერესების დაცვა შეიძლება. პლურალისტურ

დემოკრატიაში შეიძლება არჩევნების გზით ქვეყნის სათავეში მოვიდეს რადიკალური დაჯგუფება, რომელთა წარმომადგენლებმა, შესაძლოა, სცადონ ოპონენტების ხმის ჩახშობა. ამიტომაცაა აუცილებელი, რომ ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვა დემოკრატიული ქვეყნის კონსტიტუციით იყოს გამყარებული.

ყველას უნდა ესმოდეს პლურალისტული საზოგადოების გამოწვევები და მათი გადაჭრის გზები. ამ თვალსაზრისით, დაუწერელი სოციალური კონტრაქტი უმნიშვნელოვანესია, რადგან მის გარეშე დემოკრატიული საზოგადოება ვერ იარსებებს. სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ ეხმარება მოსწავლეებს იმ მიდგომებისა და უნარების ჩამოყალიბებაში, რაც აუცილებელია დემოკრატიული ქვეყნის მოქალაქისათვის.

სწავლება მრავალფეროვნებისა და პლურალიზმის შესახებ

მოსწავლეები, რომლებიც დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლების კურსს გადიან, უნდა ეცნობოდნენ სოციალური, პოლიტიკური, რელიგიური და რასობრივი მრავალფეროვნების ძირითად მახასიათებლებს. მოსწავლეებმა უნდა გაიაზრონ მრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული გამოწვევები. იმის გათვალისწინებით, რომ ცრურწმენების საფუძველი, უმეტესწილად, სწორედ გაუთვითცნობიერებლობაა, ადამიანური მიდგომების რაციონალური შესწავლა ცრურწმენების საფუძველზე არასწორი გადაწყვეტილებების შემთხვევებს შეამცირებდა.

სწავლება მრავალფეროვნებისა და პლურალიზმისათვის

მოსწავლეებს უნდა ეძლეოდეთ დემოკრატიულ დისკუსიებში მონაწილეობის საშუალება. სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის ყველა შესაძლებლობას უნდა იყენებდეს, რათა მოსწავლეების მხრიდან აზრის გამოხატვასა და დისკუსიებში ჩაბმას შეუწყოს ხელი. როცა მოსწავლეები საწინააღმდეგო აზრს უსმენენ და საკუთარ მოსაზრებებს გამოხატავენ, მათ უვითარდებათ აზრის გამოთქმისა და ანალიტიკური უნარები; ასევე, მოსწავლეებს ემატებათ შემწყნარებლობა მორალური და პოლიტიკური მრავალფეროვნებისადმი. დისკუსიების დროს მოსწავლეები ხვდებიან, რომ უთანხმოება და აზრთა ჭიდილი ჩვეულებრივი მოვლენებია; ისინი, ასევე, აცნობიერებენ კომპრომისების აუცილებლობას და ერთმანეთისაგან ასხვავებენ სამართლიან და უსამართლო კომპრომისებს. მოსწავლეები ხვდებიან, რომ აუცილებელია სადავო საკითხზე კონცენტრაცია და ადამიანების პატივისცემა, იმისდა მიუხედავად, თუ რა პოზიციას იზიარებენ ისინი.

ასევე, დემოკრატიული დისკუსიების წარმოების პროცესში მოსწავლეები მიხვდებიან, რომ ღია და სამართლიანი დებატები მოითხოვს გარკვეული პროცედურების გათვალისწინებას, მათ შორის:

- ყველა მონაწილეს უნდა შეეძლოს აზრის გამოთქმა;
- ყველა მონაწილის აზრს დანარჩენებმა პატივისცემით უნდა მოუსმინონ;
- მონაწილეები არგუმენტების წინააღმდეგ უნდა გამოდიოდნენ, და არა ხალხის წინააღმდეგ;
- მონაწილეებმა დებატების დასაწყისშივე უნდა გააცნობიერონ, რომ დებატებმა შეიძლება, მათი მიდგომების შეცვლა გამოიწვიოს;

- დებატების გამართვა იმ დროს, როცა მონაწილეები მიდგომების მოდიფიკაციისათვის მზად არ არიან, ნაკლებად სასარგებლოა, ვიდრე დებატები, რომლებიც ღიაა და დამოკიდებულებების სრულყოფილ ახსნაზეა მიმართული. დებატების მიზანი უნდა იყოს არა ერთ-ერთი მხარის გამარჯვება, არამედ პრობლემის გააზრება.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის განათლების მთავარი ქვაკუთხედია ძიება, დისკუსია და არა - დადგენილი ჭეშმარიტებები. შესაბამისად, მასწავლებლის უპირველესი ამოცანაა, მოსწავლეებს აზროვნების უნარის განვითარებაში დაეხმაროს და კლასში საკუთარი დომინანტური პოზიცია დათმოს. კვლევები აჩვენებს, რომ მოსწავლეები მაშინ არიან კლასში სიტყვაუხვნი და აქტიურნი, როცა მასწავლებლები ნაკლებს ლაპარაკობენ.

თავი 3: მრავალფეროვნება და პლურალიზმი
როგორ შეიძლება ადამიანებმა ერთად, მშვიდობიანად იცხოვრონ?

გაკვეთილის სახელწოდება	სწავლის მიზანი	მოსწავლის დავალება	საჭირო მასალა	მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა
გაკვეთილი 1: როგორ შეიძლება ადამიანებმა ერთად იცხოვრონ?	იმ საკითხების განხილვა, რომლებიც სხვადასხვა ღირებულებისა და რწმენის მქონე თემების მშვიდობიანი თანაცხოვრების დროს პრობლემური შეიძლება იყოს. განათლების როლის განხილვა სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენელთა ურთიერთგაგების ჩამოყალიბებაში. იმის გაანალიზება, თუ რამდენად შეუძლია პიროვნებას საზოგადოებაზე ზემოქმედება.	მოსწავლეები განიხილავენ მოთხრობაში წამოჭრილ საკითხებს. მოსწავლეები ჩართულნი არიან კრიტიკული აზროვნების პროცესში. ისინი აზრებს უზიარებენ ერთმანეთს. საკითხის უკეთ წვდომის მიზნით, მოსწავლეები როლების გათამაშებას მიმართავენ.	მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 3.1-ის ასლები	დისკუსია. კრიტიკული აზროვნება. ჰიპოთეზების ჩამოყალიბება. როლების გათამაშება.

გაკვეთილი 2: რატომ არსებობს ადამიანებს შორის უთანხმოება?	იმ მიზეზების განხილვა, რაც ხელს უწყობს სხვადასხვა დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას ერთი და იგივე საკითხის მიმართ. სადავო საკითხების განხილვის უნარის განვითარება. იმ ღირებულებათა განხილვა, რომელიც საფუძვლად უდევს დემოკრატიულ საზოგადოებას.	მოსწავლეები საკუთარ მოსაზრებებს გამოხატავენ და იცავენ გარკვეულ საკითხებთან დაკავშირებით. მოსწავლეები განიხილავენ საჯარო დისკუსიის თემებს და მათ საფუძვლებს. მოსწავლეები განიხილავენ იმ ფაქტორებს, რამაც მათი ღირებულებების სისტემის ჩამოყალიბებაზე მოახდინა ზეგავლენა. მოსწავლეები შეიმუშავენ პლურალიზმის წამახალისებელ სახელმძღვანელო პრინციპებს, რათა საჯარო დიალოგი ყოველთვის ხარისხიანი და ურთიერთპატივისცემის გამომხატველი იყოს.	დიდი ზომის ნიშნულები სავარჯიშოსათვის „ოთხი კუთხე“	დისკუსია. მოსაზრებების გამოთქმა. კრიტიკული აზროვნება. წესების შემუშავება, თანამშრომლობის პრინციპის გათვალისწინებით.
გაკვეთილი 3: რითი განსხვავდებიან ადამიანები ერთმანეთისაგან?	საზოგადოებაში თანასწორობის ხელისშემშლელი ფაქტორების განხილვა. უთანასწორო საგანმანათლებლო შესაძლებლობების მიზეზების იდენტიფიკაცია. თანასწორობის ხელისშემშლელი ფაქტორების აღმოფხვრაზე პასუხისმგებლობის განხილვა.	მოსწავლეები განიხილავენ ძირითად ცნებებთან დაკავშირებულ ჰიპოთეზურ სიტუაციას. მოსწავლეები ძირითად პრინციპებს ცხოვრებისეულ სოციალურ სიტუაციებს უსადაგებენ. მოსწავლეები განიხილავენ გაკვეთილზე წამოჭრილ ძირითად საკითხებს. მოსწავლეები ასრულებენ წერილობით	მოთხრობის ასლები. მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 3.3-ის ასლები.	კრიტიკული აზროვნება. დისკუსია. მოსაზრების ჩამოყალიბება წერილობითი ფორმით.

		დავალებას.		
გაკვეთილი 4: რატომაა მნიშვნელოვანი ადამიანის უფლებები?	იმ პრობლემური საკითხების განხილვა, რომლებიც სხვადასხვა ღირებულებისა და ცხოვრების წესის მქონე ადამიანების თანაცხოვრების დროს წამოიჭრება. იმ მიზეზების განხილვა, რომლებიც საფუძვლად ედო ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ინსტრუმენტების შემუშავებას, განსაკუთრებით, დაუცველი თემებისა და ადამიანებისათვის.	მოსწავლეები ერთვებიან კრიტიკულ ანალიზში და ახდენენ სიტუაციების პრიორიტეტიზაციას. მოსწავლეები გაითამაშებენ მოწინააღმდეგე მხარეების წარმომადგენელთა როლებს. როლების გათამაშების დასკვნებიდან გამომდინარე, მოსწავლეები შეიმუშავებენ რამდენიმე ძირითად პრინციპს და ადარებენ მათ ამ წიგნში გაკეთებულ დასკვნებს. მოსწავლეები განიხილავენ ადამიანის უფლებათა დარღვევის შემთხვევებს თავიანთ ქვეყანაში. მოსწავლეები დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების სხვადასხვა საკითხზე აკეთებენ პრეზენტაციებს.	კუნძულზე განვითარებული მოვლენების ამსახველი ამბის ასლები. სიტუაციური ბარათების ასლები თითოეული პატარა ჯგუფისათვის. ადამიანის უფლებათა ძირითადი კომპონენტების ნუსხა. დიდი ზომის ფურცლები და სხვა მასალები, რაც პრეზენტაციისათვის არის საჭირო.	კრიტიკული აზროვნება. დისკუსია. მოლაპარაკება. ჯგუფური პრეზენტაცია.

გაკვეთილი 1

როგორ შეიძლება ადამიანებმა ერთად იცხოვრონ?

როგორ ავითარებს განათლება შემწყნარებლობასა და ურთიერთგაგებას?¹⁵

სწავლის მიზანი - მოსწავლეებს შეუძლიათ:

იმ საკითხების განხილვა, რომლებიც სხვადასხვა ღირებულებისა და რწმენის მქონე თემების მშვიდობიანი თანაცხოვრების დროს შეიძლება პრობლემური იყოს.

განათლების როლის განხილვა სხვადასხვა კულტურის წარმომადგენელთა

ურთიერთგაგების ჩამოყალიბებაში.

იმის გაანალიზება, თუ რამდენად შეუძლია პიროვნებას საზოგადოებაზე ზემოქმედება.

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები განიხილავენ მოთხრობაში წამოჭრილ საკითხებს.

მოსწავლეები ჩართულნი არიან კრიტიკული აზროვნების პროცესში.

ისინი აზრებს უზიარებენ ერთმანეთს.

საკითხის უკეთ წვდომის მიზნით, მოსწავლეები როლების გათამაშებას მიმართავენ.

საჭირო მასალა – მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 3.1-ის ასლები

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - დისკუსია. კრიტიკული აზროვნება. ჰიპოთეზების ჩამოყალიბება. როლების გათამაშება.

გაკვეთილი

მასწავლებელი მოსწავლეებს გაკვეთილის მიზნებს აცნობს და უკითხავს მოთხრობას „სკოლა ტყის პირას“ (მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.1).

მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, წრიულად დასხდნენ და ეკითხება, თუ რა იყო გასაოცარი ან საინტერესო ამ მოთხრობაში და რატომ. მოსწავლეებს ეძლევათ ორი წუთი, რათა მოსაზრებები მეწყვილეს გაუზიარონ. შემდეგ ისინი დანარჩენ კლასს აცნობენ საკუთარ შეხედულებებს.

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ „შეკითხვებზე დაფუძნებული“ დისკუსიის დროს ყველაზე მნიშვნელოვანია შეხედულებების გაზიარება და იდეების ჩამოყალიბება. სწორი და არასწორი პასუხები ასეთი დისკუსიის დროს არ არსებობს.

შემდეგ მასწავლებელი ამბობს: „, მოდით, ჩამოვთვალოთ ის ადამიანები, ვინც სკოლის დაწვას მოისურვებდა (მაგალითად, ზოგიერთი ბავშვი, ზოგიერთი მშობელი, ადგილობრივი თემის წარმომადგენლები, როგორიცაა მღვდელი). რატომ ენდომებოდათ მათ სკოლის დაწვა? ვინ მოიგებს და ვინ წააგებს, თუ სკოლას არ აღადგენენ? (მაგალითად, მოსწავლეებს თუ აღარ ექნებათ სკოლა, ისინი მოგებულნი იქნებიან თუ წაგებულნი?)“

მასწავლებელმა ამ შეკითხვებისათვის შეიძლება ქვემოთ მოყვანილი ცხრილი გამოიყენოს:

¹⁵ ეფუძნება სამოქალაქო ფონდის (ლონდონი) მიერ შემუშავებულ გაკვეთილს.

მხარე	რას მოიგებს?	რას წააგებს?
მოსწავლეები		
მშობლები		
მღვდელი		
მთელი თემი		
სხვა?		

შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, ყურადღება მიაქციონ მასწავლებლის ფუნქციას მოთხრობაში. ზოგადი შეკითხვა - „რას ფიქრობთ ამ მასწავლებელზე?“ - ხელს უწყობს მოსწავლეებში დისკუსიის დაწყებას. შემდეგი შეკითხვები შეიძლება იყოს:

- ეს მასწავლებელი სულელი იყო, იდეალისტი თუ მამაცი?
- იმის გათვალისწინებით, რისი გაკეთებაც მან სცადა, მოგწონთ მასწავლებელი თუ არა?
- რა იყო მასწავლებლის ასეთი საქციელის მიზეზი?
- თქვენი აზრით, სად აითვისა მასწავლებელმა სოციალური ღირებულებები?
- რა უნდა გააკეთოს მან ახლა (ისევ სცადოს, თუ ხელი ჩაიქნოს)?
- ამ სკოლის მოსწავლე რომ იყოთ, მასწავლებლის როგორ ქცევას ისურვებდით?

შემდეგ მასწავლებელი ეხმარება მოსწავლეებს მოთხრობის დაკავშირებაში მათ ყოველდღიურ ცხოვრებასთან, მათ თემთან. შესაძლო შეკითხვებია:

- დაფიქრდით, სად ცხოვრობთ.
- თქვენი აზრით, თქვენი თემის წარმომადგენლებს ეს მასწავლებელი მოეწონებოდათ?
- როგორ ფიქრობთ, რამდენად შეუძლია პიროვნებას საზოგადოებაზე ზემოქმედება? წარმოადგინეთ მაგალითები.

ამ მოთხრობაში წამოჭრილი სხვა მნიშვნელოვანი საკითხებია:

- რამდენად უწყობს ხელს ადამიანების ორ სხვადასხვა ჯგუფს შორის მშვიდობის დამყარებას მათი ბავშვების ერთად სწავლა?
- რა გამოწვევების წინაშეა სკოლა და მასწავლებლები, სადაც სხვადასხვა ღირებულებისა და რელიგიური რწმენის მოსწავლეები სწავლობენ? როგორ შეიძლება ამ გამოწვევების აღმოფხვრა?

გაკვეთილის დასასრულს შესაძლებელია როლების გათამაშება. წარმოიდგინეთ, რომ სკოლის დაწვამდე ზეგანზე მცხოვრები რამდენიმე მოსწავლე და მშობელი მასწავლებელთან შემდეგი ჩივილით მივიდა:

„ამ სკოლაში უფრო მეტი ზეგანზე მცხოვრები მოსწავლეა, ვიდრე ტყეში მცხოვრები. შესაბამისად, ჩვენი აზრით, არ შეიძლება მოსწავლეებს ტყეში მცხოვრებთა რელიგია ასწავლოთ. შესაძლოა, ტყეში მცხოვრებთა რელიგიის სწავლებამ ზეგანზე მცხოვრები მოსწავლეების საკუთარ ხალხთან დაპირისპირება გამოიწვიოს.“

მასწავლებელს ეს საჩივარი ჩააფიქრებს.

მოსწავლეებს შეუძლიათ, მშობლისა და მასწავლებლის საუბარი მთელი კლასის წინაშე წყვილებში გაითამაშონ.

გაკვეთილი 2

რატომ არსებობს ადამიანებს შორის უთანხმოება?

რას ეფუძნება ადამიანთა შორის განსხვავებები?

სწავლის მიზანი - მოსწავლეებს შეუძლიათ:

იმ მიზეზების განხილვა, რომელიც ხელს უწყობს სხვადასხვა დამოკიდებულების ჩამოყალიბებას ერთი და იგივე საკითხის მიმართ.

სადავო საკითხების განხილვა.

იმ ღირებულებათა განხილვა, რომელიც საფუძვლად უდევს დემოკრატიულ საზოგადოებას.

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები გამოხატავენ საკუთარ მოსაზრებებს და იცავენ მათ გარკვეულ საკითხთან დაკავშირებით.

მოსწავლეები განიხილავენ საჯარო დისკუსიის თემებსა და მათ საფუძვლებს.

მოსწავლეები განიხილავენ იმ ფაქტორებს, რომლებმაც მათი ღირებულებების სისტემის ჩამოყალიბებაზე მოახდინა ზეგავლენა.

მოსწავლეები შეიმუშავენ პლურალიზმის წამახალისებელ სახელმძღვანელო პრინციპებს, რათა საჯარო დიალოგი ყოველთვის ხარისხიანი და ურთიერთპატივისცემის გამომხატველი იყოს.

საჭირო მასალა - დიდი ზომის ნიშნულები სავარჯიშოსათვის „ოთხი კუთხე“.

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - დისკუსია. მოსაზრებების გამოთქმა. კრიტიკული აზროვნება. წესების შემუშავება, თანამშრომლობის პრინციპის გათვალისწინებით.

ძირითადი ცნება

პლურალიზმი - მხოლოდ ის საზოგადოებაა პლურალისტური, სადაც არ არის საყოველთაოდ აღიარებული ღირებულებებისა და რწმენის ერთი ოფიციალური ვარიანტი. ასეთ საზოგადოებაში გამოწვევის წარმოადგენენ ის შეხედულებები, რომლებიც საფრთხეს უქმნიან სხვა ადამიანების რწმენის თავისუფლებას; ასეთი შეხედულებები პლურალისტურ საზოგადოებაში არაკანონიერადაა მიჩნეული. სახელმწიფო, სადაც მხოლოდ ერთი რელიგიური აღმსარებლობაა დაშვებული, ან სადაც არც ერთ რელიგიას არ აღიარებენ, ვერ ჩაითვლება პლურალისტულად.

გაკვეთილი

მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, განიხილონ შემდეგი სადავო მოსაზრებები:

ეთანხმებით თუ არ ეთანხმებით?

- არასწორია ცხოველის ხორცის ჭამა;
- იმუნოდეფიციტის ვირუსის (აივ) ინფიცირების შედარებით რისკის ქვეშ მყოფი მოსწავლე არ უნდა დაიშვებოდეს იმ კლასში, სადაც ჯანმრთელი მოსწავლეები სწავლობენ;
- პაციფისტები არ უნდა გაუშვან ომში ძალდატანებით;
- სიკვდილით დასჯა უნდა აიკრძალოს;
- ქალის ადგილი სახლშია;
- 14 წლამდე ბავშვები არ უნდა მუშაობდნენ;
- საჯარო დაწესებულებებში უნდა აიკრძალოს მოწევა;
- გადასახადები უნდა გაიზარდოს;
- სიტყვის თავისუფლება არ არის კარგი.

საკლასო ოთახის თითოეულ კუთხეში გაკრულია ამ ოთხიდან ერთ-ერთი აღმნიშვნელი:

სრულებით ვეთანხმები

ვეთანხმები

არ ვეთანხმები

კატეგორიულად არ ვეთანხმები

თითოეული მოსაზრების წაკითხვის შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, იმ კუთხეში დადგნენ, რომელიც ამ მოსაზრებისადმი მათ დამოკიდებულებას ყველაზე ზუსტად გამოხატავს. თუ მოსწავლე გადაწყვეტილებას ვერ იღებს, უნდა დარჩეს იქ, სადაც უკვე დგას.

როცა მოსწავლეები კუთხეებში განლაგდებიან, მასწავლებელი ერთ-ერთ მათგანს სთხოვს, ახსნას, თუ რატომ დაიკავა ეს პოზიცია. ამ ეტაპზე მოსწავლის პასუხს დისკუსია არ მოჰყვება, თუმცა ახსნა-განმარტების მოსმენის შემდეგ, დასაშვებია, დანარჩენმა მოსწავლეებმა შეიცვალონ ადგილმდებარეობა, თავიანთ შეხედულებებში შესაბამისი ცვლილებების ნიშნად.

თუ ერთ-ერთი მოსწავლის მიერ გაკეთებული განმარტების შემდეგ კვლავ დარჩა მოსწავლე, რომელიც გადაწყვეტილებას ვერ იღებს, მასწავლებელს შეუძლია, სთხოვოს მას, ჩამოაყალიბოს, თუ რატომ უჭირს საკუთარი დამოკიდებულების განსაზღვრა. მოსწავლეს შეუძლია, ახსნა-განმარტება დაწეროს. ასეთი ახსნა შეიძლება მოიცავდეს შემდეგ არგუმენტებს: მეტი ინფორმაცია მჭირდება; ზუსტად არ მესმის, რას ნიშნავს ეს წინადადება; თან ვეთანხმები, თან არა და, შესაბამისად, მიჭირს ერთი კონკრეტული პოზიციის დაკავება.

ამ სავარჯიშოს მასწავლებელი 3-4 სხვადასხვა სადავო მოსაზრების გამოყენებით აკეთებინებს მოსწავლეებს. მასწავლებელმა ყურადღება უნდა გაამახვილოს არა კონკრეტული, სადავო საკითხების განხილვაზე, არამედ იმაზე, თუ რატომ აქვთ ადამიანებს სხვადასხვა მოსაზრება.

განხილვის ეტაპზე მასწავლებელი აღნიშნავს, რომ, წარმოდგენილ მოსაზრებებთან დაკავშირებით, მოსწავლეებს განსხვავებული დამოკიდებულებები ჰქონდათ. სწორედ ამ დროს მასწავლებელს პლურალიზმის ცნება შემოაქვს და, ამ ცნების უკეთ გააზრების მიზნით, მოსწავლეებს შემდეგ შეკითხვებს უსვამს:

- მივუბრუნდეთ სადავო მოსაზრებებს, რომელთა მიმართაც თქვენი პოზიცია უკვე დააფიქსირეთ. რომელმა მოსაზრებამ გამოიწვია თქვენში ყველაზე ძლიერი ემოცია და რატომ?
- როგორ ყალიბდება ჩვენი ღირებულებები და რწმენები? (ეს შეკითხვა დაეხმარება მოსწავლეებს იმის გააზრებაში, რომ ჩვენი დამოკიდებულებები სხვადასხვა გავლენის პირობებში ყალიბდება)

მასწავლებელი ეკითხება მოსწავლეებს, თუ ჩამოთვლილთაგან რომელი ახდენს ყველაზე დიდ ზეგავლენას მათი შეხედულებების ფორმირებაზე:

- მათი მშობლების დამოკიდებულებები;
- მათი მეგობრების მოსაზრებები;
- რელიგია და კულტურა;
- მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები, მაგალითად, გაზეთები, ტელევიზია, ინტერნეტი და ა.შ.
- მასწავლებლები;
- მათი საკუთარი, პიროვნული მახასიათებლები.

მოსწავლეები ზეგავლენის ამ წყაროებს პირამიდის ფორმას აძლევენ; სათავეში ხვდება ყველაზე ძლიერი ზეგავლენის წყარო, ხოლო ძირში - ყველაზე სუსტი.

ზეგავლენის ფაქტორი;

ზეგავლენის ფაქტორი; ზეგავლენის ფაქტორი;

ზეგავლენის ფაქტორი; ზეგავლენის ფაქტორი; ზეგავლენის ფაქტორი;

მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, შეადარონ ერთმანეთის პირამიდები. რომელი ფაქტორები ახდენენ ყველაზე დიდ გავლენას მოსწავლეთა უმეტესი ნაწილის დამოკიდებულებების ფორმირებაზე? ზუსტი პასუხის გაგება ქულების მინიჭების საშუალებით შეიძლება. მივანიჭოთ პირამიდის სათავეში მოყვანილ ფაქტორს 6 ქულა, ბოლოში მოყვანილ ფაქტორებს - 2 ქულა, ხოლო შუაში - 4 ქულა. 4-4 მოსწავლისაგან შემდგარი ჯგუფები თითოეული ფაქტორისათვის საშუალო ქულას ითვლიან. შემდეგ ჯგუფები შედეგებს ერთმანეთს ადარებენ.

მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის, რომ პლურალიზმი ვითარდება თავისუფალ და ღია საზოგადოებაში. ადამიანების აზრები ყოველთვის განსხვავებულია და, შეთანხმების მიღწევის პროცესში, აუცილებელია, პლურალისტული საზოგადოების წარმომადგენელმა გაითვალისწინოს თამამის გარკვეული წესები, მაგალითად:

- დააფასეთ სხვა ადამიანების აზრი;
- შეეცადეთ, წარმოიდგინოთ თქვენი თავი სხვა ადამიანების ადგილას;

- გახსოვდეთ, რომ ლაპარაკი სჯობს ჩხუბს;
- ეცადეთ, არ მიაყენოთ შეურაცხოფა;
- მიეცით ადამიანებს საშუალება, გამოთქვან საკუთარი სათქმელი.

როცა ადამიანები ვერ თანხმდებიან, საჭიროა გარკვეული მექანიზმის (მაგალითად, ხმის მიცემის) გამოყენება.

გაკვეთილი 3

რითი განსხვავდებიან ადამიანები ერთმანეთისაგან?

რამდენად განსხვავებულია ადამიანთა საჭიროებები?

სწავლის მიზანი - მოსწავლეებს შეუძლიათ:

საზოგადოებაში თანასწორობის ხელშეშლელი ფაქტორების განხილვა.

უთანასწორო საგანმანათლებლო შესაძლებლობების მიზეზების იდენტიფიკაცია.

თანასწორობის ხელისშეშლელი ფაქტორების აღმოფხვრაზე პასუხისმგებლობის განხილვა.

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები განიხილავენ ძირითად ცნებებთან დაკავშირებულ ჰიპოთეზურ სიტუაციას.

მოსწავლეები ძირითად პრინციპებს უსადაგებენ ცხოვრებისეულ, სოციალურ სიტუაციებს.

მოსწავლეები განიხილავენ გაკვეთილზე წამოჭრილ ძირითად საკითხებს.

მოსწავლეები ასრულებენ წერილობით დავალებას.

საჭირო მასალა - მოთხრობის ასლები.

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - კრიტიკული აზროვნება. დისკუსია. მოსაზრების ჩამოყალიბება წერილობითი ფორმით.

ძირითადი ცნებები

მრავალფეროვნება - მრავალფეროვნების ცნება მხოლოდ ეთნიკურ ან ეროვნულ წარმომავლობას არ უკავშირდება. არსებობს ადამიანთა შორის სხვა ტიპის განსხვავებებიც, რაც, შეიძლება, საფუძვლად დაედოს სერიოზულ სოციალურ გამოწვევებს, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, როცა უმრავლესობა, რომელსაც ძალაუფლება და გავლენა გააჩნია, არაფერს აკეთებს.

თანასწორობა - თანასწორობის ორ ძირითად ტიპს გამოყოფენ: თანაბარი შესაძლებლობა და თანაბარი შედეგი. შესაძლებელია ყველა ადამიანისათვის თანაბარი შესაძლებლობების მიცემა (მაგალითად, განათლების ხელმისაწვდომობა), მაგრამ თუ არ გადაილახა გარკვეული ბარიერები (მაგალითად, შეზღუდული უნარებთან დაკავშირებული), ადამიანი ამ შესაძლებლობას ვერ გამოიყენებს. თანაბარ შედეგზე ორიენტაცია საშუალებას იძლევა, რომ ყველა ზავშვმა მიიღოს განათლება (შეზღუდული უნარების მიუხედავად).

დისკრიმინაცია - ადამიანის უსამართლოდ მოპყრობა მისი რასის, გენდერული კუთვნილების, სქესის, ასაკის, რწმენის, ან სხვა ფაქტორის გამო.

გაკვეთილი

მასწავლებელი მოსწავლეებს მოთხრობას უკითხავს (მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.2). ეს მოთხრობა ბევრ საინტერესო საკითხს ეხება და, მასწავლებლის მითითების გარეშე, ზოგიერთი მათგანი მოსწავლეებს შეიძლება გამორჩეთ. დახმარების მიზნით, მასწავლებელი მოსწავლეებს ასევე ურიგებს სამუშაო ფურცელ 3.3-ს და უხსნის დავალებას.

მოსწავლეები წყვილებში მუშაობენ და ცდილობენ, თავი მოუყარონ ყველა იმ პრობლემას, რაც კოლეჯის თანამშრომელთა წინაშე დგას. ეს პრობლემები შეყავთ სამუშაო ფურცლის იმ ნაწილში, რომელიც ამ მიზნისთვისაა გამოყოფილი („პრობლემები“). შემდეგ ისინი აყალიბებენ პრობლემების გადაჭრის გზებს და სათანადო გრაფაში ინიშნავენ („გამოსავალი“).

ასევე, მოსწავლეები ასახელებენ პრობლემების გადაჭრაზე პასუხისმგებელ პირებს („პასუხისმგებლობა“). ბოლო გრაფა დროებით ცარიელი რჩება.

მოსწავლეები კლასის წინაშე წარმოადგენენ და ადარებენ საკუთარ შედეგებს. პრეზენტაციების შედეგების თავმოყრის მიზნით, სასურველია ფლიპჩარტის ან პროექტორის გამოყენება.

დისკუსია კლასში

მოსწავლეები ან მასწავლებელი ქვემოთ წარმოდგენილ, ან მსგავს შეკითხვებს სვამენ:

- თქვენი აზრით, მიაღწია დირექტორმა დასახულ მიზანს, რაც ყველა მოსწავლის თანასწორ მოპყრობაში მდგომარეობდა?
- თქვენი აზრით, უნდა გაითვალისწინოს დირექტორმა დევნილი მშობლების სურვილი და ბიჭები და გოგონები ცალ-ცალკე კლასებში გაანაწილოს? მოიყვანეთ პრო- და კონტრარგუმენტები;
- უმჯობესი ხომ არ იქნებოდა, რომ დევნილ მოსწავლეებს ცალკე კლასში ესწავლათ? მოიყვანეთ პრო- და კონტრარგუმენტები, როგორც მოსწავლეების, ისე საზოგადოების ინტერესებიდან გამომდინარე.

შეუძლებელი იქნება ყველა მოსწავლისაგან ყველა შეკითხვაზე პასუხის მოთხოვნა; მათ უნდა მივცეთ საკმარისი დრო, რათა ერთ, რომელიმე შეკითხვას ჩაუღრმავდნენ. მოსწავლეებმა უნდა გააანალიზონ, რომ პლურალისტურ საზოგადოებაში ადამიანებს სხვადასხვა საჭიროება აქვთ, რამაც კონფლიქტამდე შეიძლება მიგვიყვანოს. კონფლიქტის სამართლიანად მოგვარებისთვის კი აუცილებელია ყველა მხარის ინტერესების გათვალისწინება (კონფლიქტების მოგვარების თემასთან დაკავშირებით, იხილეთ თავი 4). ამ კონკრეტულ მაგალითში სკოლა მიკროსაზოგადოებად უნდა აღვიქვათ, სადაც მოსწავლეებს ისეთივე პრობლემები ექმნებათ, როგორც ზრდასრულ მოქალაქეებს საზოგადოებაში.

ქვემოთ მოყვანილი საკითხები ააშკარავებს, თუ რამდენად მრავალმხრივია ეს მაგალითი და რამდენად კარგ მასალას იძლევა კლასში მუშაობისათვის. მასწავლებელმა ჩამოთვლილთაგან კონკრეტული საკითხები უნდა შეარჩიოს, მის განკარგულებაში არსებული დროისა და მოსწავლეთა ინტერესის გათვალისწინებით.

რამდენად განსხვავებულია მოსწავლეთა საგანმანათლებლო საჭიროებები?

საჭიროა, მოსწავლეებმა უპასუხონ შემდეგ შეკითხვებს: როგორ შეიძლება მოგვარდეს სკოლაში არსებული პრობლემები? საჭიროა, რომ სკოლამ მოახდინოს ზოგიერთი პრობლემის იგნორირება და რატომ?

შეიძლება არსებობდეს ამ კითხვებზე პასუხის ძიების ორი მიდგომა: პირველი, პრობლემების მოსწავლეთა საგანმანათლებლო საჭიროებებთან კავშირის გათვალისწინებით; მეორე, იმ პრობლემათა იდენტიფიცირებით, რომელიც უშუალოდ სკოლის გადასაჭრელია.

პირველ შემთხვევაში, მოსწავლეებს დაეხმარება შემდეგ შეკითხვაზე პასუხის გაცემა: „ადამიანის/ბავშვთა რა უფლებებს არიან მოკლებულნი დევნილი ბავშვები?“

ქვემოთ ჩამოთვლილია საგანმანათლებლო საჭიროებათა რამდენიმე კატეგორია. მოსწავლეებმა ამ საჭიროებათა მაგალითები მოთხრობაში უნდა მოიძიონ და მოსწავლის სამუშაო ფურცლის მეოთხე გრაფაში ჩაინიშნონ:

- ემოციური;
- საგანმანათლებლო;
- რელიგიური;
- კულტურული;
- ენობრივი;
- ფიზიკური.

თითოეულ ამ კატეგორიათან დაკავშირებით, მოსწავლეებმა საკუთარი მაგალითებიც უნდა მოიფიქრონ.

პასუხისმგებლობა და მისი ჩარჩოები

მოთხრობაში დასმულმა კონკრეტულმა პრობლემებმა საფუძველი უნდა ჩაუყაროს განზოგადებულ დისკუსიას თანასწორუფლებიანობისა და განათლების შესახებ.

რამდენად ადვილია ყველა ბავშვისათვის საუკეთესო განათლების შესაძლებლობის მიცემა, მისი საჭიროებების სრულად გათვალისწინებით? რა შეიძლება გააკეთოს სკოლამ და რა დახმარება სჭირდება მას გარედან, მაგალითად, ადგილობრივი თვითმმართველობიდან, დამატებითი დაფინანსების ფორმით?

მივუბრუნდეთ მეორე მიდგომას. როგორც წესი, ერთი კონკრეტული ღონისძიების გატარებით კომპლექსური პრობლემის გადაჭრა შეუძლებელია, რაც, ამ შემთხვევაში, შეიძლება გულისხმობდეს სკოლის გაფართოებას, სპეციალურად მომზადებული კადრების დაქირავებას და ა.შ. საგანმანათლებლო რეფორმის ასე განვითარება სასურველი იქნებოდა, მაგრამ საჭიროებს პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს, რადგან გადასახადის გადამხდელთა დამატებითი სახსრების ამ საკითხზე მიმართვა ადგილობრივი თვითმმართველობის და/ან განათლების სამინისტროს გადაწყვეტილებას უკავშირდება. ადამიანები, რომლებიც გამოსავალს მხოლოდ ასეთ რადიკალურ ღონისძიებებში ხედავენ, ხელმოცარულნი აღმოჩნდებიან და სხვათა დადანაშაულების მეტი ხელთ არაფერი შერჩებათ. სხვა სიტყვებით, ისინი დასახულ მიზანს ვერ მიაღწევენ - პრობლემა მოუგვარებელი დარჩება.

გასათვალისწინებელია, რომ პრობლემის გადაჭრა შედარებით მცირე მასშტაბის ღონისძიებებითაც შეიძლება. ეს ღონისძიებები უკავშირდება უშუალოდ დირექტორის, მშობლების, მოსწავლეების და მასწავლებლების შეთანხმებას, რომ შეცვალონ ის, რაც მათ ხელშია, რისი შეცვლაც მათ სურთ და ხელეწიფებათ კიდევ.

სწორედ აქ გვჭირდება სამუშაო ფურცლის მესამე გრაფა. ვინ არის პასუხისმგებელი? ვის შეუძლია შეცვალოს არსებული სიტუაცია? მოსწავლეები განიხილავენ, თუ რამდენად ეფექტური შეიძლება იყოს მცირე მასშტაბის ღონისძიებები და რა მაქსიმალურ შედეგებზე შეიძლება გავიდნენ ამ ღონისძიებათა გატარების შემდეგ. მოსწავლეებმა შეიძლება იფიქრონ მცირე და მსხვილმასშტაბიანი ღონისძიებების გარკვეულ შერწყმაზეც.

„სკოლა არის ცხოვრება“, მიკროსაზოგადოება. სასკოლო ცხოვრების სტრატეგიების განხილვა მოსწავლეებს ეხმარება, იფიქრონ პოლიტიკური გადაწყვეტილებებისა და სტრატეგიული დაგეგმარების ჩარჩოებში.

სკოლა არის ცხოვრება

შემდეგი იდეის გამოყენებით, მოსწავლეებს შეუძლიათ, კოლეჯში განვითარებული მოვლენები საკუთარ სკოლას დაუკავშირონ:

„თქვენს სკოლაში რა ბარიერები ხვდება მოსწავლეთა გარკვეულ ნაწილს, რაც მათ ხელს უშლით სწავლაში? ვის პასუხისმგებლობას წარმოადგენს ამ მოსწავლეთა საგანმანათლებლო საჭიროებათა დაკმაყოფილება (მაგალითად, მთავრობის, დირექტორის, მასწავლებლების თუ მოსწავლეების)?“

ამ შეკითხვას სხვადასხვაგვარად შეიძლება მივუდგეთ. შეიძლება, განხილვის საგნად იქცეს, მოსწავლეებმა შეიძლება, გაითამაშონ ინტერვიუ, ან, შესაძლებელია, ეს შეკითხვა სასკოლო გაზეთის პროექტთან (თავი 5) დავაკავშიროთ.

წერილობითი დავალება

აუცილებელია, მასწავლებელი დარწმუნდეს, რომ მოსწავლეები კარგად ითვისებენ ახალ მასალას. ამ თვალსაზრისით, სასარგებლოა დისკუსიის დაკავშირება წერილობით დავალებასთან. წერის დროს მოსწავლეები კიდევ ერთხელ უფიქრდებიან დისკუსიის დროს განხილულ მასალას და უკეთესად აანალიზებენ მას; დისკუსიის შემდგომ წერილობითი დავალების შესრულება განსაკუთრებით სასარგებლოა ნელა მოაზროვნე, შედარებით მოკრძალებული მოსწავლეებისათვის, რომლებიც დისკუსიის დროს ნაკლებ აქტიურნი არიან, იმისდა მიუხედავად, რომ შეიძლება ბევრი სათქმელი ჰქონდეთ.

წერილობითი დავალებისათვის მასწავლებელმა ყურადღებით, მოსწავლეთა დონის გათვალისწინებით უნდა შეარჩიოს თემა. დეტალურად ჩამოყალიბებული დავალება ასეთი ფორმით შეიძლება ჩამოყალიბდეს:

„ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციისა და ბავშვთა უფლებების კონვენციის მიხედვით, მთავრობის პასუხისმგებლობაა ყველა ბავშვისათვის განათლების შესაძლებლობის უზრუნველყოფა.

- ახსენით, რამდენად ასრულებდა ეს სკოლა ამ ვალდებულებას;
- რა არის საჭირო იმისათვის, რომ ბავშვებს მიეცეთ ის საგანმანათლებლო შესაძლებლობები, რაც მათ ეკუთვნით?
- ვინ არის პასუხისმგებელი ამ ბავშვების განათლებაზე?
- ბავშვთა ცხოვრების რომელ სფეროებზე ახდენს გავლენას უთანასწორო საზოგადოებაში ცხოვრება?
- განიხილეთ“.

დისკუსიის შედეგები (ფლიპჩარტი, შევსებული სამუშაო ფურცელი)

კოლეჯის დასახმარებლად

პრობლემები	გამოსავალი	პასუხისმგებლობა	საჭიროებები
(1) დევნილი ბავშვები			
ენობრივი პრობლემები	სპეციალური კურსები	დირექტორი ადგილობრივი თვითმმართველობა	ენობრივი
ბიჭები არ საუბრობენ	თერაპია, სპეციალური სწავლება	დირექტორი, მასწავლებელი	ენობრივი, ემოციური
გოგოს არ შეუძლია სიარული	სამედიცინო ჩარევა, სპეციალური სწავლება, მშობლებისთვის რჩევის მიცემა		ფიზიკური
(2) დევნილები და ადგილობრივი მოსწავლეები			
ჩაგვრა, დაცინვა, ჯგუფების ფორმირება, დამუქრება, ჩხუბი, დაშავებული ბიჭი	დისკუსია კლასში, ქცევის წესები, მოსწავლე-დამკვირვებლები	მასწავლებლები, მოსწავლეები, მშობლები	ემოციური, სოციალური მიდგომები და ღირებულებები
(3) მასწავლებლები			
ვერ აქცევენ ყურადღებას დევნილებსა და ადგილობრივ მოსწავლეებს	პატარა ზომის კლასები, სხვადასხვა ცვლა, მეტი მასწავლებელი	ადგილობრივი თვითმმართველობა	საგანმანათლებლო, ენობრივი, კულტურული, რელიგიური
(4) მშობლები			
სურთ ცალ-ცალკე კლასები გოგონებისა და ბიჭებისათვის	„არა“? „კი“?	?	კულტურული, რელიგიური

გაკვეთილი 4

რატომაა მნიშვნელოვანი ადამიანის უფლებები?

რატომ გვჭირდება ადამიანის უფლებათა ამსახველი კანონმდებლობა დაუცველთა დასაცავად?¹⁶

სწავლის მიზანი - მოსწავლეებს შეუძლიათ:

- იმ პრობლემური საკითხების განხილვა, რომლებიც სხვადასხვა ღირებულებისა და ცხოვრების წესის მქონე ადამიანების თანაცხოვრების დროს წამოიჭრება.
- იმ მიზეზების განხილვა, რომლებიც საფუძვლად ედო ადამიანის უფლებათა დაცვის საერთაშორისო ინსტრუმენტების შემუშავებას, განსაკუთრებით, დაუცველი თემებისა და ადამიანებისათვის.

მოსწავლის დავალება - მოსწავლეები:

- ერთვებიან კრიტიკულ ანალიზში და ახდენენ სიტუაციების პრიორიტეტიზაციას.
- გაითამაშებენ მოწინააღმდეგე მხარეების წარმომადგენელთა როლებს.
- როლების გათამაშების დასკვნებიდან გამომდინარე, შეიმუშავებენ რამდენიმე ძირითად პრინციპს და ადარებენ მათ ამ წიგნში გაკეთებულ დასკვნებს.
- განიხილავენ ადამიანის უფლებათა დარღვევის შემთხვევებს თავიანთ ქვეყანაში.
- აკეთებენ პრეზენტაციებს დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ სწავლების სხვადასხვა საკითხზე.

საჭირო მასალა - ბარათების ასლები როლების გათამაშებისათვის (მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.4)

სიტუაციის ამსახველი ბარათების ასლები თითოეული პატარა ჯგუფისათვის (მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.5)

ადამიანის უფლებათა ძირითადი კომპონენტების ნუსხა (მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.6)
დიდი ზომის ფურცლები და სხვა მასალები, რაც პრეზენტაციისათვის არის საჭირო.

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - კრიტიკული აზროვნება. დისკუსია. მოლაპარაკება. ჯგუფური პრეზენტაცია.

ინფორმაცია

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია შეიქმნა იმ ადამიანთა ფუნდამენტური უფლებების დასაცავად, რომელთაც, მაგალითად, შეზღუდული აქვთ სიცოცხლის უფლება ან რელიგიური თავისუფლება. ყველა იმ ქვეყნის მთავრობა, რომელიც ევროსაბჭოს წევრია, ემორჩილება ამ კონვენციის მუხლებს თავის მოქალაქეთა უფლებების მიმართ. ამ თვალსაზრისით, თითოეული ქვეყანა ანგარიშვალდებულია საერთაშორისო საზოგადოების წინაშე. ევროსაბჭოში შემავალი ყველა ქვეყნის ნებისმიერ მოქალაქეს შეუძლია, სარჩელი შეიტანოს ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოში, თუ მოქალაქე თვლის, რომ მისი უფლებები ირღვევა. სარჩელის შეტანა შეუძლიათ ქვეყნებს სხვა ქვეყნის წინააღმდეგაც, თუმცა ასეთი შემთხვევები იშვიათობას წარმოადგენს.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია ეფუძნება ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაციას, რომელიც შეიქმნა მეორე მსოფლიო ომის პერიოდში ჩადენილი გენოციდების შემდეგ.

¹⁶ ეფუძნება სამოქალაქო ფონდის (ლონდონი) მიერ შემუშავებულ გაკვეთილს.

გაკვეთილი

გაკვეთილის დასაწყისში მასწავლებელი მოსწავლეებს როლების გათამაშების ბარათებს (სამუშაო ფურცელი 3.4) აცნობს და უხსნის, რომ ორ ჯგუფად უნდა დაიყოს. მასწავლებელი მოსწავლეებს უყვება კუნძულის (შეიძლება გამოიყენოს დაფაზე დაკიდებული რუკა) და იმ ადამიანების შესახებ, რომლებიც ამ კუნძულზე დიდი ხანია ცხოვრობენ.

შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობებს, რომ კუნძულზე მოვიდა ადამიანთა ახალი ჯგუფი, რომელსაც აქ დამკვიდრება სურს. ახალმოსულნი ძალიან განსხვავდებიან კუნძულის მაცხოვრებლებისაგან. მასწავლებელი მოსწავლეებს ახალმოსულთა ცხოვრების წესს აცნობს და კლასს ორ ნაწილად ჰყოფს. საკითხების განხილვის ორი მეთოდი არსებობს, რომლებიც ქვემოთაა წარმოდგენილი. თუ მოსწავლეები როლების გათამაშებას არიან მიჩვეულნი, სასურველია, მასწავლებელმა აირჩიოს პირველი მეთოდი, ხოლო თუ უფრო ფორმალურ მუშაობას ამჯობინებენ - მეორე მეთოდი.

მეთოდი 1: როლების გათამაშება

მოსწავლეები წყვილებში მუშაობენ; ერთი არის ახალმოსული, მეორე კი - კუნძულის მაცხოვრებელი. ბარათებზე აღწერილ თითოეულ სიტუაციას უნდა მიუდგნენ იმ ჯგუფის ინტერესების გათვალისწინებით, რომელსაც ისინი წარმოადგენენ. ორივეს უწევს საპირისპირო მხარესთან მოლაპარაკების პროცესის დაწყება (მოსწავლეები უშვებენ, რომ ენობრივი ბარიერი არ არსებობს). თითოეულ მოსწავლეს კარგად უნდა ჰქონდეს გააზრებული შემდეგი:

ა. რა არის მისი ხალხისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემა?

ბ. რა შედეგებით სურს, დასრულდეს მოლაპარაკება?

მასწავლებელი ახალმოსულებს და კუნძულის მაცხოვრებლებს სთხოვს, ერთგვაროვან წყვილებად დაჯგუფდნენ და ზემოთმოყვანილ ორ საკითხზე შეთანხმდნენ.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ახსენებს, რომ კუნძულის მაცხოვრებლები ვერ დამშვიდდებიან, სანამ არ მოიშორებენ ახალმოსულებს; ახალმოსულები კუნძულის მაცხოვრებელთათვის მუდმივ საფრთხეს წარმოადგენენ და მხოლოდ მათ მიერ კუნძულის დატოვება აღმოფხვრის ამ საფრთხეს. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ ახალმოსულებს ძალიან მოსწონთ კუნძული და ძალის გამოყენებასაც არ მოერიდებიან, რათა აქ დარჩენა შეძლონ.

მასწავლებელი მოსწავლეებს დაპირისპირებულ წყვილებად ჰყოფს და სთხოვს, აწარმოონ მოლაპარაკებები ბარათებზე მოცემული საკითხების გარშემო პრიორიტეტულად - ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხით დაიწყონ და ნაკლებად მნიშვნელოვანი თემები ბოლოსთვის შემოინახონ.

მეთოდი 2: ორგანიზებული დისკუსია

სავარჯიშოს შესრულებისათვის საუკეთესო, თუმცა არა ერთადერთი, მეთოდია როლების გათამაშება. ქვემოთ წარმოგიდგენთ აქტივობას, რომელიც როლების გათამაშების ალტერნატივად შეიძლება გამოიყენოთ. კლასი უნდა დაიყოს ორ ნაწილად: ერთი ნახევარი წარმოადგენს კუნძულის მაცხოვრებელთა ინტერესებს, ხოლო მეორე - ახალმოსულთა

ინტერესებს. მოსწავლეები წყვილებში მუშაობენ და ცდილობენ, დაიცვან თავიანთი ინტერესები. მასწავლებელი მოსწავლეებს შეახსენებს, რომ მოლაპარაკების ფორმატი, რა თქმა უნდა, ყველაზე სამართლიანია, თუმცა ისტორიული მაგალითები გვიჩვენებს, რომ, როგორც წესი, ერთ-ერთი მხარე უფრო მეტს აღწევს, ვიდრე მეორე. ასეთი შედეგის გამომწვევი მიზეზი არის ძალაუფლება - ის მხარე, რომელსაც აქვს მეტი ძალაუფლება, მოლაპარაკების დროს ხშირად უფრო მომგებიან შედეგებზე გადის.

მასწავლებელი თავად უძღვება დისკუსიის პროცესს. ის არჩევს პრობლემას და ამ პრობლემისადმი ერთ-ერთი ჯგუფის მიდგომას. შემდეგ მასწავლებელი სთხოვს მეორე ჯგუფს, წარმოადგინონ საწინააღმდეგო მოსაზრებები ამ პრობლემასთან დაკავშირებით. მოსწავლეთა ორ ჯგუფს შორის, მასწავლებელი შუამავლის როლს ასრულებს. ერთ პრობლემასთან დაკავშირებით, თითოეული ჯგუფიდან ორ-ორი მოსწავლე გამოდის და აყალიბებს არგუმენტებს თავისი ჯგუფის სახელით. შემდეგ პრობლემაზე მსჯელობისას, სხვა წყვილები გამოდიან და ა.შ.

დისკუსიის შედეგების განხილვა

დისკუსიის შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს უსვამს შემდეგ შეკითხვებს:

- ადვილი იყო მოლაპარაკების პროცესი თუ რთული? რატომ?
- ორივე ჯგუფმა იმ შედეგს მიაღწია, რისი მიღწევაც სურდა?
- რომელმა ჯგუფმა მიაღწია უფრო მეტს? რატომ?
- რომელიმე ჯგუფს ჰქონდა უფრო მეტი მორალური უფლება? რატომ?
- როგორი მომავალი შეიძლება ჰქონდეთ ადამიანთა ამ ორ ჯგუფს?
- რამ შეიძლება შეუშალოს ხელი ერთი ჯგუფის დომინირებას მეორეზე?
- ჩამოაყალიბეთ ის პრინციპები, რომელთა გათვალისწინება დაეხმარებოდა ადამიანთა ამ ორ ჯგუფს მშვიდობიან თანაცხოვრებაში. შეადარეთ პრინციპების ეს ნუსხა ადამიანის უფლებათა ძირითად კომპონენტებს (მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.6). რომელი მუხლები დაეხმარებოდათ კუნძულის მაცხოვრებლებს მიწის, ცხოვრების წესისა და საკუთარ უფლებათა შენარჩუნებაში?

მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ ამგვარი შემთხვევები ისტორიას ახსოვს, მაგალითად, როცა ბრიტანელებმა დაიკავეს ავსტრალია, ან ევროპელებმა - ჩრდილოეთ და სამხრეთ ამერიკა. იმ დროს არ არსებობდა ადამიანის უფლებათა საერთაშორისოდ აღიარებული დოკუმენტი და, შესაბამისად, ირღვეოდა ადგილობრივი მოსახლეობის უფლებები. ანალოგიური შემთხვევები დღესაც ხდება, როცა სამხრეთ ამერიკის უძველეს მაცხოვრებლებს, საერთაშორისო კომპანიების ბიზნეს ინტერესების გამო, ართმევენ მიწებს.

ადამიანის უფლებათა მნიშვნელოვნების აღიარება

წინამდებარე თავის დასასრულს, მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, შეარჩიონ ადამიანის ერთ-ერთი უფლება ევროპული კონვენციიდან. მოსწავლეები ამზადებენ ბანერსა და პრეზენტაციას ამ უფლების მნიშვნელოვნებაზე. მოსწავლეებს შეუძლიათ, პრეზენტაციაში როლების გათამაშება ჩართონ და კუნძულზე მაცხოვრებლების ამბავი მოიყვანონ მაგალითად. ასეთი პრეზენტაცია შეიძლება კლასის, ან მთელი სკოლის წინაშე გაკეთდეს. თუ

არსებობს სათანადო რესურსები, ეს თემა შეიძლება პროექტადაც იქცეს (იხილეთ მე-5 თავის მე-4 გაკვეთილი, სადაც აღწერილია, თუ როგორ შეიძლება ასეთი პროექტების მომზადება).

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.1

სკოლა ტყის პირას

ულრანი ტყის პირას ადამიანთა ჯგუფი ცხოვრობდა. ეს რელიგიური თემი იყო და ბავშვებსაც წინაპართა რელიგიური შეხედულებების მიხედვით ზრდიდნენ; მათი რელიგიის მიხედვით, არ არსებობდა განსხვავება მამაკაცსა და ქალს შორის.

ამ თემის საცხოვრებელი ადგილიდან მოშორებით იყო ზეგანი, სადაც სხვა თემი ბინადრობდა; ისინი არ იყვნენ რელიგიურები, მაგრამ შრომა ძალიან უყვარდათ. ეს იყო მეზრძოლი ხალხი, სადაც დომინანტურ ფუნქციას მამაკაცები ასრულებდნენ. ქალებს ძალიან აფასებდნენ, მაგრამ ქალი ხელმძღვანელები არ ჰყავდათ.

ტყის თემს არაფერი ჰქონდა საერთო ზეგანის თემთან; მათ ერთმანეთთან სიძულვილი და შიში აკავშირებდათ. წარსულში ისინი ერთმანეთს ეომებოდნენ. ერთ დღეს ახალგაზრდა კაცი მივიდა ტყის პირას მაცხოვრებელ თემთან და სკოლის აშენება შესთავაზა. ამ სკოლაში ორივე თემის ბავშვები ივლიდნენ, რაც მათ დაახლოებას შეუწყობდა ხელს.

მალე ააშენეს ხის მოკრძალებული შენობა და მასწავლებელიც მოძებნეს. ორივე თემის ბავშვები სკოლაში წავიდნენ. მშობლები და თემის ხელმძღვანელები გულდასმით ელოდნენ მოვლენათა განვითარებას.

თავდაპირველად იყო გარკვეული პრობლემები ბავშვებს შორის; ისინი ხშირად ჩხუბობდნენ. მალე ბავშვები დარწმუნდნენ, რომ სკოლაში სიარული სასარგებლო იყო და ერთმანეთს უკეთესად ეგუებოდნენ. მასწავლებელი მკაცრი იყო, მაგრამ სამართლიანი და ყველა ბავშვს თანასწორად ეპყრობოდა. მასწავლებელი ორივე თემის ცხოვრების წესს სცემდა პატივს და ბავშვებს ამ ორ თემს შორის არსებული განსხვავებების შესახებ ასწავლიდა.

უფრო და უფრო მეტი ბავშვი დადიოდა ამ სკოლაში.

თანდათანობით გამოიკვეთა, რომ სკოლის მოსწავლეთა დიდ ნაწილს ზეგანზე მაცხოვრებლები შეადგენდნენ. სკოლაში ყოველი 4 ბავშვიდან მხოლოდ ერთი იყო ტყის თემიდან. მასწავლებელი ორივე თემის წარმომადგენლებთან საუბრობდა და არწმუნებდა, რომ ბავშვების სკოლაში გამოშვება აუცილებელი იყო.

ერთ დღეს სკოლაში მისულ მასწავლებელს სკოლა დამწვარი დახვდა.¹⁷

¹⁷ ეფუძნება ტედ ჰუდლესტონის მოთხრობას (სამოქალაქო ფონდი)

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.2

კოლეჯი ყველასთვისაა

კოლეჯის დირექტორი ძალიან ჰუმანური და სულგრძელი ადამიანი გახლდათ; მას ღრმად სწამდა, რომ განათლება ძალიან მნიშვნელოვანია. დირექტორი თანამშრომლებს ყოველთვის ეუბნებოდა: „ყველა ადამიანი იმსახურებს ცხოვრების კარგ დასაწყისს. არ უნდა მოეპყროთ რომელიმე მოსწავლეს უფრო მეტი კეთილგანწყობით, ვიდრე სხვებს. ეს არ იქნება სამართლიანი“.

ერთ დღეს სკოლაში დევნილ მოსწავლეთა ჯგუფი მოვიდა; მათი ოჯახები მეზობელი სახელმწიფოდან კონფლიქტს გამოეცნენ. დირექტორმა თანამშრომლებს განუცხადა:

„ამ საწყალმა ადამიანებმა ყველაფერი დაკარგეს. ხელგაშლილი მიეგებეთ მათ. დროა, ამ ადამიანებს შევუმსუბუქოთ ტკივილი; მათი ბრალი არ არის, რომ ომის მსხვერპლნი გახდნენ“.

თანამშრომლები დირექტორს დაეთანხმნენ. დევნილი მოსწავლეები ასაკის მიხედვით გადაანაწილეს კლასებში. ძირითადად, ყველა არსებულ კლასში ერთი დევნილი მოსწავლე შევიდა. მხოლოდ ერთ კლასში აღმოჩნდა 4 დევნილი ბიჭი.

მასწავლებლებმა მალე აღმოაჩინეს, რომ რთული იყო დევნილებისა და მათი ძველი მოსწავლეების თანაბარი მოპყრობა. მასწავლებლები პრობლემების შესახებ დირექტორს შესჩიოდნენ: „დევნილმა ბავშვმა ჩვენი ენა არ იცის. მე არ მაქვს დრო, რომ მას ყველაფერი ვუთარგმნო. თარგმნას ძალიან დიდი დრო სჭირდება და ეს დრო დანარჩენ მოსწავლეებს აკლდებათ“. „ჩემს კლასში დევნილი მოსწავლე არავისთან ამყარებს კომუნიკაციას. ეს, შესაძლოა, ომისგან მიყენებული ტრამვის შედეგი იყოს. შესაძლოა, მას პრობლემები აქვს სწავლასთან დაკავშირებით. როგორ მოვიქცე?“ „ჩემს კლასში დევნილი ბავშვი დასახიჩრებულია; მას არ შეუძლია სიარული; ის ვერანაირ ფიზიკურ აქტივობაში ვერ მონაწილეობს, ლაბორატორიაშიც კი ვერ ამოდის, რადგან კიბეებია გასავლელი.“

პრობლემები არ მცირდებოდა. სადილზე, შესვენების დროს, დანარჩენები დევნილ ბავშვებს ჩაგრავდნენ და დასცინოდნენ, ზოგჯერ შეურაცხყოფილი სიტყვებითაც მიმართავდნენ. სკოლის ძველი მოსწავლეები დევნილებს მოუწოდებდნენ, იქ დაბრუნებულიყვნენ, საიდანაც მოვიდნენ.

იმ ოთხმა დევნილმა, რომელიც ერთ კლასში მოხვდა, საკუთარი ინტერესების დასაცავად, მჭიდროდ შეკრული დაჯგუფება ჩამოაყალიბა. ერთ დღეს, ერთ-ერთმა დევნილმა ბიჭმა ადგილობრივთან იჩხუბა და მძიმე ფიზიკური ტრამვა მიაყენა. მასწავლებლები თვლიდნენ, რომ ეს დევნილი ბიჭი სკოლიდან გარიცხვის ღირსი იყო. დირექტორი კი საკუთარ თავს ეკითხებოდა, რამდენად სამართლიანი იქნებოდა დევნილი მოსწავლის სკოლიდან გაგდება. მასწავლებლები ამბობდნენ:

„ჩვენ ვეცადეთ, მათთან გვემუშავა. ჩვენი საკუთარი მოსწავლეები ზარალდებიან. არ შეგვიძლია ერთდროულად დევნილებსაც ვასწავლოთ და ჩვენს ძველ მოსწავლეებსაც“.

მოგვიანებით, დევნილი ბავშვების მშობლებმაც მოისურვეს დირექტორთან შეხვედრა და განუცხადეს მას:

„ჩვენ არ მოგვწონს, რომ გოგონებსა და ბიჭებს ერთად უტარდებათ ფიზიკური აღზრდის გაკვეთილები. ეს ჩვენს რელიგიასა და კულტურას ეწინააღმდეგება.“

დირექტორს მოთმინება ეწურებოდა; ის იდგა ძალიან რთული გამოწვევის წინაშე და იცოდა, რომ იმედის დაკარგვა ასეთ დროს არ შეიძლებოდა.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.3
კოლეჯის დასახმარებლად

პრობლემები	გამოსავალი		
(1) დევნილი ბავშვები			
(2) დევნილები და ადგილობრივი მოსწავლეები			
(3) მასწავლებლები			
(4) მშობლები			

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.4

კუნძულის მაცხოვრებლები და ახალმოსულნი (ზარათები როლების გათამაშებისათვის)

ჯგუფი 1: კუნძულის მაცხოვრებლები

თქვენ კუნძულზე მაცხოვრებელ მოსახლეობას წარმოადგენთ. ამ კუნძულზე თქვენი წინაპრები რამდენიმე ათასი წლის წინ დამკვიდრდნენ და მათი ნაწილი მთაში წმინდა ადგილებზეა დაკრძალული. თქვენ გჯერათ, რომ წინაპრების სულები ცოცხლები არიან და თავს დაგტრიალებენ.

თქვენ ცხოვრების მარტივი წესით ცხოვრობთ. ქალები ბავშვებს უვლიან, კაცები კი ნადირობენ და საკვებს მოიპოვებენ. ამ კუნძულზე მცხოვრებთ გჯერათ, რომ ბუნებას მოფრთხილება სჭირდება და მომავალ თაობებს ხელშეუხებელი ბუნება უნდა დაუტოვოთ. თქვენ, ძირითადად, მშვილდ-ისარსა და მახეებს იყენებთ.

თქვენი რელიგია ბუნების გადმერთებას გულისხმობს, ხოლო კულტურა თემის მნიშვნელობას უკავშირდება. როცა საკვების ოდენობა მცირეა, ხალხი თანაბრად იყოფს საკვებს და ერთმანეთის გამოსაკვებად შრომობს. როცა საკვების სიუხვეა, ხალხი იკრიბება, მღერის, ცეკვავს, სხვადასხვა ამბებს ჰყვება და ილხენს. ხალხს წერა-კითხვის ცოდნა არ სჭირდება.

თქვენს თემში კანონები თითქმის არ არსებობს. თემის ბელადს შეუძლია კანონის დამკვიდრება, როცა ამის საჭიროება იქმნება. ყოველგვარი კამათის დროს თემის ბელადი მომრიგებლად გვევლინება.

ჯგუფი 2: ახალმოსულნი

თქვენ ხალხის იმ ჯგუფს წარმოადგენთ, რომელმაც ევროპა ახალი ცხოვრების ძიებაში დატოვა. თქვენ გინდათ, ახალი მიწა აღმოაჩინოთ, სადაც დამკვიდრდებით, ააშენებთ სახლს და მთელ დარჩენილ ცხოვრებას გაატარებთ.

თქვენ გაქვთ სანადირო თოფები და იარაღი მიწის დასამუშავებლად. თქვენი კულტურის განმსაზღვრელი კომპონენტებია განათლება და შრომა. თქვენ მიჩვეული ხართ ბრძოლას კეთილდღეობისათვის. თქვენ არ მისდევთ რომელიმე რელიგიას, მაგრამ გწამთ რელიგიური თავისუფლების.

თქვენ გადაწყვეტილებების დემოკრატიული წესით მიღების მომხრე ხართ. თქვენ მიატოვეთ ის საზოგადოება, სადაც მხოლოდ ელიტარულ ფენას აქვს ძალაუფლება და სადაც ქონება არათანაბრადაა განაწილებული. თქვენ ისეთი საზოგადოების შექმნაზე ოცნებობთ, სადაც ხალხი თანასწორუფლებიანია და ყველას აქვს წარმატების მიღწევის შესაძლებლობა.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.5

სიტუაციის ამსახველი ბარათები: კუნძულის მაცხოვრებლები

წაიკითხეთ ტექსტი და გადაწყვიტეთ, რა უნდა გაკეთდეს თითოეულ სიტუაციაში

კუნძულის მაცხოვრებლები	ახალმოსულნი
1კ ახალი ღობეები ახალმოსულებმა ღობეები გააკეთეს მათი სახლებისა და საძოვრების გარშემო, რომელსაც თქვენც საძოვრებად იყენებდით. თქვენ ეს ღობეები მოშალეთ.	1ა ახალი ღობეები კუნძულის მაცხოვრებლებმა მოშალეს ღობეები, რომლებიც თქვენ ცხოველების მოსაშენებლად გააკეთეთ.
2კ საზღვრის დამრღვევი კუნძულის მაცხოვრებელმა ახალმოსულთა მიერ მოწყობილი საზღვარი დაარღვია. ახალმოსულებმა ის მოკლეს.	2ა საზღვრის დამრღვევი კუნძულის მაცხოვრებელი შემოიჭრა თქვენ მიერ ცხოველებისათვის შემოღობილ ადგილას. თქვენ გაფრთხილების შემდეგ ესროლეთ მას.
3კ შერეული ქორწინება კუნძულის ერთ-ერთ მაცხოვრებელს შეუყვარდება ახალმოსული ქალბატონი.	3ა შერეული ქორწინება ერთ-ერთ ახალმოსულ ქალს შეუყვარდება კუნძულის მაცხოვრებელი კაცი. მათ სურთ, დაქორწინდნენ და ახალმოსულთა შორის იცხოვრონ. რამდენიმე ახალმოსულს არ მოსწონს ეს.
4კ წმინდა ადგილები რამდენიმე ახალმოსული გათხრებს აწარმოებს მთებში, იმ ადგილას, სადაც, თქვენი წარმოდგენით, წინაპრების სულები ბინადრობენ. ეს ადგილები თქვენთვის წმინდაა. პროტესტის ნიშნად, თქვენ თავს დაესხით რამდენიმე კაცს, რომელიც მიწას თხრიდა.	4ა წმინდა ადგილები თქვენ აღმოაჩინეთ მინერალები მთებში. ამ მინერალების სარფიანად გაყიდვა შეიძლება იქ, საიდანაც თქვენ ჩამოხვედით. კუნძულის მაცხოვრებლებს ეს მთა წმინდა ადგილად აქვთ აღიარებული, რაც, თქვენი აზრით, მხოლოდ ცრურწმენაა. კუნძულის მაცხოვრებლები თავს დაესხნენ თქვენი თემის წარმომადგენლებს, რომლებიც მინერალებს ეძებდნენ.
5კ განათლება ახალმოსულებმა გახსნეს სკოლა და თქვენს ბავშვებსაც იწვევენ წერა-კითხვის შესასწავლად.	5ა განათლება თქვენ გახსენით სკოლა და კუნძულის მაცხოვრებელთა ბავშვებსაც იწვევთ წერა-კითხვის შესასწავლად.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 3.6

ადამიანის უფლებათა ძირითადი კომპონენტების ნუსხა¹⁸

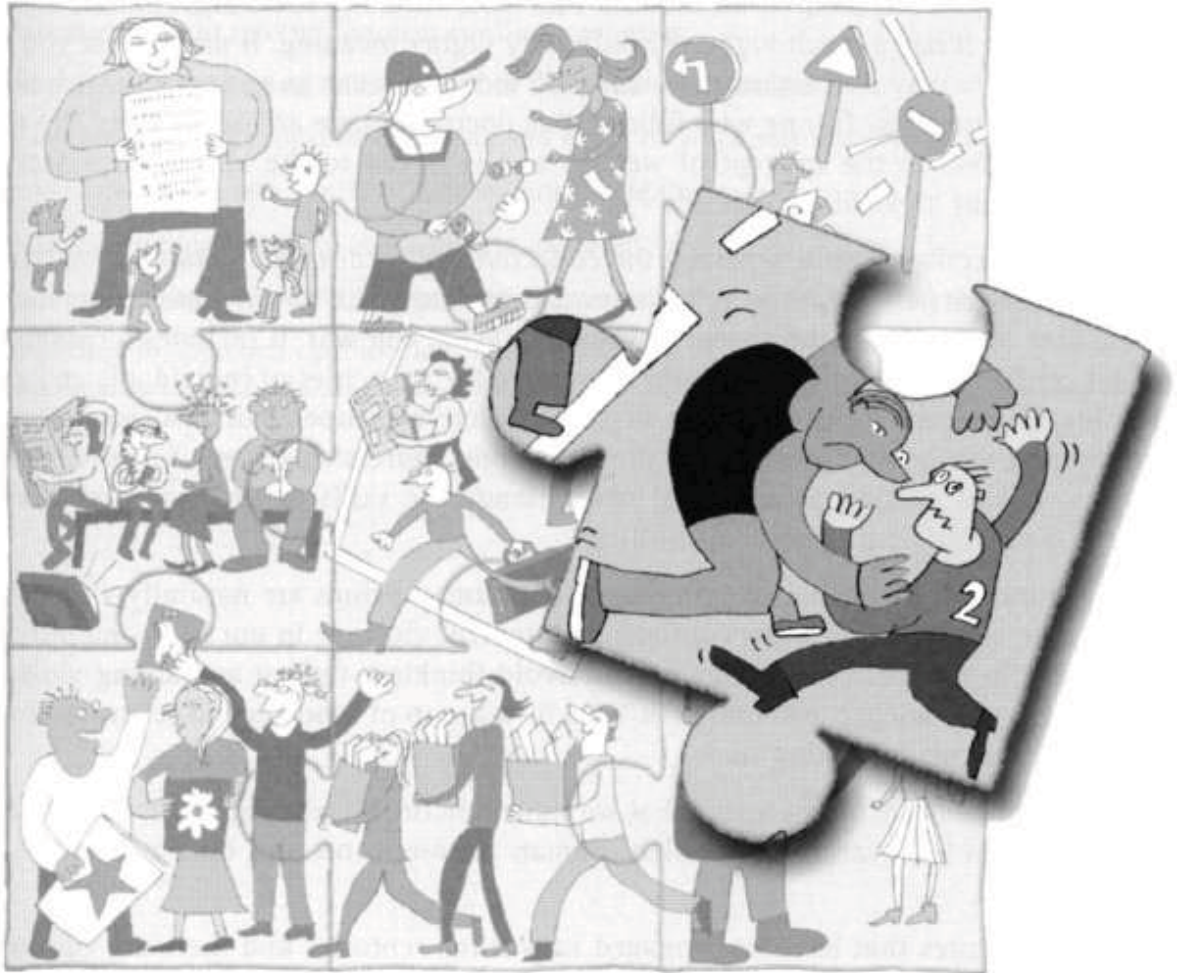
სიცოცხლის უფლება;

1. წამებისაგან თავისუფლება;
2. მონობისაგან თავისუფლება;
3. თავისუფლებისა და უსაფრთხოების უფლება;
4. მიუკერძოებელი გასამართლების უფლება;
5. უფლებათა დარღვევის შემთხვევაში, დახმარების მიღების უფლება;
6. დისკრიმინაციისაგან თავისუფლება; თანასწორობის უფლება;
7. პიროვნებად აღიარების უფლება; ეროვნული კუთვნილების უფლება;
8. პირადი და ოჯახური ცხოვრების უფლება;
9. ქორწინების უფლება;
10. საკუთრების ფლობის უფლება;
11. გადაადგილების უფლება;
12. თავშესაფრის უფლება;
13. აზროვნების, ცნობიერებისა და რელიგიის თავისუფლება;
14. გამოხატვის თავისუფლება;
15. შეკრებისა და სხვა ადამიანებთან გაერთიანების თავისუფლება;
16. საკვების, სასმელისა და საცხოვრებლის უფლება;
17. ჯანდაცვის უფლება;
18. განათლების უფლება;
19. დასაქმების უფლება;
20. დასვენებისა და გართობის უფლება;
21. სოციალური დაცვის უფლება;
22. პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობის უფლება;
23. კულტურულ ცხოვრებაში მონაწილეობის უფლება;
24. ადამიანის უფლებათა დარღვევის აკრძალვა;
25. იმ სოციალური წესრიგის უფლება, სადაც აღიარებულია ადამიანის უფლებები;
26. პიროვნების პასუხისმგებლობები.

¹⁸ ეს ნუსხა ეფუძნება მასწავლებელთა დამხმარე მასალას მე-5 თავიდან „უფლებები, თავისუფლებები და პასუხისმგებლობები“.

თავი 4 კონფლიქტი

როგორ ვიქცევით, როცა არ ვეთანხმებით?

4.1 კონფლიქტის გადაჭრა

როგორ უნდა გავუმკლავდეთ სერიოზული უთანხმოების შემთხვევებს?

4.2 ექსპეტაჰიანი მიდგომის გამოყენება

როგორ უნდა ავარიდოთ თავი მეზობელთან დაპირისპირებას?

4.3 ურთიერთწინააღმდეგობრიობა ადამიანის უფლებებში

როგორ მოვიქცეთ, თუ ადამიანის უფლებები ერთმანეთს ეწინააღმდეგება?

4.4 ძალის გამოყენება

მისაღებია თუ არა ძალის გამოყენება ზოგ შემთხვევაში?

თავი 4. კონფლიქტი

როგორ ვიქცევით, როცა არ ვეთანხმებით?

მშვიდობის ცნებას აქვს მნიშვნელოვანი კულტურული განზომილება. შორეული აღმოსავლეთის ქვეყნებში მშვიდობის ცნება უფრო შინაგან, სულიერ სიმშვიდეს უკავშირდება მაშინ, როცა დასავლეთში მშვიდობა ომის ან სხვა ძალადობრივი კონფლიქტის არარსებობას გულისხმობს. ინდურში მშვიდობის აღმნიშვნელი სიტყვაა „shanti”, რაც ნიშნავს გონებრივ სიმშვიდეს. განდომ თავისი ფილოსოფია და სტრატეგია „Ahimsa”-ს ცნებას დააფუძნა, რაც ყველაფერ საზიანოსაგან თავშეკავებას გულისხმობს. ის ამბობდა: „პირდაპირ თარგმანში ეს სიტყვა ნიშნავს არაძალადობას. ჩემთვის კი ეს სიტყვა გაცილებით უფრო მაღალი მნიშვნელობის მატარებელია. ჩემი აზრით, ეს სიტყვა ნიშნავს შეურაცხყოფის მიყენებისაგან თავშეკავებას, მზაკვრული აზრების უარყოფას, ბოროტი ჩანაფიქრის არქონას იმ ადამიანების მიმართაც კი, ვისაც მტრად მიიჩნევ. მისთვის, ვინც ამ დოქტრინას იცნობს, არ არსებობს მტრის ცნება“. მაიას ტომის ტრადიციის მიხედვით, მშვიდობის ცნება კეთილდღეობას უკავშირდება და ჩვენი ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტს შორის ბალანსს გულისხმობს.¹⁹

„პოზიტიური მშვიდობა“ იმ მდგომარეობას ჰქვია, რომელშიც საზოგადოების სურვილი მშვიდობის დამყარებაზე და მშვიდობის ბარიერების დაძლევაზეა მიმართული; ის სოციალური სამართლიანობის პრინციპს ემყარება და სცდება მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ მშვიდობა მხოლოდ შიშის, ძალადობისა და ომის არარსებობას უკავშირდება. „პოზიტიური მშვიდობა“ მიმართულია კონფლიქტების არაძალადობრივ მოგვარებაზე და მოუწოდებს ადამიანებს, კონსტრუქციულად მოაგვარონ სოციალური პრობლემები. განათლების სპეციალისტებისათვის ეს საკლასო ოთახში დემოკრატიული პროცესებს წახალისებას, ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების საკითხების მოგვარებას, მოსმენისა და კონსტრუქციული დიალოგის წარმოების უნარების განვითარებას ნიშნავს.²⁰

ძალადობა ბუნებრივი ფენომენია? ზოგიერთი სპეციალისტი ამტკიცებს, რომ ადამიანის ბუნებაა ძალადობრივი და, შესაბამისად, შეუძლებელია კონფლიქტების, ომებისა და ძალადობის სხვა გამოხატულებების თავიდან არიდება. ამ სფეროს სხვა სპეციალისტები კი ფიქრობენ, რომ ჩვენ შეგვიძლია თავი ავარიდოთ ძალადობრივ აზროვნებას, გრძნობებსა და ქმედებებს. 1986 წელს სხვადასხვა ქვეყნის მეცნიერებმა შეიმუშავეს აქტი ძალადობის შესახებ (Seville Statement on Violence). ამ აქტის მიხედვით:

„1. მეცნიერულად არასწორია იმის მტკიცება, რომ ძალადობრივი ტენდენციები ადამიანებმა წინაპარი ცხოველებისაგან მემკვიდრეობით მიიღეს (...). კეთილდღეობა ადამიანური ფენომენია და სხვა ცხოველებში არ გვხვდება (...).

2. ადამიანთა ზოგიერთი საზოგადოება ომში არასოდეს ჩაბმულა, ზოგი კი ომებში აქტიურად მონაწილეობდა, მხოლოდ კონკრეტულ ისტორიულ პერიოდში (...).

¹⁹ ტექსტი ამოღებულია წიგნიდან „კომპასი, სამოქალაქო განათლების სახელმძღვანელო ახალგაზრდებისათვის”, ევროსაბჭო, სტრასბურგი, 2002, გვ. 376

²⁰ წიგნიდან „სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისათვის: სიტყვათა განმარტება”, კარენ ო’შეა, ევროსაბჭო (2003), გვ. 29

3. მეცნიერულად არასწორია იმის მტკიცება, რომ ომი ან სხვა ძალადობრივი ქმედება გენეტიკურად დევს ადამიანში (...).

4. მეცნიერულად არასწორია იმის მტკიცება, რომ ადამიანს აქვს „ძალადობრივი ტვინი“ (...). ადამიანის ქმედებები დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ პირობებსა და სოციალურ გარემოში არსებობს“.

ადამიანთა უმეტესობა ცხოვრობს ისეთ გარემოში, რომელიც აგრესიისა და ძალადობისაკენ უბიძგებს; ჩვენ ვეჩვევით აგრესიულ აზროვნებას, გრძნობებსა და ქმედებას. ადამიანი არის სოციალური და კულტურული წნეხის ქვეშ, განუწყვეტლივ კითხულობს და ესმის ძალადობის შესახებ. სატელევიზიო გადაცემები, რეკლამები, ფილმები, გაზეთები და ვიდეოთამაშები ასეთი ძალადობრივი სიტუაციების ჩამოყალიბებას უწყობენ ხელს. ზრდასრული ასაკის მიღწევამდე ახალგაზრდას ნანახი აქვს ათასობით მკვლელობისა და ძალადობის კადრი ტელევიზიით. თანამედროვე საზოგადოებაში ძალადობა ხშირად დადებით ღირებულებად აღიქმება. ზოგჯერ ძალადობაზე უარის თქმა სისუსიტის ნიშნად მიიჩნევა, განსაკუთრებით მამაკაცებში, რომლებიც, ადრეული ასაკიდან, თანატოლების წნეხის ქვეშ ექცევიან.²¹

დამატებითი ინფორმაციისათვის გაეცანით მასწავლებლის დამხმარე მასალას ამ თავის ბოლოს.

სწავლება დემოკრატიული მოქალაქეობისა და ადამიანის უფლებათა შესახებ

გაკვეთილთა ეს სერია მოსწავლეებს დაეხმარება:

- გააცნობიერონ კონფლიქტების გამომწვევი მიზეზები;
- გააცნობიერონ კონფლიქტების გადაჭრის არამალისმიერი გზები;
- გაიუმჯობესონ მათ გარშემო წამოჭრილი კონფლიქტების გადაჭრის უნარი;
- განივითარონ იმ საჭიროებების გააზრების უნარი, რომელიც კონფლიქტში ჩართულ მხარეებს აწუხებთ;
- გაიაზრონ, რომ ადამიანის უფლებებიც შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს ერთმანეთს;
- კრიტიკულად გაიაზრონ ძალადობის გამოყენების საკითხი;
- უკეთ გაიაზრონ, როგორ შეიძლება ძალადობასთან გამკლავება;
- გააცნობიერონ კონფლიქტების მოგვარების არამძალადობრივი გზები.

²¹ ტექსტი ამოღებულია წიგნიდან „კომპასი, სამოქალაქო განათლების სახელმძღვანელო ახალგაზრდებისათვის“, ევროსაბჭო, სტრასბურგი, 2002, გვ. 380

თავი 4. კონფლიქტი
როგორ ვიქცევით, როცა არ ვეთანხმებით?

გაკვეთილის სახელწოდება	სწავლის მიზანი	მოსწავლის დავალება	საჭირო მასალა	მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა
გაკვეთილი 1: კონფლიქტის გადაჭრა	კონფლიქტის გადაჭრის ექსპეტაპიანი მიდგომა: შესავალი	განიხილეთ კონფლიქტური სიტუაცია; იპოვეთ კონფლიქტის გადაჭრის გზები.	მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.1	მცირე ზომის ჯგუფებში მუშაობა.
გაკვეთილი 2: ექსპეტაპიანი მიდგომის გამოყენება	ექსპეტაპიანი მიდგომის გამოყენება	განიხილეთ კონფლიქტური სიტუაცია; იპოვეთ კონფლიქტის გადაჭრის გზები.	მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.1 მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.2	მცირე ზომის ჯგუფებში მუშაობა.
გაკვეთილი 3: ურთიერთწინააღმდეგობრიობა ადამიანის უფლებებში	იმ სიტუაციების ამოცნობა და ანალიზი, როცა ადამიანის უფლებები ერთმანეთს ეწინააღმდეგება.	განიხილეთ სიტუაცია, როცა ადამიანის უფლებები ერთმანეთს ეწინააღმდეგება.	მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.3 მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 5.2	მცირე ზომის ჯგუფებში მუშაობა. კრიტიკული აზროვნება.
გაკვეთილი 4: ძალის გამოყენება	კრიტიკული ანალიზი იმისა, თუ რამდენად მისაღებია ძალადობის გამოყენება.	გაანალიზეთ ძალის გამოყენების შემთხვევა.	მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.4	მცირე ზომის ჯგუფებში მუშაობა. კრიტიკული აზროვნება.

გაკვეთილი 1

კონფლიქტის გადაჭრა

როგორ უნდა გავუმკლავდეთ სერიოზული უთანხმოების შემთხვევებს?

სწავლის მიზანი - კონფლიქტის გადაჭრის ექსპეტაჰიანი მიდგომა: შესავალი
მოსწავლის დავალება - განიხილეთ კონფლიქტური სიტუაცია; იპოვეთ კონფლიქტის გადაჭრის გზები.
საჭირო მასალა - ფურცლები, რვეულები და კალმები. მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.1.
მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - მთელი კლასის მუშაობა; საჭიროებისამებრ, წყვილებში მუშაობა.

ძირითადი ცნებები

კონფლიქტები ყოველდღიური ცხოვრების ნაწილია. კონფლიქტი არის ადამიანების ან ადამიანთა ჯგუფის ინტერესთა შეჯახების შედეგი. კონფლიქტები პოლიტიკაში საჯარო განსჯის საგნად იქცევა. კონფლიქტის საჯარო განხილვა და კომპრომისის ერთობლივი ძიება სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფებს სამოქალაქო ცხოვრებაში ჩართულობის შესაძლებლობას აძლევს. კონფლიქტის გადაწყვეტის გზების (კომპრომისის) ძიება არის უნარი, რომელსაც გამომუშავება სჭირდება. ეს გაკვეთილი სწორედ ამ უნარის განვითარებას ემსახურება.

ამ წიგნში გამოიყენება კონფლიქტის მოგვარებასთან დაკავშირებული შემდეგი ცნებები, რომლებსაც მასწავლებელი უნდა იცნობდეს:

მოგება-მოგება - ეს ცნება გულისხმობს კონფლიქტის დასრულებას ორივე მხარისათვის მომგებიანი გადაწყვეტილებით. ორივე მხარე კმაყოფილია, რადგან სასურველს მიაღწია. ეს არის კონფლიქტის მოგვარების იდეალური მოდელი და გარანტიას იძლევა, რომ კონფლიქტი არ განახლდება.

მოგება-წაგება ან წაგება-მოგება - ეს ცნება გულისხმობს კონფლიქტის დასრულებას ისე, რომ ერთ-ერთი მხარე მოგებული რჩება, მეორე კი - წაგებული. კონფლიქტის ამ მოდელით გადაჭრის შემთხვევაში არსებობს ალბათობა, რომ კონფლიქტი განახლდება, რადგან წაგებული მხარე არ არის დაკმაყოფილებული.

წაგება-წაგება - თუ კონფლიქტი ამ ცნებით სრულდება, ეს იმას ნიშნავს, რომ ვერც ერთი მხარე ვერ დაკმაყოფილდა. შესაბამისად, ეს მოდელი კონფლიქტის მხოლოდ დროებით მიწყნარებას გულისხმობს; არსებობს ძალიან დიდი ალბათობა, რომ კონფლიქტი მალე განახლდება.

გაკვეთილი

მასწავლებელი გაკვეთილის დასაწყისში დაფის მარცხენა მხარეს წერს სიტყვას „კონფლიქტი“. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, ფურცელზე ჩამოწერონ სიტყვები და ცნებები, რომლებიც კონფლიქტთან ასოცირდება.

მასწავლებელი დაფის მარჯვენა მხარეს წერს სიტყვას „მშვიდობა“ და სთხოვს მოსწავლეებს, ახლა ამ ცნებასთან დაკავშირებული სიტყვები ჩამოწერონ ფურცელზე.

შემდეგ მასწავლებელი, დაახლოებით, 10 მოსწავლეს სთხოვს, წაიკითხოთ ჩამოწერილი სიტყვები. მოსწავლეთა ასოციაციები დაფაზე იწერება და დანარჩენ კლასს საშუალება ეძლევა, საკუთარი კომენტარები წარმოადგინონ:

- რომელიმე სიტყვა იწვევს მათ გაოცებას?
- ყველა სიტყვა, რომელიც ცნება „კონფლიქტის“ გარშემო წერია, ხომ არ არის ნეგატიური და ყველა სიტყვა, რომელიც ცნება „მშვიდობის“ გარშემო წერია, ხომ არ არის პოზიტიური?

მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, მოიყვანონ კონკრეტული კონფლიქტური სიტუაციების მაგალითები, რომელიც მათ თავად შემთხვევით, ან რომელსაც ისინი შესწრებიან. შემდეგ მოსწავლეები უნდა დაფიქრდნენ იმაზე, თუ რამდენად გადაჭრადი იყო თითოეული ეს კონფლიქტი. მასწავლებელს შემოაქვს მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ ყველა კონფლიქტს არ მიეყვაროთ ძალადობამდე; არსებობს კონფლიქტური სიტუაციები, რომლებიც კომპრომისით სრულდება.

მასწავლებელი მოსწავლეებს აცნობს კონფლიქტის მაგალითს, რაც შეიძლება ოჯახში მოხდეს:

„18 წლის კატას უნდა, მეგობრის გამოგზავნილ ფილმს უყუროს მაშინ, როცა, მის 15 წლის ძმა მარტინს სატელევიზიო პროგრამის ყურება სურს“.

მასწავლებელი მოსწავლეებს ურიგებს სამუშაო ფურცელ 4.1-ს და იწყებს კონფლიქტური სიტუაციის გაანალიზებას ქვემოთ წარმოდგენილი ექვსეტაპიანი მიდგომის გამოყენებით.

მოსწავლეები მსჯელობენ არსებული კონფლიქტის განსაზღვრებაზე და მხარეების საჭიროებებზე. მნიშვნელოვანია, რომ პირველ ეტაპზე მხარეთა საჭიროებები არაპროვოკაციული ტონით იყოს ჩამოყალიბებული. ეს საჭიროებები უშუალოდ უნდა უკავშირდებოდეს კონფლიქტის გადაჭრას და არ უნდა წარმოადგენდეს ამ მხარის ზოგად მისწრაფებებს. აუცილებელია, ორივე მხარე თანხმდებოდეს არსებული კონფლიქტის განსაზღვრებაზე (მე-2 ეტაპი).

მე-3 ეტაპი უკავშირდება არსებული კონფლიქტის გადაჭრის გზებს. ამ ეტაპზე არ განიხილება კონფლიქტის გადაჭრის გზების დადებითი და უარყოფითი მხარეები. მე-3 ეტაპზე ხდება ყველა ვარიანტის მხოლოდ ჩამოთვლა. შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს უხსნის კონფლიქტის მოგვარებასთან დაკავშირებულ სამ ცნებას: მოგება-მოგება, მოგება-წაგება/წაგება-მოგება და წაგება-წაგება. მასწავლებელი დაწყვილებულ მოსწავლეებს სთხოვს, შეაფასონ კონფლიქტის მოგვარების თითოეული ვარიანტი ამ ცნებების გამოყენებით (მე-4 ეტაპი).

თუ მოსწავლეები აღმოაჩენენ, რომ შეუძლებელია კონფლიქტის დასრულება მოგება-მოგების მოდელით, ისინი გადადიან შემდეგ მოდელზე. ანალიზის ბოლოს მოსწავლეები წყვეტენ, თუ რომელია კონფლიქტის გადაჭრის საუკეთესო გზა (მე-5 ეტაპი). რეალურ ცხოვრებაში, როცა მხარეები ექსპეტატიანი მიდგომის საშუალებით ცდილობენ კონფლიქტის მოგვარებას, ისინი აუცილებლად უნდა შეთანხმდნენ ერთ-ერთ ვარიანტზე.

ბოლოს მასწავლებელი წარმოადგენს მე-6 ეტაპს: საჭიროა, კონფლიქტის მოგვარების შერჩეული გზა შეფასდეს გარკვეული დროის შემდეგ და მოხდეს მასში ცვლილებების შეტანა, რამდენადაც ამას სიტუაცია მოითხოვს.

გაკვეთილის შესაჯამებლად, მასწავლებელი მოსწავლეებს თავად მეთოდის ეფექტურობის შესახებ უსვამს კითხვებს: როგორ სიტუაციებში იქნება ეს მეთოდი ყველაზე წარმატებული? რა შედეგებს მოიტანდა ამ მეთოდის ფართოდ გამოყენება? მოსწავლეებმა უნდა იმსჯელონ კონფლიქტების მოგვარებისას ამ მეთოდის გამოყენების სხვადასხვა კონტექსტზე:

- თანატოლებთან;
- ოჯახში;
- კლასში;
- სკოლაში;
- სახელმწიფოში;
- ომში;
- სპორტში.

გაკვეთილი 2

ექსპეტაპიანი მიდგომის გამოყენება

როგორ უნდა ავარიდოთ თავი მეზობელთან დაპირისპირებას?

სწავლის მიზანი - ექსპეტაპიანი მიდგომის გამოყენება.

მოსწავლის დავალება - განიხილეთ კონფლიქტური სიტუაცია; იპოვეთ კონფლიქტის გადაჭრის გზები.

საჭირო მასალა – მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.1

კონფლიქტების ამსახველი ამბების ასლები მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 4.2-დან.

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - მცირე ზომის ჯგუფებში მუშაობა.

ინფორმაცია

მხოლოდ თეორიული ცნებების გააზრება არ არის საკმარისი კონფლიქტის მშვიდობიანად მოგვარებისათვის. აუცილებელია, კონფლიქტის მოგვარების პრაქტიკული უნარის ფლობა. ეს გაკვეთილი სტუდენტებს სწორედ ამ უნარის განვითარებაში დაეხმარება. შემდეგი ნაბიჯი კი იქნება ამ ცოდნისა და უნარის ცხოვრებისეულ მაგალითზე გამოყენება სკოლაში.

გაკვეთილი

გაკვეთილის დასაწყისში მასწავლებელი უხსნის მოსწავლეებს, რომ მათი მიზანია, სხვადასხვა ტიპის კონფლიქტების გადაჭრის გზების მიება ექსპეტაპიანი მიდგომის გამოყენებით.

კლასი 4-5 მოსწავლისაგან შემდგარ ჯგუფებად იყოფა. ჯგუფები იღებენ მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 4.2-ს და ერთ-ერთ კონფლიქტზე მუშაობის დავალებას იღებენ. შესაბამისად, სამუშაო ფურცელზე მოცემულ თითოეულ კონფლიქტს ერთზე მეტი ჯგუფი განიხილავს. ასევე, მუშაობის პროცესში ჯგუფები იყენებენ მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 4.1-ს „კონფლიქტის გადაჭრის ექსპეტაპიანი მიდგომა“. მსჯელობის დასრულების შემდეგ, თითოეული ჯგუფიდან ერთი მოსწავლე კლასის წინაშე კონფლიქტის მოგვარების ექვს ეტაპს წარმოადგენს. პრეზენტაციებს ჯერ ის ჯგუფები აკეთებენ, რომლებიც პირველ კონფლიქტზე მუშაობდნენ, შემდეგ კი ისინი, რომელთაც მეორე კონფლიქტზე მუშაობა ერგოთ წილად.

პრეზენტაციების შემდეგ მასწავლებელი მართავს დისკუსიას კონფლიქტების გადაჭრის გზებთან დაკავშირებით. შემდეგ მასწავლებელი შეკითხვებს სვამს:

- კარგად გვესმის „მოთხოვნები“ და „არსებული კონფლიქტის განსაზღვრება“? არის გადაუჭრელი საკითხები?
- შეიძლება გამოიძებნოს კონფლიქტის მოგვარების სხვა გზები, რომლებიც სასარგებლო იქნებოდა გრძელვადიან პერსპექტივაში?

შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, იმუშაონ მათთვის ცნობილ კონფლიქტებზე სკოლის, ქვეყნის, თანატოლებთან ურთიერთობის გამოცდილებიდან. მოსწავლეებმა უნდა შეარჩიონ ერთი ან ორი კონფლიქტური სიტუაცია და ამ კონფლიქტ(ებ)ის მოგება-მოგებით გადაწყვეტაზე იფიქრონ.

თუ მასწავლებელს სურს, განხილვის საგნად აქციოს მედიატორობის საკითხი, შეუძლია, კლასში შემოიტანოს კონფლიქტების იურიდიული ფორმით მოგვარების თემა (მედიატორობის ფორმები, სასამართლოში გასაჩივრება და ა.შ.). კონფლიქტების განხილვა შეიძლება მოხდეს ექვსეტაპიანი მიდგომის ან როლების გათამაშების გზით.

იმ შემთხვევაში, თუ მასწავლებელი როლების გათამაშებას ირჩევს, ერთი მოსწავლე შეასრულებს დავაში ჩართული ერთი მხარის როლს, მეორე მოსწავლე - დავაში ჩართული მეორე მხარის როლს. ასევე, საჭირო იქნება მესამე მოსწავლის მონაწილეობაც, რომელიც მედიატორად მოგვევლინება. სამი მოსწავლისაგან შემდგარი ჯგუფები კონფლიქტის გადაჭრაზე მედიატორის დახმარებით მუშაობენ. სავარჯიშოს დასრულების შემდეგ თითოეული ჯგუფი წარმოადგენს საკუთარ შედეგებს და, ასევე, გააცნობს კლასს იმ პროცესს, რომელმაც ჯგუფი ამ შედეგებამდე მიიყვანა. სხვა სიტყვებით, აქცენტი კეთდება არა მხოლოდ მედიატორის დახმარებით მიღწეულ შედეგებზე, არამედ თავად პროცესზეც. როლების გათამაშებას შეიძლება საკმაოდ დიდი დრო დასჭირდეს. შესაბამისად, მასწავლებელს შეუძლია, როლების გათამაშება კლასგარეშე აქტივობად, ან ცალკე გაკვეთილად გამოყოს.

გაკვეთილი 3

ურთიერთწინააღმდეგობრიობა ადამიანის უფლებებში

როგორ მოვიქცეთ, თუ ადამიანის უფლებები ერთმანეთს ეწინააღმდეგება?

სწავლის მიზანი - იმ სიტუაციების ამოცნობა და ანალიზი, როცა ადამიანის უფლებები ერთმანეთს ეწინააღმდეგება.

მოსწავლის დავალება - განიხილეთ სიტუაცია, როცა ადამიანის უფლებები ერთმანეთს ეწინააღმდეგება.

საჭირო მასალა - დიდი ზომის ფურცელი და მარკერი თითოეული ჯგუფისათვის.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.3

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 5.2

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - მცირე ზომის ჯგუფებში მუშაობა.
კრიტიკული აზროვნება.

ინფორმაცია

ერთი შეხედვით, ადამიანის უფლებების კონვენციები ნათელი და ერთმნიშვნელოვანია. თუმცა არის შემთხვევები, როცა ადამიანის ერთი უფლება ეწინააღმდეგება ადამიანის სხვა უფლებას. ასეთ დროს, აუცილებელია კრიტიკული აზროვნების მოშველიება, ორივე მხარის უფლებათა აწონ-დაწონვა და გამოსავლის მოძებნა.

გაკვეთილი

მოსწავლეები 4-5 კაციან სამუშაო ჯგუფებად იყოფიან. ჯგუფებს მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.3 „ურთიერთწინააღმდეგობრიობა ადამიანის უფლებებში: ხუთი შემთხვევა“, დიდი ზომის ქაღალდი და მარკერი ურიგდებათ.

დასაწყისში, მოსწავლეებმა უნდა დაადგინონ, თუ ადამიანის რომელ უფლებებთან გვაქვს საქმე თითოეულ შემთხვევაში. ამ დავალების შესრულებაში მოსწავლეებს დაეხმარება სამუშაო ფურცელი 5.2, რომელზეც ადამიანის უფლებათა ნუსხაა მოცემული. მას შემდეგ, რაც მოსწავლეები შეთანხმდებიან, თუ ადამიანის რომელი უფლებები ეწინააღმდეგება ერთმანეთს, ისინი ქაღალდს მარკერის საშუალებით ყოფენ შემდეგ ნაწილებად. მასწავლებელს შეუძლია, ასეთი ჩარჩო დაფაზეც დახატოს და მოსწავლეთა მუშაობის შედეგები მასზე დააფიქსიროს.

შემთხვევის ნომერი
ადამიანის უფლებები - - - -
გადაწყვეტის გზა
რატომ?

შემდეგ მოსწავლეები წინააღმდეგობრივი სიტუაციიდან გამოსავალზე მსჯელობენ; ისინი კონფლიქტური სიტუაციის მოგვარების თითოეულ შემოთავაზებულ ვარიანტს არგუმენტირებულად ასაბუთებენ.

თითოეული ჯგუფი ირჩევს ერთ მოსწავლეს, რომელიც ჯგუფის მუშაობის შედეგებს დანარჩენ კლასს წარმოუდგენს. პრეზენტაციის შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებს ეკითხება, თუ ეთანხმებიან კონკრეტული ჯგუფის მიერ წარმოდგენილ გამოსავლის გზებს და სთხოვს მოსაზრებების დასაბუთებას.

გაკვეთილი 4

ძალის გამოყენება

მისაღებია თუ არა ძალის გამოყენება ზოგ შემთხვევაში?

სწავლის მიზანი - კრიტიკული ანალიზი იმისა, თუ რამდენად მისაღებია ძალადობის გამოყენება.

მოსწავლის დავალება - გააანალიზეთ ძალის გამოყენების შემთხვევა.

საჭირო მასალა - ბარათები, რომლებზეც დატანილია ამბები მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 4.4-დან (აუცილებელია, მასწავლებელს ჰქონდეს ინფორმაცია ქვეყანაში არსებულ სასამართლო სისტემაზე).

მოსწავლეთა ჩართულობის ფორმა - მცირე ზომის ჯგუფებში მუშაობა.
კრიტიკული აზროვნება.

ინფორმაცია

დედამიწაზე მშვიდობის დამყარება სანუკვარ მიზნად ითვლება. მიუხედავად ამისა, საერთაშორისო სამართლის ნორმები არ გულისხმობს ძალადობის სრულ აკრძალვას. ეს გაკვეთილი მოსწავლეებს იმის გააზრებაში დაეხმარება, თუ როდისაა ლეგიტიმური ძალის გამოყენება. მოსწალებმა უნდა იმსჯელონ საკუთარი, ან მათი ნაცნობების მიერ ძალის გამოყენების შემთხვევებზე.

გაკვეთილი

მოსწავლეები 4-5 კაციან სამუშაო ჯგუფებად იყოფიან. მასწავლებელი, ან ერთ-ერთი მოსწავლე კლასს მოსწავლის სამუშაო ფურცელ 4.4-ში მოცემულ პირველ ამბავს წარმოუდგენს.

ერთ გაკვეთილზე ოთხივე ამბის განხილვა ალბათ შეუძლებელი იქნება. შესაბამისად, მასწავლებელს შეუძლია, აირჩიოს ერთ-ერთი ვარიანტი:

- მთელი კლასი ამუშაოს ორ ამბავზე;
- სხვადასხვა ჯგუფს სამუშაოდ ოთხივე ამბავი დაურიგოს;
- ამ საკითხს კიდევ ერთი გაკვეთილი დაუთმოს.

თითოეული ჯგუფის ამოცანაა, გაეცნონ ამბავს, გაიაზრონ შეკითხვები, იმსჯელონ და მსჯელობის შედეგები კლასის წინაშე წარმოადგინონ. მასწავლებელმა კარგად უნდა გაითავისოს ამ გაკვეთილის მთავარი შეკითხვა: რამდენად დასაშვებია ძალის გამოყენება? მას შემდეგ, რაც კლასი თითოეული ჯგუფის პრეზენტაციას მოისმენს, მასწავლებელს შეუძლია, გარკვეულწილად შეაჯამოს ამბავი, მიაწოდოს მოსწავლეებს დამატებითი ინფორმაცია ამბავთან დაკავშირებით და მხოლოდ შემდეგ გადავიდეს სხვა ამბავზე.

მასწავლებლისათვის: ამბები, შეკითხვები და დამატებითი ინფორმაცია

ამბავი 1

ანტიგლობალისტების მანიფესტაციის დროს ადამიანთა ჯგუფმა ქვები დაუშინა ტრანსნაციონალური კომპანიის შენობას. პოლიციამ, რომელიც ამ შემთხვევას შეესწრო, დააკავა ადამიანები, რომლებმაც შენობას ქვები დაუშინეს. ხალხმა ერთ-ერთი პოლიციელი შეიპყრო და სერიოზული ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენა.

შეკითხვები:

- დასაშვები იქნებოდა, რომ პოლიციას ცეცხლი გაეხსნა მომიტინგეებისათვის, რომლებიც ქვებს ისროდნენ?
- დასაშვები იქნებოდა ტყვიამფრქვევიდან ცეცხლის გახსნა (ეს უფრო სწრაფად აღმოფხვრიდა პრობლემას, მაგრამ დასრულდებოდა მეტი მსხვერპლით)?
- დასაშვები იქნებოდა, რომ პოლიციას მეტი დრო დაეკარგა და წყლის ჭავლი გამოეყენებინა?
- დასაშვები იქნებოდა, რომ პოლიციას ძალის გამოყენებისაგან თავი შეეკავებინა და ამით სიტუაციის ესკალაცია აერიდებინა თავიდან?

ინფორმაცია

საერთაშორისო ნორმების გათვალისწინებით, გარკვეულ სიტუაციებში პოლიციას შეუძლია ძალის გამოყენება. ძალის გამოყენება დასაშვებია მხოლოდ აბსოლუტური აუცილებლობის შემთხვევაში. ძალა აუცილებლად უნდა იყოს პროპორციული. იმ შემთხვევაში, თუ პოლიციელი იღებს ზემდგომისაგან დავალებას, რომელიც ამ წესის უგულებელყოფას გულისხმობს, პოლიციელს შეუძლია, არ დაემორჩილოს ზემდგომს.

ამბავი 2

ქვეყანა ა ომს უცხადებს ქვეყანა ბ-ს, რადგან ქვეყანა ბ აფინანსებს დანაშაულებრივ დაჯგუფებებს, რომელთაც იერიში მიაქვთ ქვეყანა ა-ზე ქვეყანა ბ-ს ტერიტორიიდან. ქვეყანა ა-ს დაზვერვა აღმოაჩენს, რომ ქვეყანა ბ-ს ერთ-ერთ სოფელში ხდება რაზმების ინტენსიური წვრთნა; ასევე, დაზვერვა დაადგენს, რომ მზადდება მსხვილმასშტაბიანი შეტევა ქვეყანა ა-ს მნიშვნელოვან ინდუსტრიულ ობიექტზე.

შეკითხვები:

- დასაშვები იქნება, რომ ქვეყანა ა-მ დაბომბოს ქვეყანა ბ-ს მითითებული სოფელი და გაანადგუროს, რაც შეიძლება, მეტი ადამიანი, მათ შორის მშვიდობიანი მოსახლეობა?
- დასაშვები იქნება დაბომბვა მას შემდეგ, რაც: 1. გააფრთხილებენ დანაშაულებრივ დაჯგუფებას, რომ უბრძოლველად ჩაბარდეს ქვეყანა ა-ს წარმომადგენლებს; 2. გააფრთხილებენ ადგილობრივ მოსახლეობას მოსალოდნელი დაბომბვის შესახებ; 3. ტერიტორიიდან გამოსულ ადგილობრივ მოსახლეობას გაჩხრეკენ და იარაღის ჩამორთმევის შემდეგ უსაფრთხო თავშესაფარს მიუჩენენ?
- დასაშვები იქნება, რომ ქვეყანა ა-მ საერთოდ არ გამოიყენოს ძალა? რა ალტერნატიულ ქმედებას შეიძლება მიმართოს ქვეყანა ა-მ?

ინფორმაცია

საომარ მოქმედებებთან დაკავშირებული საერთაშორისო ნორმები („ჟენევის კონვენცია“) არ კრძალავს გარკვეულ საომარ ქმედებებსა და იარაღის გამოყენებას. ერთ-ერთი ნორმის მიხედვით, არ შეიძლება სამხედრო მოქმედება არასამხედრო სამიზნეების წინააღმდეგ. ასევე, სამხედრო ჩარევა არ უნდა იყოს არაპროპორციული და ერთგვაროვანი. მაგალითად, როცა შედარებით მსუბუქი იარაღით შეიძლება მიზნის მიღწევა, არ შეიძლება ძლიერი ბომბების გამოყენება სამხედრო ობიექტების გასანადგურებლად, რადგან ასეთმა ქმედებამ შეიძლება გამოიწვიოს მსხვერპლი მშვიდობიან მოსახლეობაში. როგორც ზემოთ აღინიშნა, „ჟენევის კონვენცია“ არ კრძალავს სამხედრო ჩარევას და მოუწოდებს მხარეებს, გაითვალისწინონ მშვიდობიანი მოსახლეობის ინტერესები.

ამბავი 3

ბატონი ბრაუნი, რომელიც ადგილობრივ საავადმყოფოში ტექნიკოსად მუშაობს, როცა სახლში ნასვამი ბრუნდება, ფიზიკურ შეურაცხყოფას აყენებს თავის მეუღლეს. ცოლმა პოლიცია ერთხელ უკვე გააფრთხილა ქმრის დანაშაულებრივი ქცევის შესახებ. მეზობლის ცოლი ერთხელ შემთხვევით შეესწრო ძალადობის სცენას და ახლა კარგად ხვდება, თუ რითი სრულდება ხოლმე ხმამაღალი კამათი მეზობელ ოჯახში.

შეკითხვები:

- მეზობლის ცოლი ვალდებულია, დარეკოს პოლიციაში, როცა ხმაური ესმის მეზობელი ოჯახიდან? თუ ეს მათ პირად ცხოვრებაში არასწორი ჩარევა იქნება?
- პოლიცია ვალდებულია, ჩაერიოს ადამიანების ოჯახურ ცხოვრებაში, თუ ისინი ასეთ ინფორმაციას მიიღებენ?

ინფორმაცია

„მონაწილე სახელმწიფოები გმობენ ქალთა დისკრიმინაციის ყველა ფორმას, შეთანხმდნენ ყველა საჭირო საშუალებით განუხრელად განახორციელონ ქალთა მიმართ დისკრიმინაციის აღმოფხვრის პოლიტიკა და ამ მიზნით კისრულობენ ვალდებულებას, რომ:

მამაკაცთა და ქალთა თანასწორუფლებიანობის პრინციპს შეიტანენ თავიანთ ეროვნულ კონსტიტუციებში, ან სხვა შესაბამის კანონმდებლობაში, თუ ეს ჯერ არ გაუკეთებიათ. კანონის და სხვა შესაბამისი საშუალებების მეშვეობით უზრუნველყოფენ ამ პრინციპის პრაქტიკულ განხორციელებას;

იქ, სადაც ეს საჭიროა, მიიღებენ შესაბამის საკანონმდებლო და სხვა ზომებს, მათ შორის სანქციებს, რომლებიც აკრძალავენ ქალთა ყოველგვარ დისკრიმინაციას;

თავს შეიკავებენ ქალთა მიმართ რაიმე დისკრიმინაციული აქტის ან მოქმედების ჩადენისაგან და უზრუნველყოფენ, რომ სახელმწიფო ორგანოები და დაწესებულებები მოქმედებდნენ ამ ვალდებულების შესაბამისად;

მიიღებენ ყველა საჭირო ზომას, მათ შორის საკანონმდებლოს, იმ მოქმედი კანონების, დადგენილებების, ადათ-წესების და პრაქტიკის შესაცვლელად, ან გასაუქმებლად, რომლებითაც დაშვებულია ქალთა დისკრიმინაცია“.

გაეროს დეკლარაცია ქალთა მიმართ ძალადობის აღმოფხვრის თაობაზე (1993).

ამბავი 4

ლეო 13 წლის გამხდარი, პატარა ბიჭია; როცა ის სათამაშო მოედანზე გადის, მას დიდი ბიჭები ხშირად ჩაგრავენ. ერთხელაც ლეომ ვერ მოითმინა და დიდ ბიჭებს უთხრა, რომ ჩაგვრა დაუშვებელია და ისინი იქცევიან, როგორც გაუნათლებელი პრიმიტივები. პასუხად, დიდმა ბიჭებმა ლეო სასტიკად სცემეს. ფიზიკურ ძალადობას შეესწრო ლეოს მეგობარი, რომელიც ამ დროს შევიდა სათამაშო მოედანზე. პატარა ბიჭის ცემის ფაქტს შეესწრნენ მოზრდილებიც, რომლებიც მალაზიიდან სახლში ბრუნდებოდნენ.

შეკითხვები:

- საჭიროა, რომ ლეოს მეგობარი ჩაერიოს ჩხუბში? როგორ?
- საჭიროა, რომ მოზრდილები ჩაერიონ ჩხუბში? როგორ?
- სხვა რა გამოსავალს მოძებნიდით არსებული სიტუაციიდან?

დამატებითი დავალების სახით, მოსწავლეებმა შეიძლება მოამზადონ წერილი დიდი ბიჭებისადმი, სადაც გამოხატავენ საკუთარ დამოკიდებულებას ბიჭების საქციელის მიმართ. ეს შეიძლება იყოს საშინაო დავალება. მოსწავლეებს წერილის დაწერას გაკვეთილზევე ვთხოვთ, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ისინი სწრაფ ჯგუფურ მუშაობას არიან მიჩვეულნი.

დამხმარე მასალა მასწავლებლისათვის საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი

რა არის საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი?

საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი ეფუძნება ჰუმანიტარული დახმარების პრინციპებს და იმ საერთაშორისო შეთანხმებებს, რომლებიც შეიარაღებული კონფლიქტების დროს მებრძოლთა და მშვიდობიანი მოსახლეობის სიცოცხლის გადარჩენასა და ტანჯვის შემსუბუქებას ეხება. საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ძირითადი იურიდიული დოკუმენტია ჟენევის ოთხი კონვენცია (1949), რომელსაც ხელს აწერს მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანა. კონვენციები ეხება ხმელეთზე და ზღვაზე მოქმედი სამხედრო ნაწილების დაჭრილი და ავადმყოფი მებრძოლების პირობების გაუმჯობესებას, სამხედრო ტყვეების მიმართ მოპყრობას და მშვიდობიანი მოსახლეობის დაცვას ომის დროს. ამ კონვენციებს 1977 წელს დაემატა კიდევ ორი, რომელთა მიზანს წარმოადგენს საერთაშორისო და არასაერთაშორისო ხასიათის შეიარაღებული კონფლიქტების მსხვერპლთა დაცვის გაძლიერება.

ვის იცავს საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი? მე იცავს საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი?

საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი იცავს სამხედრო ნაწილების დაჭრილ და ავადმყოფ მებრძოლებს, სამხედრო ტყვეებსა და მშვიდობიან მოსახლეობას. სამხედრო ნაწილების დაჭრილ და ავადმყოფ მებრძოლებს, რომელი ქვეყნის მოქალაქეებიც არ უნდა იყვნენ ისინი, საჭიროა, მიაქციონ ყურადღება და მიხედონ მათ ჟენევის პირველი კონვენციით განსაზღვრული პირობების თანახმად. იკრძალება მათი სიცოცხლის ხელყოფა, წამება, ან მათზე ბიოლოგიური ექსპერიმენტების ჩატარება, სამედიცინო მომსახურებისა და მოვლის გარეშე წინასწარი განზრახვით მიტოვება, ასევე, განზრახ პირობების შექმნა მათი დასნებოვანებისათვის. კონვენცია, ასევე, იცავს სამედიცინო და სასულიერო პერსონალს, სამედიცინო დანიშნულების მოწყობილობებსა და დანადგარებს.

ჟენევის მეორე კონვენცია იცავს საზღვაო სამხედრო ნაწილების დაჭრილ და ავადმყოფ მებრძოლებს, სამხედრო გემის განადგურებაში მოყოლილ მებრძოლებს; მათ ეკუთვნით ისეთივე მოპყრობა, როგორც სახმელეთო ნაწილებს. ეს კონვენცია, ასევე, იცავს ჰოსპიტალურ გემებს.

ჟენევის მესამე კონვენცია ეხება სამხედრო ტყვეების უფლებებს; მათ უნდა მოეპყრონ ჰუმანურად, უზრუნველყონ შესაბამისი საკვებით, საცხოვრებლით, ტანსაცმლითა და სამედიცინო დახმარებით. იკრძალება მათი წამება, ან მათზე სამედიცინო ექსპერიმენტების ჩატარება. ისინი უნდა იყვნენ დაცულნი ძალადობის, შეურაცხყოფისა და ხალხის ცნობისმოყვარეობისაგან. ანალოგიური უფლებები ვრცელდება ტყვედ ჩავარდნილ ჟურნალისტებზე, ან სამოქალაქო პირებზე, რომლებიც თან ახლდნენ სამხედროებს.

ჟენევის მეოთხე კონვენცია იცავს სამოქალაქო პირებს. სამხედრო კონფლიქტში ჩართული მხარეები იღებენ პასუხისმგებლობას, რომ ყოველთვის განასხვავებენ სამხედრო პირებს სამოქალაქო პირებისაგან და იერიშს მიიტანენ მხოლოდ სამხედრო ობიექტებზე. სამოქალაქო პირებს უნდა შეუნარჩუნდეთ ნორმალური ცხოვრების პირობები. ისინი დაცულნი უნდა

იყვნენ სიცოცხლის ხელყოფის, წამების, მარცვის, რეპრესიებისა და ტყვეობისაგან. პატივი უნდა ეცეს სამოქალაქო პირების ღირსებას, ოჯახურ უფლებებსა და რელიგიურ შეხედულებებს. ოკუპანტებმა უნდა უზრუნველყონ სამოქალაქო პირებისათვის საკვების და სამედიცინო დახმარების უსაფრთხო მიწოდება, საავადმყოფოებისა და უსაფრთხოების ზონების შექმნა დაჭრილების, ავადმყოფების, მოხუცებულების, ბავშვების, ორსულების და ჩვილ ბავშვთა დედებისათვის. ეს კონვენცია უზრუნველყოფს ქალთა და ბავშვთა განსაკუთრებულ დაცვას. საავადმყოფოს თანამშრომლები, რომლებიც მათ უვლიან, უნდა იყვნენ დაცულნი.

ქენევის კონვენციების მიხედვით, ჰუმანიტარულ დახმარებას ახორციელებს წითელი ჯვრის საერთაშორისო კომიტეტი (ICRC), წითელი ჯვრისა და წითელი ნახევარმთვარის ეროვნული საზოგადოებები, ან სხვა მიუკერძოებელი ჰუმანიტარული ორგანიზაციები, რომელთაც უფლებამოსილებას ანიჭებენ კონფლიქტის მონაწილე მხარეები.

რა განსხვავებაა საერთაშორისო ჰუმანიტარულ სამართალსა და ადამიანის უფლებათა სამართალს შორის?

საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი და ადამიანის უფლებათა სამართალი ერთმანეთს ავსებს. ორივე იცავს ადამიანებს ფიზიკური ზიანისა და ღირსების შელახვისაგან, მაგრამ ისინი სხვადასხვა გარემოებაში მოქმედებენ და სხვადასხვა დოკუმენტი უდევთ საფუძვლად. საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი სამხედრო ქმედებებს უკავშირდება და იცავს მათ, ვინც მოწინააღმდეგის ხელში ვარდება. საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ძირითადი მიზანია სამხედრო ქმედებების დროს დაჭრილთა, ავადმყოფთა, საზღვაო სამხედრო ქმედებების მსხვერპლთა, სამხედრო ტყვეებისა და სამოქალაქო პირების დაცვა. ადამიანის უფლებათა სამართალი ვრცელდება როგორც საომარ, ისე მშვიდობიან პირობებში; მისი მთავარი მიზანია ადამიანების სამოქალაქო, პოლიტიკური, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული უფლებების დაცვა, როცა მათი მთავრობა ამ უფლებებს არღვევს.

საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი და არასრულწლოვანი ჯარისკაცები

საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი კრძალავს არასრულწლოვანთა ჩართვას საომარ მოქმედებებში. ასეთი აკრძალვის მიუხედავად, მსოფლიოს მრავალ კუთხეში არასრულწლოვნები მონაწილეობას იღებენ საბრძოლო მოქმედებებში. საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ნორმების მიხედვით, 15 წლამდე ასაკის ბავშვების ომში გაწვევა დაუშვებელია და ყველა ზომა უნდა იყოს მიღებული, რათა თავიდან იყოს აცილებული არასრულწლოვანთა საომარ მოქმედებებში ჩართვა. 15-დან 18 წლამდე ახალგაზრდების გაწვევისას, პრიორიტეტი უნდა მიენიჭოთ ასაკით უფრო დიდებს (მუხლი 77, პროტოკოლი I). სამწუხაროდ, ეს ნორმები ხშირად უგულებელყოფილია. ბავშვები, რომლებიც კონფლიქტის ზონაში ცხოვრობენ, განსაკუთრებით, ობლები და საზოგადოების მიერ სხვა ფორმით გარიყულნი, ხშირად იღებენ მონაწილეობას საომარ მოქმედებებში. არის შემთხვევები, როცა ბავშვებს ძალით აქცევენ ჯარისკაცებად, თუმცა ზოგი ბავშვი თავად ირჩევს ჯარისკაცობას, როგორც ფიზიკური გადარჩენის გზას.

რა შემთხვევებში გამოიყენება საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი?

საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი გამოიყენება საერთაშორისო (ქვეყნებს შორის) შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, ან სამოქალაქო (ქვეყნის შიგნით) ომის პირობებში.

როგორ შეიძლება მივუსადაგოთ საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ნორმები 11 სექტემბრის მოვლენებს?

2001 წლის 11 სექტემბერს დაიღუპა უამრავი ადამიანი და, შესაბამისად, ამ თვალსაზრისით, ეს ტრაგედია საომარ მოქმედებას უტოლდება. თუმცა, სადავოა, რამდენად შეიძლება მივუსადაგოთ საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ნორმები 11 სექტემბრის მოვლენებს. საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი გამოიყენება საერთაშორისო (ქვეყნებს შორის) შეიარაღებული კონფლიქტის დროს, ან სამოქალაქო (ქვეყნის შიგნით) ომის პირობებში. თუ ნიუ-იორკსა და ვაშინგტონში სამოქალაქო ობიექტების საშინელი განადგურება ტერორისტულმა დაჯგუფებამ განახორციელა, ის ტრაგედია შეიძლება ჩაითვალოს საშინელ დანაშაულად, და არა საომარ მოქმედებად, რომელსაც საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ნორმები შეიძლება მივუსადაგოთ.

რამდენად უზრუნველყოფს საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი ქალების განსაკუთრებულ დაცვას?

საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი ასეთ დაცვას ნამდვილად უზრუნველყოფს. ზოგადად, ქალებზე ვრცელდება ისეთივე უფლებები, როგორც მამაკაცებზე, თუმცა ჟენევის კონვენციებში ნათქვამია, რომ „ქალებს უნდა მოეპყრონ მათი სქესის გათვალისწინებით“ (მუხლი 12, ჟენევის პირველი და მეორე კონვენციები; მუხლი 14, ჟენევის მესამე კონვენცია). სხვა სიტყვებით, იქმნება დაცვის დამატებითი გარანტიები ქალთა სქესთან დაკავშირებული ისეთი ფაქტორების გამო, როგორებიცაა: ღირსება, ორსულობა და ბავშვის გაჩენა. მაგალითად, ქალი ტყვეები, ან დაკავებულები უნდა მოთავსდნენ მამაკაცებისაგან განცალკევებით, ქალების მეთვალყურეობის ქვეშ. ქალები უნდა იქნენ დაცულნი „გაუპატიურების, ძალადობრივი პროსტიტუციის და ყველა სხვა ფორმის შეურაცხყოფისაგან“ (ჟენევის მეოთხე კონვენცია, მუხლი 27, ასევე, მუხლები 75 – 76, პროტოკოლი I). საომარი მოქმედებების არეალიდან გარიდებისას პრიორიტეტი ყოველთვის უნდა მიენიჭოთ „ორსულებს, ახალნაშობიარებ ქალებსა და ჩვილი ბავშვების დედებს“ (მუხლი 70, პროტოკოლი I). საომარი მოქმედებების პირობებში ქალების მოპყრობასთან დაკავშირებულ საკითხებთან დაკავშირებით, შეგიძლიათ, გაეცნოთ კვლევას „ქალები და ომი“ (www.womenandwar.org).

როგორ უზრუნველყოფს საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი ბავშვთა უფლებების დაცვას?

საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი კრძალავს შეტევას სამოქალაქო პირებზე და განსაკუთრებულად იცავს ბავშვებს. სამოქალაქო პირები დაცულნი უნდა იყვნენ სიცოცხლის ხელყოფის, წამების, ძარცვის, რეპრესიებისა და ტყვეობისაგან. პატივი უნდა ეცეს

სამოქალაქო პირების ღირსებას, ოჯახურ უფლებებსა და რელიგიურ შეხედულებებს. ოკუპანტებმა უნდა უზრუნველყონ სამოქალაქო პირებისათვის საკვების და სამედიცინო დახმარების უსაფრთხო მიწოდება, საავადმყოფოებისა და უსაფრთხოების ზონების შექმნა დაჭრილების, ავადმყოფების, მოხუცებულების, ბავშვების, ორსულებისა და ჩვილ ბავშვთა დედებისათვის. განსაკუთრებული პირობები მოქმედებს იმ ბავშვებზე, რომლებიც ოჯახის მზრუნველობის გარეშე არიან დარჩენილნი, აქვთ ფსიქოლოგიური პრობლემები, ან ვერ უკავშირდებიან ოჯახის წევრებს.

განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეთ 15 წლამდე ასაკის ბავშვებს, რომლებიც დაობლებულნი, ან მოწყვტილნი არიან თავიანთ ოჯახებს; მათ უნდა ჰქონდეთ საშუალება, დაიცვან თავიანთი რელიგიური ადათ-წესები და მიიღონ განათლება.

ითვლება თუ არა საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ნორმების დარღვევად სამოქალაქო პირების დაღუპვა საომარი მოქმედებების დროს?

სამოქალაქო პირების დაცვა წარმოადგენს საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ერთ-ერთ მთავარ ამოცანას. ჟენევის მეოთხე კონვენციის მიხედვით, დაცული უნდა იყოს სამოქალაქო პირების სიცოცხლე და მათ უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, გააგრძელონ ნორმალური ცხოვრება, თუ არსებობს უსაფრთხოების სათანადო პირობები. 1977 წელს დამატებული პირველი პროტოკოლი აზუსტებს სამოქალაქო პირთა დაცვის მექანიზმებს საერთაშორისო შეიარაღებული კონფლიქტის დროს. მიუხედავად იმისა, რომ ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა ხელი მოაწერა პირველ პროტოკოლს, ჯერ კიდევ არ მომხდარა ამ პროტოკოლის რატიფიკაცია. აშშ აცხადებს, რომ ის დაიცავს ამ პროტოკოლით გათვალისწინებულ პირობებს.

პირველი პროტოკოლის 48-ე მუხლში ნათქვამია:

„სამოქალაქო პირებისა და სამოქალაქო ობიექტების დაცვის მიზნით, სამხედრო კონფლიქტში ჩართული მხარეები იღებენ პასუხისმგებლობას, რომ ყოველთვის განასხვავებენ სამხედრო პირებს სამოქალაქო პირებისაგან და იერიშს მიიტანენ მხოლოდ სამხედრო ობიექტებზე“. სამოქალაქო პირებზე და სამოქალაქო ობიექტებზე პირდაპირი იერიშის აკრძალვის გარდა, საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი კრძალავს შერეულ თავდასხმას, რომლის მსხვერპლნი შეიძლება სამოქალაქო პირები იყვნენ. ასეთი საშიშროება მაშინ წამოიჭრება, როცა სამხედრო ობიექტის იერიშის დროს თავდამსხმელი არ ითვალისწინებს ამ იერიშის პოტენციურ უარყოფით ზეგავლენას სამოქალაქო პირებზე (პირველი პროტოკოლის 41-ე მუხლი).

ომის დროს სამოქალაქო პირის დაღუპვა ყოველთვის უკანონო არ არის. საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი არ კრძალავს შეიარაღებულ კონფლიქტებს, ის მხოლოდ ცდილობს, დაიცვას მშვიდობიანი მოსახლეობის ინტერესები ასეთი კონფლიქტის პირობებში. შესაბამისად, საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართალი აღიარებს, რომ ნებისმიერ საომარ მოქმედებებს თან ახლავს „ორმხრივი დანაკარგი“, რაც ზოგჯერ, სამწუხაროდ, სამოქალაქო პირების დანაკარგს გულისხმობს.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.1
კონფლიქტის გადაჭრის ექსპეტაპიანი მიდგომა

1. მხარე 1: მოთხოვნები ა. ბ. გ. დ.	1. მხარე 2: მოთხოვნები
2. არსებული კონფლიქტის განსაზღვრება	
3. არსებული კონფლიქტის გადაჭრის გზები ა. ბ. გ. დ.	
4. მხარე 1: გადაჭრის გზების შეფასება ა. ბ. გ. დ.	4.მხარე 2: გადაჭრის გზების შეფასება ა. ბ. გ. დ.
5. რომელია კონფლიქტის გადაჭრის საუკეთესო გზა?	
6. როდის და როგორ შეფასდება, რამდენად სწორად გადაიჭრა ეს კონფლიქტი?	

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.2

კონფლიქტების მაგალითები

კონფლიქტი 1

ორი მეზობელი ვერ რიგდება იმ ღობესთან დაკავშირებით, რომელიც მათ სახლებს ერთმანეთისაგან ჰყოფს. ერთი მეზობელი თვლის, რომ აუცილებელია ღობის გამოცვლა, რადგან არსებული ღობე მოძველდა; მას სურს, რომ მეორე მეზობელმა გადაიხადოს ღობის გამოცვლის საფასურის ნახევარი. მეორე მეზობელი აღიარებს, რომ ღობე არ არის კარგ მდგომარეობაში, მაგრამ არ სურს ღობის გამოცვლასთან დაკავშირებული ხარჯების ნაწილის დაფარვა. მეორე მეზობელი მიიჩნევს, რომ, ღობის სიძველისა და მიუხედავად, ის თავის ფუნქციას ჯერ კიდევ ასრულებს - მეზობლის ძაღლს აკავებს საკუთარ ეზოში და ძაღლი ვერ გადმოდის მის ბაღში. ზოგადად, მეორე მეზობელს არ მოსწაონს, როცა პირველი მეზობელი საჯაროდ იწონებს თავს ახალი, ძვირადღირებული ნივთებით.

კონფლიქტი 2

დედა და მამა ვერ მორიგებულან, თუ რა რეაქციით უპასუხონ მათი ორი წლის შვილის ხმაურს. მამა თვლის, რომ ბავშვმა ადრეული ასაკიდან უნდა ისწავლოს ქცევის წესები; მას სურს სახლში სიწყნარე, რადგან მისი სამსახური ძალიან დამღლეულია. დედა კი თვლის, რომ არ შეიძლება ორი წლის ბავშვს მუდმივად აუკრძალო ხმაური და ტირილი, რადგან ეს მის განვითარებას შეაფერხებს.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.3

ურთიერთწინააღმდეგობრიობა ადამიანის უფლებებში: ხუთი შემთხვევა

შემთხვევა 1

მაქსი არის 8 წლის ბიჭი, რომელიც სერიოზულად დაზავდა ავარიაში და სასწრაფოდ სჭირდება სისხლის გადასხმა. რელიგიური მოსაზრებებიდან გამომდინარე, ბიჭის მამა სისხლის გადასხმის სასტიკი წინააღმდეგია. მაქსის დედას და ექიმებს კი სურთ, გადაარჩინონ ბიჭის სიცოცხლე.

შემთხვევა 2

საავადმყოფოს სასწრაფო სამედიცინო სამსახურის განყოფილებაში ადამიანთა შეზღუდული რაოდენობა მუშაობს. ერთ საღამოს, ძალიან ბევრი პაციენტის თავმოყრის გამო, მხოლოდ ერთი საოპერაციო ოთახი აღმოჩნდა თავისუფალი. ორი პაციენტი სასწრაფო ოპერაციას საჭიროებს. ექიმებმა უნდა მიიღონ გადაწყვეტილება იმის თაობაზე, თუ ვის მიანიჭონ უპირატესობა, პატარა ბავშვს თუ წარმატებულ ბიზნესმენს.

შემთხვევა 3

გუსი არის რელიგიური პარტიის დაფასებული წევრი, რომლისთვისაც ძალიან ძვირფასია ოჯახური ღირებულებები. გუსის პარტიის ოფისში ჟურნალისტი აღმოაჩენს სასიყვარულო წერილებს, რაც ადასტურებს, რომ გუსი მეუღლეს ღალატობს. ჟურნალისტი ამ წერილებს აქვეყნებს.

შემთხვევა 4

იოჩოუ განვითარებად ქვეყანაში ცხოვრობს. ის ღარიბია და საკუთარი სახსრებით მხოლოდ საბაზო საჭიროებების დაკმაყოფილება შეუძლია. მას სწავლის დაწყება სურს, მაგრამ არ აქვს სათანადო მატერიალური რესურსები. სახელმწიფო მას ვერ ეხმარება სწავლის საფასურის დაფარვაში, რადგან მთელი სახელმწიფო რესურსი მოსახლეობის ძირითადი საჭიროებების დაკმაყოფილებაზეა მიმართული.

შემთხვევა 5

ადგილობრივ ხელისუფლებას სურს, ააშენოს სკოლა ბავშვების სათამაშო მოედანზე. სკოლის აშენების შემთხვევაში ბავშვებს აღარ ექნებათ ადგილი, სადაც თამაშს შეძლებენ.

მოსწავლის სამუშაო ფურცელი 4.4

დასაშვებია თუ არა ძალადობა ზოგ შემთხვევაში?

ამბავი 1

ანტიგლობალისტების მანიფესტაციის დროს ადამიანთა ჯგუფმა ქვები დაუშინა ტრანსნაციონალური კომპანიის შენობას. პოლიციამ, რომელიც ამ შემთხვევას შეესწრო, დააკავა ადამიანები, რომლებმაც შენობას ქვები დაუშინეს. ხალხმა ერთ-ერთი პოლიციელი შეიპყრო და სერიოზული ფიზიკური შეურაცხყოფა მიაყენა.

შეკითხვები:

- დასაშვები იქნებოდა, რომ პოლიციას ცეცხლი გაეხსნა მომიტინგეებისათვის, რომლებიც ქვებს ისროდნენ?
- დასაშვები იქნებოდა ტყვიამფრქვევიდან ცეცხლის გახსნა (ეს უფრო სწრაფად აღმოფხვრიდა პრობლემას, მაგრამ დასრულდებოდა მეტი მსხვერპლით)?
- დასაშვები იქნებოდა, რომ პოლიციას მეტი დრო დაეკარგა და წყლის ჭავლი გამოეყენებინა?
- დასაშვები იქნებოდა, რომ პოლიციას ძალის გამოყენებისაგან თავი შეეკავებინა და ამით სიტუაციის ესკალაცია აერიდებინა თავიდან?

ამბავი 2

ქვეყანა ა ომს უცხადებს ქვეყანა ბ-ს, რადგან ქვეყანა ბ აფინანსებს დანაშაულებრივ დაჯგუფებებს, რომელთაც იერიში მიაქვთ ქვეყანა ა-ზე ქვეყანა ბ-ს ტერიტორიიდან. ქვეყანა ა-ს დაზვერვა აღმოაჩენს, რომ ქვეყანა ბ-ს ერთ-ერთ სოფელში ხდება რაზმების ინტენსიური წვრთნა; ასევე, დაზვერვა დაადგენს, რომ მზადდება მსხვილმასშტაბიანი შეტევა ქვეყანა ა-ს მნიშვნელოვან ინდუსტრიულ ობიექტზე.

შეკითხვები:

- დასაშვები იქნება, რომ ქვეყანა ა-მ დაბომბოს ქვეყანა ბ-ს მითითებული სოფელი და გაანადგუროს, რაც შეიძლება, მეტი ადამიანი, მათ შორის მშვიდობიანი მოსახლეობა?
- დასაშვები იქნება დაბომბვის განხორციელება მას შემდეგ, რაც: 1. გააფრთხილებენ დანაშაულებრივ დაჯგუფებას, რომ უბრძოლველად ჩაბარდეს ქვეყანა ა-ს წარმომადგენლებს; 2. გააფრთხილებენ ადგილობრივ მოსახლეობას მოსალოდნელი დაბომბვის შესახებ; 3. ტერიტორიიდან გამოსულ ადგილობრივ მოსახლეობას გაჩხრეკენ და იარაღის ჩამორთმევის შემდეგ უსაფრთხო თავშესაფარს მიუჩენენ?
- დასაშვები იქნება, რომ ქვეყანა ა-მ საერთოდ არ გამოიყენოს ძალა? რა ალტერნატიულ ქმედებას შეიძლება მიმართოს ქვეყანა ა-მ?

ამბავი 3

ბატონი ბრაუნი, რომელიც ადგილობრივ საავადმყოფოში ტექნიკოსად მუშაობს, როცა სახლში ნასვამი ბრუნდება, ფიზიკურ შეურაცხყოფას აყენებს თავის მეუღლეს. ცოლმა პოლიცია ერთხელ უკვე გააფრთხილა ქმრის დანაშაულებრივი ქცევის შესახებ. მეზობლის

ცოლი ერთხელ შემთხვევით შეესწრო ძალადობის სცენას და ახლა კარგად ხვდება, თუ რითი სრულდება ხოლმე ხმამაღალი კამათი მეზობელ ოჯახში.

შეკითხვები:

- მეზობლის ცოლი ვაღდებულია, დარეკოს პოლიციაში, როცა ხმაური ესმის მეზობელი ოჯახიდან? თუ ეს მათ პირად ცხოვრებაში არასწორი ჩარევა იქნება?
- პოლიცია ვაღდებულია, ჩაერიოს ადამიანების ოჯახურ ცხოვრებაში, თუ ისინი ასეთ ინფორმაციას მიიღებენ?

ამბავი 4

ლეო 13 წლის გამხდარი, პატარა ბიჭია; როცა ის სათამაშო მოედანზე გადის, მას დიდი ბიჭები ხშირად ჩაგრავენ. ერთხელაც ლეომ ვერ მოითმინა და დიდ ბიჭებს უთხრა, რომ ჩაგვრა დაუშვებელია და ისინი იქცევიან, როგორც გაუნათლებელი პრიმიტივები. პასუხად, დიდმა ბიჭებმა ლეო სასტიკად სცემეს. ფიზიკურ ძალადობას შეესწრო ლეოს მეგობარი, რომელიც ამ დროს შევიდა სათამაშო მოედანზე. პატარა ბიჭის ცემის ფაქტს შეესწრნენ მოზრდილებიც, რომლებიც მაღაზიიდან სახლში ბრუნდებოდნენ.

შეკითხვა:

- საჭიროა, რომ ლეოს მეგობარი ჩაერიოს ჩხუბში? როგორ?
- საჭიროა, რომ მოზრდილები ჩაერიონ ჩხუბში? როგორ?
- სხვა რა გამოსავალს მოძებნიდით არსებული სიტუაციიდან?